

TOMIS

Anul VII, nr. 15 (81), 10 octombrie 1972

16 pagini, 1,50 lei

JUBILEU

ION IUGA

secretar al Comitetului județean
Constanța al P.C.R.

Țărâna cooperatistă din județul nostru, din Dobrogea întregă, se pregătește să cinstească un jubileu deosebit : **implinirea a 15 ani de la încheierea cooperativizării agriculturii în spațiul dintre Dunăre și Mare.** Este o sărbătoare a bucuriei și totodată un prilej de punere în cumpănă a două lumi și a două epoci. Una, definitiv revolută, este cunoscută, în calitate de martori oculari, doar de cei aflați dincolo de pragul vârstei maturității, căci timpul scurs de când oamenii satului au dobândit statutul demnității și stăpânirea asupra propriei lor munci măsoară mai mult de un pătrar de veac. Cealaltă, încadrată în liniile de foc și de înalte avânturi constructive ale evului nostru socialist se plămădește sub ochii noștri, este accesibilă cunoașterii directe a celor mai tineri. Iată de ce nu o dată aceștia nu-și imaginează decât cu greutate viața satului dobrogean, a satului românesc în general, de pe vremea când țărânul trudea amarnic pe un pământ care nu era al lui. Să recapitulăm : în trecut, agricultura era rudimentară, lipsită de o bază tehnică modernă, din pricina înresponsabilității factorilor guvernanti ; o agricultură care ilustra cu nedorită fidelitate concepția oficială de pe urma căreia rămăsese vorba „țără eminamente agricolă” ; o agricultură neîn stare să asigure măcar bucata de piine a celor ce se aplecau cu obidă asupra plugului, cu miinile roase de pelagră și supuși degradantului flagel al analfabetismului. Țărânul român de atunci ! Un oprimat despre care au scris toate penele nobile și generoase, de la Caragiale, Vlașcă și Sadoveanu până la Zaharia Stancu și Marin Preda. Un țărân într-o țară rău întocmită, un om căruia nu o dată i s-a pus, și nu doar metaforic, botniță. Imaginea omului trudit, tirându-se după boii scheletici, chipul țărânului dezlănțuit ca în celebra pinză a lui Băncilă sint realități cumplite ale unor vremi dispărute definitiv. După Eliberare, moment fundamental în istoria noastră, țărâna, condusă și însuflețită de cuvântul fierbinte al Partidului, sprijinită viguros de către muncitorii din fabrici, și-a hotărât singură destinele. Pe cuprinsul Dobrogei, al țării întregi, s-a trecut, potrivit intereselor firești ale celor mulți, la cooperativizarea socialistă a agriculturii, proces inițiat ca o logică urmare a reformei agrare. Ce a însemnat acest lucru este limpede spus de către secretarul general al partidului : „Cooperativizarea — vastă operă socială cu caracter revoluționar — a dus la transformarea țărânimii într-o clasă nouă, stăpână pe mijloacele de producție, pe rodul muncii sale, participantă activă, alături de clasa muncitoare, la întreaga operă de făurire a noii orânduiri sociale... sub conducerea partidului, țărâna și-a unit eforturile și a pășit cu încredere și fermitate pe calea socialismului, convingându-se că numai în alianță cu clasa muncitoare, urmînd ne-

semnează :

jean badea, ion bădică, dimitru bălăeș, doina berchină, mircea bucurescu, mihai bujeniță, anghel dumbrăveanu, vasele petre fati, mariana filimon, n. frinulescu, p. iordăchescu, ion lungu, alexandru mihalcea, george mihăescu, ioanichie olteanu, alexandru protopopescu, mirela roznoveanu, zaharia stancu, luisa stoica, carmen tudora, nicolae țărânu, g. vlăduțescu.

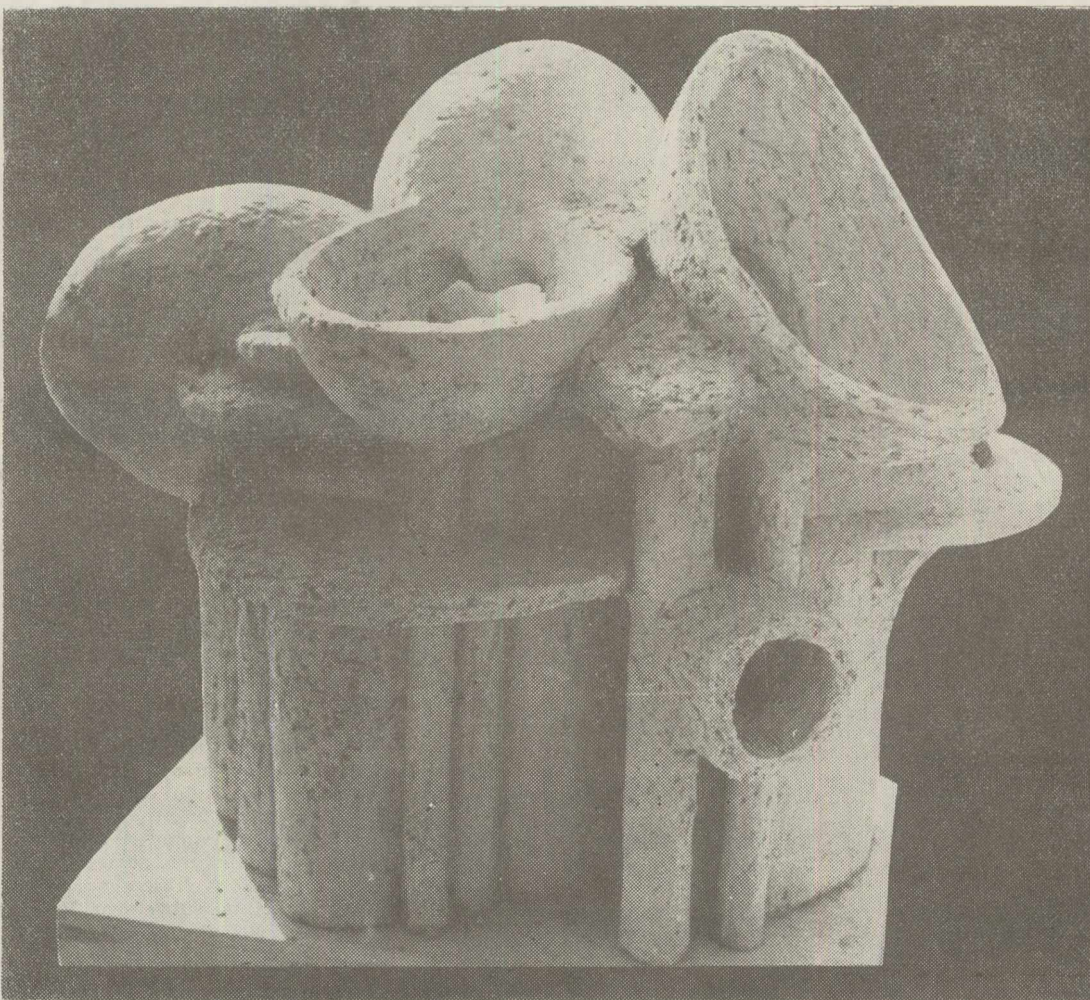

Foto : N. CICU

VERONICA SFÎRLEA : Pădure înflorită

INSEMNĂRI

legendă și realitate

Cine a spulberat legendele despre țara de vînt și despre țara de foc dacă nu cei care au dat rost de fecunditate colinelor de calcar, dacă nu cei care au alungat limbile de pirjol ale secetei ? Și cine a alungat umbrele peste pămîntul acesta întins ca o piele de bivoli, umbrele sărăciei și umbrele neștiinței de carte, umbrele hazardului ? Cînd zierele anunțau, cu 15 ani în urmă, vestea încheierii cooperativizării în ținutul dintre Dunăre și mare, legendele despre țara de vînt și despre țara de foc nu erau spulberate. Pe mari întinderi de calcar, de argilă sau de pămînt nisipos nu creștea decât iarba și, printre firele de iarbă, doar macii ca niște cupe de flăcără. Pămînturi încremenite în sălbatică lor singurătate așteptau să fie trezite la o viață nouă. Recoltele erau puține, sărace : doar patru sau cinci sute de kilograme de grâu la hectar. Uneltele erau și ele puține, sărace. În inimi însă bătea o îndrăgire nemaiîntîlnită și cugetele erau luminate de încredere în viitor. Oamenii pămîntului își uniseră bra-

țele și cugetele într-o aceeași horă a prefacerilor, a setei de împliniri. Ce uriașe staturile au acum oamenii aceia care au făurit printre primii cooperativizarea, ce minunate chipuri ne arată în lumina atîtor prefaceri după numai cincisprezece-douăzeci de ani. Au fost mai întîi cei din Ion Corvin, apoi din Straja, din Cobadin, din Nicolae Bălcescu, din Bărăganu și din Comana, și hotărîrea lor de a-și uni forțele, fiecare semnătură pusă alături de celelalte însemna înscrisura într-o nouă istorie a oamenilor, a acestui pămînt străbun. A urmat apoi fluxul nestăvilit al marilor prefaceri. Fiecare an — un nou șir de izbînzii. Fiecare toamnă, un nou pas în bătălia pentru recolte. Acești oameni cuprinși de febra împlinirilor, sub faldurile de ideal ale partidului, ale întregii țări, au făurit pas cu pas și metru cu metru, o nouă Dobroge. Între cooperativele agricole s-a născut și

OCTAVIAN GEORGESCU

(Continuare în pag. 10)

VIRGIL TEODORESCU

cîmpia

Cînd ploaia, izgonită de țipătul țărînii,
În grîni își va pierde luciosul
colier,
Și cînd parcele străvezii de cer
Vor dormita în aluatul piinii,

Cînd va scăpa din ale toamnei
mreji
Recolta, ca un pește colosal,
Iar rodul verii va urca la deal
Ca frunzele stîrnite de vîrtej,

Se va retrage-n sine, cîmpia,
ca-ntr-o casă
În care așternutul e proaspăt
și curat,
Și ciclul abundenței, de seceriș
visat,
Își va reface curba fastuoasă.

ZAHARIA STANCU LA 70 DE ANI

Lenk, iubitul Urumei, mărturisește că se simte cu adevărat liber doar cînd înnoată, pentru că nesiguranța și stîngăcia lui de pe țărîm dispar ca prin farmec în mijlocul apei. Prin prisma acestei mărturisiri mi se înfățișează destinul lui Zaharia Stancu. Datorită împrejurărilor, l-am văzut pe marele scriitor doar în momente oficiale, înconjurat de oameni care, manifestîndu-și protocolar afecțiunea, îi pretindeau taie să fie animatorul discuției. Își asuma cu greu rolul impus. Gesturile sale se conformau ritualului cu o anumită rigiditate, privirea sa trecea, absentă, dincolo de interlocutori.

În literatura sa, însă, cu totul altfel se petrec lucrurile. Fluentă și răzvrătită, avînd puritatea, dar și forța clocotitoare a apei, această literatură pare însăși imaginea libertății. Așezat la masa de lucru, Zaharia Stancu se află în mediul său natural. Cuvintele, transformate deodată într-o materie transparentă, vibrează și se desfac în cercuri concentrice, amplificînd pulsul afectiv al magicianului lor. Zaharia Stancu nu-și constrînge niciodată expresiile, imaginile, amintirile. Esteticianul modern constată cu surprindere că în **Descult** sau în **Sabia timpului** totul se desfășoară cu o simplitate care imită natura. Și totuși, odată desprins din raza acestei simplități, are senzația că descinde dintr-o lume cu totul deosebită de-a noastră, o lume de basm în care sentimentele, necunoscînd gradațiile compromisiurilor, se traduc doar prin iubire și ură.

Zaharia Stancu a debutat în publicistică cu mulți ani înainte de absolvirea liceului. Preocupările sale literare nu au fost stimulate prin educație, ci au apărut firesc, răs-

ALEX. ȘTEFANESCU

(Continuare în pag. 5)

(Continuare în pag. 10)

semnificațiile cooperativizării

Cine erau acei oameni ai pământului, cine au fost de când lumea e lume, ne-o spun cărțile vechimii, vestigiile istoriei, o știm cu toții, din devenirea noastră în timp, din însăși ființa noastră. Acestor oameni li s-a spus „talpa țării” pentru statornicia și dîrzenia lor. Dar și „robii pământului”, pentru un adevăr atît de cumplit : a-suprirea lor singeroasă. Ei făceau să crească griul și tot ei erau lăsați pradă nevoilor și foamei. La răspîntiile istoriei, atîtea mari răscoale au stropit cu sînge pămîntul udât din belșug cu sudoare și lacrimi. Ei au știut întotdeauna să a- pere vetrele țării. Țara era a lor, bogată și frumoasă, nu și vetrele, ei erau săracii în țară bogată, ei erau visătorii, cei care știau să cînte din fluier mai înalt decît ciocîrliile, mai generos decît izvoarele. Ei jînduiau către o altă cumpănă a lumii, către o nouă rostuire, către o liberă strădanie. Poate de aceea nici o trudă și nici o jertfă nu le părea zadarnică și de aceea slăveau pămîntul, ei erau acea pădure neclintită și pururi vie.

Cincisprezece ani în istoria multiseclară a țărănimii însemna o durată oarecare. Sclav, iobag, anoi țaran sărac, „lipit pămîntului”, cum se suna la noi, cel care munea pămîntul rămînea o unență în mîinile celui care posedă pămîntul. O realitate tragică a cărei perpetuare părea imanență. A schimba o asemenea realitate era un vis, a o schimba în zece-cincisprezece ani părea un vis incredibil. Ca și cum un munte ar fi fost urnit într-o clipă de un urias. Ca țaranul să ajungă stăpîn pe pămîntul pe care-l munea, ca acest țaran să-și făurească un nou mod de trai și o demnitate de a fi. trebuia să fie urnit muntele înmîlării, trebuia să vină acea clipă a revoluției. Ceea ce era aspirație îndelungă nutrită și minune a putut să devină tel rînos și clar. Trebuia aflată calea, trebuiau pregătite rosturile și deschise zăgazurile pentru ca oamenii pămîntului să stăpînească pămînturile. să-și dobîndească cheazăs dorințelor și înmîlinirea nobilei lor strădanii.

Și iată că totul a fost posibil în condițiile istorice ale preluării puterii de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimia săracă, sub conducerea înțeleaptă a partidului comunist. Și iată că minunea a fost

înfăptuită în numai cincisprezece ani și că avem astăzi o țărănime nouă, eliberată pentru totdeauna de exploatare, de neștiință, de mizerie, trăindu-și un destin luminos, alături de întregul popor.

Un răstimp atît de bogat și de nou incît el nu poate fi înțeles decît ca transformare radicală.

Era îndelung așteptată și pregătită această trecere revoluționară de la o eră a exploatare și silniciei, la o altă eră, a muncii libere și demnității. Ceea ce trebuie subliniat, în primul rînd, este rolul de avangardă revoluționară pe care Partidul Comunist Român l-a dovedit încă de la început, înscriindu-și în programul său ca unul din cele mai importante obiective, transformarea socialistă a agriculturii. Industrializarea socialistă, organizarea pe temelii noi a agriculturii, revoluția culturală, iată obiectivele fundamentale la care am participat cu toții sub conducerea partidului.

Desigur că mutațiile petrecute în traiul țaranului, în munca sa, în conștiința sa, sînt tot atîtea subiecte demne de o cercetare aprofundată.

În condițiile vitrege ale asupririi, setea de pămînt a țaranului nu era altceva decît forma cea mai concretă și mai imediată a năzuinței sale de a-și schimba destinul. În configurarea devenirii sale de astăzi dragostea de pămînt a dobîndit o nouă dimensiune, el este mîndru de ceea ce face, el este dornic să facă mai mult, el aspiră către mai mult conștient de menirea sa în colectivitate. și pune iubirea de pămînt alături de iubirea de țară ca pe sentimentele sale firești cu care intră în fluviul aspirațiilor către mai bine ale întregului popor.

De la mica sa gospodărie individuală țaranul a trecut la marea familie a proprietății cooperatiste. S-a ținut seama aici și de tradițiile noastre, de acele obști țărănești atestate de istorie. Dar o mare și fertită influență asupra convingerilor oamenilor a avut-o partidul comunist, clasa muncitoare. Statul a venit în ajutorul tinerelor cooperative agricole cu mașini și unelte, cu îngrășăminte, semințe selectate, materiale de construcție, cu ajutoare bănești, cu specialiști, trebuia făcut totul pen-

ION LUNGU

(Continuare în pag. 10)

Trăiam cu convingerea fermă că milităm pentru o cauză dreaptă, pentru ca oamenii să trăiască omenește. Aș vrea să mă refer îndeosebi la anii 1935—36, cînd fascismul începuse să capete extindere, să fie propagat cu foarte multă asiduitate de clasele stăpînitoare. Imperialiștii apuseni, — și, la remorca lor, și guvernul român — mai pe față, mai camuflat, pregăteau dezlănțuirea unui război contra Uniunii Sovietice. În acest sens, principalul instrument îl constituia fascismul german care trecuse la febrile pregătiri de război. Meritul partidului nostru este că a înțeles cel mai bine esența fascismului și, pornind de la această înțelegere clară, a trecut la organizarea unor forme de luptă în vederea demascării și combaterii fascismului și creării unui larg front popular în jurul comunistilor, ca bază de luptă contra fascismului, pentru schimbarea politicii României. Astfel a apărut și s-a creat Comitetul luptătorilor antifasciști din orașul și județul nostru, care acționa ca o filială a Comitetului național antifascist, organizație de masă legală...

După puțin timp (și mai ales după ce s-a văzut că, la chemarea comunistilor, vin, pe lingă muncitori — coloana vertebrală a organizației — și funcționari, mici meseriași, etc., oameni care înțelegeau pericolul fascist), reacțiunea a încercat prin toate mijloacele să desființeze această organizație... Comitetul a trecut la demascarea fascismului, prin toate mijloacele, și la organizarea ajutorării detinutilor politici. După citeva luni, în octombrie 1936, în plină ședință au fost arestați toți participanții. Era o întrunire generală. Comitetul de conducere, din care făceau parte tovarășii Șteflea (președinte), Cioroiu (secretar) și alții, era destul de bine organizat ; ca dovadă — biblioteca pe care o avea. Așa se face că, speriată de amploarea acțiunilor comitetului, Siguranța i-a arestat pe membrii acestuia, în octombrie 1936. În chiar momentul cînd comisarul regal a intrat, investit cu ordinul parchetului, și a spus fraza sacramentală : „În numele legii, sinteți arestați !” (e vorba de fostul maior Ștefan, comisar regal, de la Consiliul de război), la tribună se afla unul dintre conducătorii recunoscuți ai mișcării muncitorești din orașul nostru, Andrei Ionescu, care ținea o conferință cu caracter științific. Vorbea despre formarea pămîntului — parcă-l văd și acum, de altfel erau primele noțiuni de geologie cu care luam contact... Desigur, am fost arestați, toți tovarășii au fost depuși la Siguranță în aceeași seară. Au fost umplute beciurile pînă la refuz, apoi alte încăperi de la parter, erau

vreo cincizeci de arestați, „pradă foarte bogată”. După ce s-au așezat oamenii pe unde au putut, prin hrubele alea, tovarășul Andrei Ionescu, ca și cînd nu s-ar fi întimplat nimic, zice : „Ei, v-ați găsit loc fiecare ?” — „Da !”. „Ei, acum să reiau conferința de unde am rămas”. Și a terminat-o în beciul Siguranței ! Trec peste episodul cercetărilor, la instituția amintită și la Parchetul militar, vreo lună și jumătate. La începutul lunii decembrie a avut loc procesul, în legătură cu care vreau să mă refer la cîțiva oameni, despre care noi pomenim rar și care, după părerea mea, au avut un rol deosebit în mișcare. Am vorbit de Andrei Ionescu. Era bătrîn, avea peste 60 de ani, cînd a fost arestat, dar s-a dovedit pe deplin a fi un adevărat conducător de mase. S-a remarcat în chip deosebit Mihai Dumitru, muncitor strungar de la S.N.C.,

povestesc ilegalității (IV)

VASILE SILEA : PENTRU CA OAMENII SĂ TRĂIASCĂ OMENEȘTE

care a susținut o puternică pledoarie la proces, vorbind convingător și documentat, incît s-a făcut o mare vîlvă în oraș și în țară...

Acuizarea ne-a batjocorit cu epitetul ca „oameni de rînd”, „pleava societății” ; Mihai Dumitru a dovedit elocvent că noi, comunistii, reprezentăm tot ceea ce avea mai înaintat societatea, că eram baza societății și nicidecum „pleava”. A fost condamnat, pentru curajul lui la pedeapsa maximă. Am reținut de asemenea poziția lui Cioroiu ; Filimon Sirbu, deși era printre cei mai tineri arestați, a dovedit că este un activist politic foarte matur. Eram recrutați de el, adus de el în cadrul comitetului, mă cunoștea de cînd călcasem pe șantier. Îl amintesc de asemenea pe Panait Vanghele, tîmplar din Constanța, entuziasmat activist în rîndurile tineretului comunist. Avea izbucniri categorice și-mi amintesc că, în fața Consiliului de război, chiar, pe cînd eram acuzați de acțiuni subversive, Vanghele a strigat : „Dar agenții

trimiși de Siguranță ce făceau ? Nu informau ? Nu spuneau că noi acționăm în fond, legal ?” Incît completul de judecată i-a dat voie ca, însoțit de două sentinele, să se ducă să îl aducă pe un agent de Siguranță acoperit ca să depună ca martor. E drept că Siguranța l-a prevenit pe informator : cu cîteva minute mai devreme — au povestit vecinii — a fost anunțat și insul a sărit gardul prin spatele casei, și a fugit. Poziție excelentă a adoptat și Șteflea, asupra căruia se exercitau mari presiuni din partea partidului țărănist — el fusese deputat țărănist și se bătea mare monedă în presa vremii că „comuniștii au pactizat cu țărăniștii”. În cruda oricăror presiuni, Șteflea a rămas integru, cinstit, fapt care i-a atras, ca și lui Cioroiu, pedeapsa maximă...

Perioada '37 — instaurarea dictaturii regale — a cunoscut o asemenea efervescență politică incît îmi amintesc cu mare plăcere de acei ani. Oamenii au devenit mai tari ; în acea vreme — nu s-a prea vorbit la noi despre asta, dar realitatea istorică asta este — cînd propria noastră organizație de masă a fost desființată, împreună cu altele, partidul s-a orientat către anumite formațiuni politice — în speță, în județul Constanța, către partidul țărănesc, în special către tineretul țărănesc. Și în așa fel s-a infiltrat U.T.C.-ul în această organizație incît, la un moment dat, ea reprezenta cu totul altceva decît crezuseră cei care o inițiaseră. Aveau loc dispute deschise între tineret și conducerea partidului țărănesc, chiar cîntecele aveau ținută revoluționară... Pînă și secretarul tineretului țărănesc era comunist ! Acolo au activat Victor Dușa, ca secretar, Filimon Sirbu, Panait Vanghele, încă mulți alții. Făcusem din întrunirile tineretului țărănesc un prilej de menținere și întărire a legăturilor de partid... Joia se țineau ședințe plenare. Într-o asemenea ședință, se ridică Filimon Sirbu, vorbește, apoi furtunosul Panait, și ridică unele probleme importante, legate de proxima deplasare la țară ; cînd a văzut ce întorsătură a luat adunarea, vine secretarul partidului țărănesc, avocatul Dan Alecu, să tempereze lucrurile. Funcționăria — numai urechi să-l asculte ! Avocatul ne amenința că nu vom mai pleca la țară, dacă vrem să împrăștiem aceleași idei. Se ridică în replică Dușa, usturător, și se adresează asistenței : „Tovarăși ! Orice s-ar întîmpla, duminică mergem prin sate !” Din păcate, simbătă s-au desființat partidele și n-am mai avut cadru legal, ca să ne putem continua acțiunea. Într-un an de zile, reușisem să creăm organizații

(Continuare în pag. 14)

Popoarele lumii urmăresc în aceste zile dezbaterea din Adunarea Generală a O.N.U. la cea de-a 27-a sesiune, unde se face analiza vieții internaționale. Printre problemele de importanță majoră care fac obiectul discuțiilor se numără și chestiunile privind dezarmarea. Este bine cunoscut că țara noastră a manifestat un interes deosebit și a avut numeroase inițiative în acest domeniu. Acest fapt, atestat de întreaga participare a României Socialiste și-a găsit o nouă și puternică reafirmare la Conferința Națională a partidului din iulie a.c. România a atras atenția guvernelor statelor, opiniei publice asupra nocivității și efectelor extrem de dăunătoare ale cursei înarmărilor, care afectează substanțial dezvoltarea economică și socială a popoarelor. Și de astă dată, prin propunerile formulate, raportul secretarului general al P. C. R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, rezoluția în problemele internaționale prefigurează obiectivele imediate și de perspectivă ale luptei pentru dezarmare, măsurile de fond și organizatorice ce se impun a fi realizate, constituind o afirmare clară a poziției Ro-

mâniei în această problemă vitală a contemporaneității. Dezarmarea care a fost dintotdeauna un vis scump al omenirii, a devenit în prezent o necesitate deosebit de acută datorită primejdiei pe care o reprezintă armele moderne, precum și enormei risipe de mijloace materiale și intelectuale pe care o implică înarmările. În ciuda tuturor declarațiilor de

persoane de pe glob revenindu-i peste 15 tone explozibil sau peste 60 tone pentru fiecare locuitor din zonele NATO și Tratatului de la Varșovia. Cursa înarmărilor se desfășoară nu numai în domeniul înarmărilor nucleare, dar și în acela al armamentelor așa-zis clasice, precum și în domeniul armamentului chimic și bacteriologic. Armele și chiar cele nucleare

CADRAN POLITIC

intenții ca și a unor acorduri sau măsuri parțiale întreprinse, cursa armamentelor, perfecționarea lor continuă în mod frenetic cu acumulări de stocuri imense de arme. În anuarul publicat la 3 noiembrie 1970 de SIPRI (Institutul internațional de Cercetări pentru Pace de la Stockholm) se arată că stocul total de arme nucleare numără zeci de mii de arme. Stocurile sînt atît de mari incît în viitorii 140 de ani s-ar putea lansa zilnic cite o armă nucleară, fiecare avînd o forță de distrugere mai mare decît tot explozibilul folosit în cel de-al doilea război mondial. Fiecărei

sînt folosite de cercurile imperialiste, reacționare chiar în timp de pace, pentru exercitarea politicii lor de forță, de șantaj și intimidare împotriva libertății, independenței și suveranității popoarelor. Ele sînt profund nocive pentru climatul internațional. La aceasta se mai adaugă negoțul cu arme pentru a semăna și întreține discordia, surse de conflict în diferite zone de pe glob. Cheltuielile militare sînt enorme. Numai șase din țările lumii dețin o pondere de patru cincimi din cele peste 200 miliarde de dolari cheltuiți anual pentru înarmări.

S.U.A. de exemplu și-au prevăzut pe exercițiul financiar în curs 74,5 miliarde dolari — cel mai mare buget militar al Statelor Unite după cel de-al doilea război mondial. Statisticile UNESCO informează că sporul produsului național brut pe locuitor este de oca. 9 la sută, iar cheltuielile militare au crescut cu peste 16 la sută. Fondurile tot mai mari pentru înarmări se răsfrîng negativ asupra fondurilor destinate scopurilor civile, asupra condițiilor de trai ale popoarelor din toate țările. Astfel, cheltuielile militare depășesc cu 40 la sută fondurile alocate pe plan mondial pentru învățămînt. Alocațiile în domeniul sănătății publice reprezintă doar o treime din totalul bugetelor militare. Cheltuielile pentru războiul dus de S.U.A. în Vietnam se ridică la oca. 1.000 dolari pe secundă. Cît de costisitoare este cursa înarmărilor o pot dovedi și următoarele exemple. O bază de lansare a rachetelor balistice intercontinentale costă cît o hidrocentrală cu o putere de 1,7 milioane KW ; costul unui tip nou de bombardier este echivalent cu salariul anual a 250 mii de

profesori ; din banii cheltuiți pentru un bombardier cu reacție s-ar putea hrăni un milion de copii timp de un an. Avînd în vedere că popoarele au de suferit de pe urma cursei înarmărilor și ar avea de plătit un inimaginabil tribut în cazul unei noi conflagrații mondiale se impune participarea, pe picior de egalitate, la soluționarea problemelor privind încetarea înarmărilor și înfăptuirea dezarmării tuturor statelor. De la înalta tribună a forumului comunistilor români, secretarul general al partidului nostru a propus să se oprească cursa înarmărilor, trecîndu-se la înghețarea bugetelor militare, stabilindu-se un program concret de reducere treptată a acestora, începînd, desigur, cu reducerea bugetelor țărilor mari. Se știe de fapt că prezența trupelor străine pe teritoriile altor state lezează grav suveranitatea și independența națională. Europa constituie din acest punct de vedere o regiune de maximă concentrare militară. Țările membre ale N A T O cheltuiesc pentru înarmări mai mult de jumătate din

NICOLAE ȚĂRANU

(Continuare în pag. 10)

actualitatea politică

DRUMUL NĂDEJDILOR ÎMPLINITE

Cincisprezece ani de la încheierea colectivizării în Dobrogea înseamnă puțină unei perspective cuprinzătoare asupra marelui eveniment. Astăzi, când viața nouă a satului de pe întreg cuprinsul țării este o realitate palpabilă, când milioane de oameni pășesc cu vigoare pe un drum pe care-l știu și pe care-l simt al lor, nu putem sărbători jubileul fără să amintim de începuturi, nu putem să ne bucurăm de prezent fără să evocăm momentul în care, viguroși, plini de răspundere față de destinele țărânilor, cuvântul partidului i-a chemat pe lucrătorii ogoarelor la viața adevărată, le-a dat statutul demnității de om. Ne vorbesc despre acele clipe inițiale și despre roadele lor tovarășii: Sabri Emurla, Erou al Muncii Socialiste, președintele C.A.P. Cobadin, Vasile Mirea, activist al Comitetului județean Constanța al P.C.R., Dumitru Barbu, președintele C.A.P. Crucea și ing. Ion Mindruțiu, de la Direcția generală agricolă a județului.

— Aș avea multe să vă-ntreb, tovarășe Sabri Emurla. Pentru că vrei să plecați la cîmp, o să-mi restrîng întrebările la trei. Iată-le: Ce a însemnat, pentru Cobadin și cobadineni, cooperativizarea? În al doilea rînd: ca delegat la Conferința Națională a partidului, ce părere aveți despre chipul cum se îndeplinesc directivele acestui forum al comunistilor? Mă gîndesc la aspectul concret al lucrurilor, așa cum se întîmplă la dumneavoastră. Și, în sfîrșit, legat de întrebarea precedentă: Ce întreprind cooperatorii pentru îndeplinirea cîncinalului înainte de termen? — S-o luăm mai pe departe: înainte de război și în anii imediați următori, cobadinenii erau nevoiți să plece prin alte părți la lucru. Care putea, își cumpăra grîu ca să facă pîine... pentru „zile mari”. Azi, mămăliga se mai mîncîcă doar de... pof-tă. Ba ne mai și rămin grîne, de livrăm la fondul statului zeci de mii de tone pe an! Sau, altceva: în '44, era la Cobadin, un singur aparat de radio — al lui Gheorghe Sasu, fost primar, depozitar de petrol și cherestea. Azi — mai merită să vorbim despre prezența aparatelor de radio în casa omului? Nu-i vorbă că, să le fi avut chiar, înainte tot n-ar fi avut nimeni vreme să le asculte: oamenii se sculau cu noaptea-n cap, la patru erau pe tarla. Seara, frînți de oboseală, picau de-a-n picioarele. Așa că... Încă ceva: eu, fiind născut, crescut aici, îi știu pe fiecare, erau flăcăi care, ca să se poată duce la o nuntă sau să iasă duminică în sat, trebuiau să împrumute un costum mai bun. În Cobadin, a fost lume săracă, unii au trăit și-n case acoperite cu pămînt amestecat cu cenușă. N-a mai rămas nici una. Dacă le spun copiilor, numai ce-i auzi „așa a fost atunci, tată, azi lumea umblă să ajun-

gă la lună!” Prin '34—'35, proprietarul morii, un neamț, Rejner, i-a cumpărat fiică-sii mobilă de la oraș. S-a strîns tot satul s-o vadă, ca la urs! În anii ăștia și-au luat cițiva din sat și mobilă de 18.000 și nu s-a mai mirat nimeni! Lumea s-a schimbat extraordinar! Au fost la Cobadin oameni atît de săraci încît nu greșesc dacă spun că n-aveau după ce bea apă! Dăd Abibula, de pildă, a venit la colectivă, drept „inventar” cu un... asin! Acum are casă nouă, cu de toate... — Cobadinul va deveni oraș... — Da, și e și asta urmarea directă a cooperativizării. Oamenii au putere economică, nu glumă. Poți să-i mai spui „sat”, ca o-dinioară, locul unde magazini-le fac vinzare de 50 de milioane anual? Înainte de-a fi președinte, am fost referent la cooperativă: aveam o căruță cu care aduceam marfă de două ori pe săptămînă. Acum 4 autocamioane cară zilnic — și tot nu fac față!... M-ai întreb de directivele Conferinței Naționale, nu? Eu aș zice așa: în '67 am realizat 4 087 kg de grîu la hectar — și am luat premiul I pe țară; în '68 — la fel: în '70 — premiul I pe țară la floarea-soarelui și cea mai mare producție de grîu pe județ. La fel și anul ăsta. Cred că e de la sine înțeles că oamenii noștri fac tot ce le stă în puțință ca să îndeplinească cuvîntul partidului. Și cred că, astfel, am răspuns și la a treia întrebare... — O clipă: totdeauna au mers strună lucrurile în cooperativă? — Nu. Unii vîrstnici, pe la cite o petrecere, și-aduc aminte și rid: uite mă, ce proști am fost! Fugeam de bine! Sau: în '54, a venit un avion să împrăști ierbicide. Moș Ghinea, trăieste, zicea: ăsta ne distruge culturile, ne-am ars! Pe urmă, cînd a văzut grîu în întreg și buruiana ar-

să, se-nchina și nu-i venea să creadă: „mare minune și agrotehnica asta!” A trebuit să luptăm întîi și-nții cu mentalitatea înapoiață a unor...

— Cum ați ajuns, tovarășe Mirea, în Dobrogea?

— Eram elev la o școală medie tehnică de la Slatina, membru al U.T.M. Ca pe marea majoritate a tinerilor, mă interesau și pe mine prefacerile prin care trecea țara. În 1953—54, cînd s-a primit indicația ca elevii școlii să meargă în Dobrogea, unde era nevoie de cadre pentru marea bătălie a socializării agriculturii, începută în 1949—50, m-am oferit, entuziasmat de noua viață pe care o începeam. Primul popas l-am făcut la Medgidia, oraș în care pe vremea aceea, nu exagerez, pe timp ploios nu se putea merge decît cu cizme... Unii au dat bir cu fugiții; eu am rămas! Am fost repartizat la S.M.T. — așa-i spunea atunci — „Remus Opreanu”; condițiile de lucru erau foarte grele. Am rămas totuși în Dobrogea, legîndu-mă sufletește de comunisti, de oamenii admirabili care se trudeau să dea viață indicațiilor partidului. Tot aici m-am și căsătorit... E bine să se știe că, alături de activiștii de partid care aveau un rol mare în atragerea țărânilor pe calea agriculturii socialiste, un rol însemnat l-au jucat mecanizatorii. Noi trebuia să dovedim, prin lucrările efectuate, superioritatea formelor noi de muncă, să înțeleagă țărânul (pe care nu-l convingi cu una, cu două), că acela este drumul lui și nu altul! Și, într-adevăr, i s-au adus argumente: de la 800 kg de grîu, la 1.500—2.000, în primii ani de colectivă! Nu mai spun că, după 15 ani, s-a ajuns la media de 3.000, adică de patru ori mai mult!

— E limpede că și veniturile cooperativelor au crescut...

— Bineînțeles. În județul Constanța, aceste venituri au fost de 261 milioane lei în 1958. Anul trecut — de un miliard și o sută trei milioane! O creștere analogă a înregistrat și averea obștească. Și acum, revenind la întrebarea dv. inițială, pot răspunde sintetic: pentru satul dobrogean, pentru țărânul dobrogean, ca și pentru țărînimia întregii Românie, cooperativizarea a însemnat **totul**! Mi-aduc și azi aminte de „prohodul” pe care-l cîntau cei expropriați primelor gospodării colective. Faptele, rezultatele obținute de țăr-

rînimia cooperatistă cu sprijinul clasei muncitoare, avînd drept îndrumar indicațiile partidului comunist, au spulberat orice umbră de îndoială asupra capacității țărînimii de a-și organiza munca și viața în sensul bunăstării. Sacrificiile, munca de zi și noapte din anii cooperativizării, au dus, cum spune azi un cîntec, la clădirea unei Dobroge, „mîndră grădină”!

— Tovarășe Barbu, ne cunoaștem de cițiva ani, am mai scris despre cooperativă și despre dumneavoastră. Cam prin '68, '69... De data aceasta, mă interesează mai puțin amănuntele, exprimate prin cifre, așa cum v-am întrebat atunci, și mai mult mersul lucrurilor gospodărești, sensul activității dumneavoastră în general.

— Da... Și, totuși, numai cifrele sînt în stare să exprime precis ce și cît facem. Uite, hai să luăm articolul scris atunci despre comuna noastră: ați notat că oamenii realizaseră, punînd mîna cu mic, cu mare, peste 3.000 de metri liniari de bordură, cam 12.000 metri pătrați de trotuar betonat, nu? Chiar dumneata ai scris, negru pe alb, după ce-ai văzut cu ochii; apoi un hectar de trandafiri, cu care s-a înfrumusețat satul și așa mai departe. Bun! Dacă luăm, vaszică, costul lucrărilor ăstora, toate, e o cifră mare, așa-i? Nu mai țîn minte cît, dacă vrei, mergem la registre — adică tot la cifre. Știu însă exact la cît se ridică valoarea lucrărilor din '72: 1.600.000 de lei. Adică reparații de drumuri, construcții de străzi, podete, cîmin cultural la Gălbiori, încălzire centrală la cîminul din Crucea. Cum ați zice dumneavoastră, gazetarii, „pe plan local”? Și stai, că încă nu s-a terminat anul! Cine crezi că le-a făcut pe toate? Nu cooperatorii? Și în folosul cui? Și de ce? De ce și-au tras oamenii apă în casă? De ce-au început să-și construiască băi? Cum se face că auzi, de la o zi la alta, că ba al lui cutare, ba al lui cutare și-a luat mașină? Eu unul aș zice că toate se explică într-un singur fel: oamenii au înțeles atunci, după '49, cînd s-a pus problema înființării colectivelor, că singurul leac de sărăcie era să termine o dată pentru totdeauna cu „asta e fișteica mea”. „Aici e răzorul tău”, „ai de colo pînă colo”.

— A fost suficient să se desființeze granițele proprietății individuale asupra pămîntului și s-a și ajuns la înflorirea de astăzi?

— În nici un caz! Cooperativizarea a fost doar cadrul în care s-a petrecut tot ce s-a petrecut în ăști douăzeci de ani. Ehe, cît m-am zbatut pînă i-am convins pe unii, mai îndărătnici, să pună mîna să muncească, în folosul lor și-al tuturor! Nici nu puteam să-i lăsăm așa, alții cu munca și ei cu uitatul. Că nu

poți să fii pentru unii mîmă, pentru alții cîmă. Partidul ne învață să fim drepi, să nu tolerăm lenea, să cerem fiecăruia cît poate să dea. Vezi, aici cred eu că s-a petrecut cea mai mare transformare, mai mare decît cea din ograda și casa omului: în inima și-n cugetul lui! Țărâanii și-au dat seama că nu există două căi ale belșugului colectiv, ci una singură, aceea pe care i-a îndrumat partidul. Și-au apucat-o pe ea cu atîta rivnă, că în nici douăzeci și cinci de ani multe sate au și început să semene a oraș. Eu zic și mai mult, oi avea, n-oi avea dreptate: că ja țară, acumă, se trăiește mai bine ca la oraș. Fiindcă țărânul nu dă fuga la piață pentru fitece și, pe partea aialaltă, a ajuns să aibă în casă tot ce-i trebuie. E noapte, dar dac-am ieși în sat să numărăm antenele, ai vedea că nu e casă fără televizor...

— Ați petrecut mai mult de 15 ani în Dobrogea. Unele cooperative agricole din această zonă au „crescut”, ca să zic așa, sub ochii dumneavoastră. Aveți deci un termen de comparație a ceea ce însemnează **acuma** o cooperativă cu ceea ce însemna **atunci**, tovarășe Mindruțiu...

— Fără îndoială. Cînd am fost trimis în Dobrogea, în 1956, deci cu un an înainte de încheierea cooperativizării aici, media recolteilor de grîu era, cred că nu mă înșel, de 850 de kilograme. În 1971, ca și anul trecut, recoltele obținute au întrecut de cîteva ori cifra amintită. Asta înseamnă că, pe lîngă hîrnicia dobrogenilor, a fost nevoie să se aplice măsuri agrotehnice complexe, realiste, să se recurgă pe scară largă la chimizare și mecanizare, la dotarea cooperativelor cu un utilaj perfecționat, la soiuri superioare. Ca să mergem la esența lucrurilor, aș spune că factorul primordial care a îngăduit starea înfloritoare de astăzi a fost ajutorul fără rezerve primit din partea organelor de partid și de stat, grija, atenția cu care au fost privite destinele agriculturii socialiste. Știți cum arăta inventarul agricol acum 25 de ani? Cobadinenii, nu mai departe, s-au unit în cooperativă la 25 martie 1951: 196 de familii au încript inventar agricol, care cum a putut, de vreo 85.000 de lei (știu asta fiindcă răspund, din partea Direcției agricole, de Cobadin). Astăzi, inventarul lor se ridică la valoarea de 30 de milioane! Bogăție, nu glumă, dar ca să se ajungă la această bogăție, ja care cîndva nici nu se putea visa, a fost nevoie de ceea ce spuneam mai sus: de sprijinul fără rezerve al partidului, de contribuția industriei socialiste — deci a muncitorilor, și de osîr-dia țărânului însuși.

Anchetă realizată de
AL. MIHALCEA

Acum citva timp, am surprins în autobuz o discuție:

— Hai, nu te mai grozăvi, doar știi cum făceau cînd te sfătuiau să depui cererea de înscriere. — Parcă tu erai mai breaz. Ce, nu-ți aduci aminte cum te ascundeai în pod și-i învățai pe copii să spună că ești plecat la Constanța?...

Și oamenii, glumind reciproc pe seama unor întîmplări de acum 15—20 de ani, se detașau cu voie bună de acele timpuri cînd orizonturile cele noi le apăreau prea limpezi și primii pași spre ele erau făcuți cu timiditate și neîncredere. Ascultîndu-i, lăsam să se depene în voia lor, amintiri din zilele cînd, împreună cu mulți alți tovarăși, colîndam satele dobrogene și, încercînd să-i atragem pe țărani spre lumea nouă a cooperativizării, asistam uneori înmărmuriți la multe și felurite manifestări ce dezvăluiau frîmintarea pe care o trăia atunci la cea mai înaltă tensiune, lumea satelor noastre. Din păcate, la noi încă nu s-a scris capodopera care să sublinieze tot dramatismul acestei desprinderi de lumea veche pentru a intra într-o lume pe care o vedeam cu toții destul de îmbietoare dar pe care de

s a l t u l

fapt trebuia s-o construim cu mințile, cu umerii, cu brațele noastre.

Cîte s-au schimbat în acești cincisprezece ani în viața sateelor noastre nu se poate spune în cîteva rînduri. Dar un fapt semnificativ — după părerea mea — tot voi sublinia. Acum mai bine de 40 de ani, am străbătut distanța de la Constanța la Sarai pe jos, însoțind un car cu boi. Drumul, la pas, a durat mai bine de două zile și două nopți. Era vară. Cînd începea inserarea, dejugam boii, îi lăsam să pască și noi, după ce tăifăsușiam cu glasuri domoale ca să nu speriem parcă liniștea din jur și cîntecele greierilor și ale coșaiilor, ne culcam pe cite un strat de iarbă, înveliți de țolul smălțat cu stele al cerului.

După miezul nopții, înjugam și o porneam încet mai departe. Din cauza întinericului, nici nu băgam de seamă cînd treceam pe lîngă unele sate. Nimic, nici măcar vreun lătrat, nu lăsa să li se ghicească existența. Și această cufundare în bezna nopții a stăruit încă mulți ani.

Acum vreo 6—7 ani, veneam într-o noapte cu o mașină de la Tulcea. După ce am ieșit din Baia și urcam serpentina domoală a șoselei, am rămas înmărmurit. Pînă departe, unde orizontul se închide, se vedeau insulițe de lumină.

În Dobrogea noastră, ca de altminteri în toată țara, pinza groasă de întineric a nopții fusese spartă de miile de lumini ce marceau acum existența unor așezări omenești în care civilizația pătrundea impetuos pe ulițe, în case și, bineînțeles, în traiul cotidian al oamenilor.

Statisticele înfățișează în cifre de necontestat toate aspectele acestui trai civilizat: case confortabile, televizoare, mobilă modernă, aragazuri și frigidere, motociclete și turisme, cărți, ziare și reviste și multe alte bunuri care au intrat în casele cooperativelor. Dar saltul de la sărăcie la belșug, de la civilizația patriarhală la cea modernă n-ar fi înțeles fără alt salt, cel al conștiințelor. De la conștiința lui „al meu”, gîndirea omului de pe ogor a urcat la conștiința lui „al nostru”.

Munca în comun a devenit azi o modalitate firească unanim înțeleasă și acceptată. Averea obștei este gospodărită, înmulțită și apărută pentru că este „a noastră” și cine se abate de la această normă etică are de înfruntat, înainte de rigoarea legilor, rigoarea opiniei colective. Pe bună dreptate, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu încă acum șase ani: „Transformări adînci s-au produs în mentalitatea țărînimii, în atitudinea ei față de muncă, de proprietatea obștească, față de interesele generale ale statului. Țărâanii participă cu avînt sporit la activitatea cooperativelor, la lupta pentru creșterea continuă a producției agricole, la apărarea și dezvoltarea avutului obștesc, la activitatea generală de construcție a socialismului, la întreaga viață social-politică a țării. Aceasta exprimă ridicarea nivelului conștiinței socialiste a oamenilor muncii de la sate, atașamentul lor față de politica partidului, față de cauza socialismului...”.

Cineva întreba nu de mult: Cum s-ar comporta țărânul de azi în fața unei invazii ca acele din trecut? Întrebarea mi se pare fără rost. Mai întîi, pentru că asemenea fenomene nu mai

sînt posibile și al doilea, pentru că țărânul cooperator și-a dovedit din plin atașamentul cu ocazia invaziei apelor acum doi ani. Oamenii au sărit atunci să-și apere avutul lor comun, au stat de veghe zile și nopți, au construit diguri, s-au impotrivit și în multe cazuri, au biruit. Iar cînd, după trecerea zăporului, au pornit să repare distrugerile, s-au ocupat mai întîi de avutul lor comun și apoi, tot cu toții, susținuți de eforturile tuturor cetățenilor țării, și-au pus la punct avutul personal. Jubileul celor cincisprezece ani de cooperativizare în Dobrogea marchează o perioadă scurtă de timp. Dar saltul realizat în acest timp pe plan material și pe planul conștiințelor de lumea satelor, este cu adevărat spectaculos. Se confirmă și de data aceasta — așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională — „justețea liniei politice marxist-leniniste a partidului nostru, ...superioritatea noii orînduirii, uriașa capacitate de creație a poporului eliberat de exploatare și asuprire, liber și stăpîn pe soarta sa, hotărît să-și făurească viitorul său fericit”.

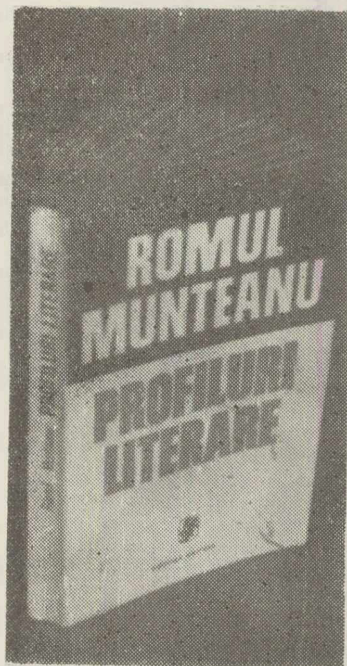
ION BĂDICA

● ROMUL MUNTEANU: profiluri literare

● GEORGETA HORODINCĂ:

d. anghel — portret în evantai

După monografia Bertolt Brecht (1966) și studiile Noul roman francez (1968), Farsa tragică (1970), Literatură europeană în epoca luminilor (1971), cartea intitulată **Profiluri literare** (Editura Univers, 1972) oferă o altă ipostază, mai publicistică, a profesorului universitar de la catedra de literatură universală a Universității București. Avem de astă dată înaintea noastră pe cunoscutul editor, neobosit să popularizeze operele fundamentale ale tuturor literaturilor în cultura românească. Acest lucru este evident acum nu numai prin ceea ce cunoaștem din activitatea practică a conducătorului unei edituri căreia orice cititor îi este într-o măsură îndatorat, ci și prin efortul omului de cultură de a familiariza prin diverse mijloace marele public cu personalitatea unor iluștri oameni de literatură. Cartea de față cuprinde

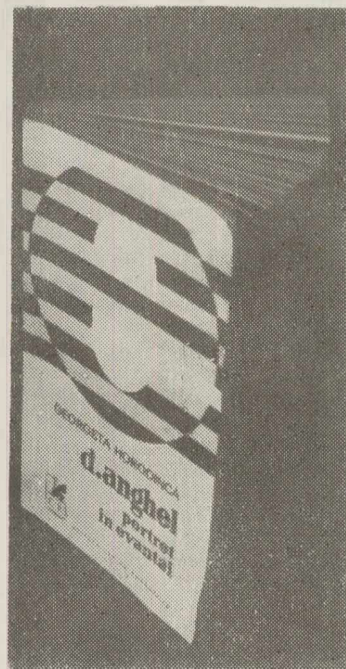
o parte din rodul acestei activități, fiind alcătuită în cea mai mare parte din studiile introductive ce au însoțit în ultimii ani diversele traduceri de proză și teatru din literatura europeană și americană (dramaturgii Thornton Wilder și Tennessee Williams). În mod inevitabil, articolele sunt construite astfel încât să corespundă unor necesități inerente edițiilor destinate unui public foarte larg. Ele au în consecință un caracter mai mult informativ atât în ceea ce privește biografia autorului cât și opera, căreia i se consemnează scrupulos referințele critice importante. Atenția se îndreaptă spre descrierea operei din pricina faptului că autorii, în cea mai mare parte, sunt puțin cunoscuți majorității publicului, lipsit de unele sinteze elementare. Accentul este pus insistent nu atât pe polemica de idei, pe dezvăluirea diverselor controverse privind valoarea sau modalitatea de interpretare a unui autor —

deși aceste lucruri sunt prezente discret, autorului cărții nescăpându-i din vedere finele ierarhii — cit pe imprimarea în conștiința publică a unor puncte de vedere ce se bucură de un consens unanim, în scopul, evident didactic, de a forma punți solide de comunicare și prejudecăți în afara cărora orice polemică s-ar dovedi superfluă. Articolele axate pe o asemenea „prejudecată” se numesc în consecință: „Alfred Jarry și farsa enormă”, „Hermann Hesse și rigorismul moral în roman”, „Arta pamfletului lui Kurt Tucholsky”, „Thornton Wilder și teatrul planetar”, „Tennessee Williams și excesele anchetei psihanalitice în teatru” etc. Spirit mai mult sintetic decât analitic, Romul Munteanu se arată de fapt în cartea de față preocupat de romanul contemporan căruia încearcă să-i stabilească liniile directoare. Această aplecare încheie, prin articolele prezente, un drum început cu studiul din 1968 pe care l-am mai pomenit, intitulat **Noul roman francez**. Cercetarea se îndreaptă cu predilecție de astă dată spre romanul german: Franz Kafka, Heinrich Mann, Robert Musil, Erick Kästner, Hans Fallada, Herman Hesse, Wolfgang Borchert, H.W. Richter, Heinrich Böll, Kurt Tucholsky care schițează, vizavi de cel francez, un focar de o importanță excepțională a romanului european. „Profilurile” dedicate apoi elvețianului Max Frisch, cubanezului de formație europeană Alejo Carpentier și grecului Nikos Kazantzakis completează, deși nu suficient de vreme ce lipsesc un Thomas Mann sau E. M. Remarque, e drept permanent pomeniți, o panoramă din perspectiva căreia autorul emite anumite concluzii în eseu **Romanul european în secolul XX și destinul omului**, traversat de un optimism caracteristic. În examinarea operei, Romul Munteanu este preocupat de studierea naturii raporturilor care se instaurează între individ și societate, și de structura romanescă la care urmărește în special cu atenție jocul dintre tradiție și inovație. Fără să se pronunțe preferențial pentru vreo anume structură romanescă, el se arată chiar sceptic când e vorba să aducă în discuție experimentele artificioase ce pun în primejdie, prin impostură și anti-talent susținut publicitar, condiția romanului. Demontarea fină a operei are ca scop în genere ilustrarea unei legături ce funcționează direct între construcția romanului, tipul de personaj produs de un anumit moment istoric și valoarea operei. Raportul individ-societate este examinat și el în avataruri-

le sale începând cu biografia creatorului. În care se depistează de obicei o traumă, un accident tragic, un grad de inadaptabilitate socială considerat fără rezerve ca făcând parte din resorturile intime ale actului literar. Alienarea personajelor este cercetată în aceiași termeni cu cea stabilită la autor, care pare să se suprapună în acest sens ficțiunilor sale. Societatea de consum, marile tragedii sociale sunt discutate în acțiunea lor directă asupra creatorului și a artei românești. Romul Munteanu îmbină astfel critica sociologică și genetică, cu o critică ce beneficiază, după cum se va vedea, de o terminologie existențialistă. Deoarece, „punctul de convergență al operelor... poate fi... căutat în preocuparea pentru cunoașterea și relevarea condiției umane”, este firesc ca personajul să fie urmărit, conform concepției cercetătorului, în toate implicațiile etice, existențiale pe care „evenimentele limită” dintr-o „lume labirintică” le naște. „Lumea ca junglă” în care viețuiește un om instrăinat de semenii, prizonier lucrurilor și condamnat la incommunicabilitate, fie a societății de consum din romanele lui Kafka, Robert Musil, fie a nazismului din cărțile lui Hans Fallada sau Hans Werner Richter, fie a unei comunități primitive ilustrată de creația lui Alejo Carpentier sau Nikos Kazantzakis, obligă individul, tragic în esență, la opțiuni reale sau imaginare pe care Romul Munteanu le urmărește cu subtilitate. Revelarea „existenței absurde” într-o „lume levitanică” dă la iveală posibilități imense de manifestare. Chiar dacă este numai sugerată folosirea lor în atmosfera îndeobște sumbră a romanului european interbelic, înseninarea cu care pare a fi încununat în absolut un traseu existențial, îl întărește pe critic în viziunea constructivă asupra unui viitor animat de idealuri umanitare, lucru confirmat de altfel de istorie.

În capitolul final al monografiei **D. Anghel** (ed. **Cartea Românească**, 1972) Georgeta Horodincă își explică preferința pentru autorul unei opere minore, declarând că a fost fascinat de personalitatea lui contradictorie și complexă. Cu alte cuvinte, D. Anghel ar conta nu atât ca scriitor, ci ca personaj în a cărui gesticulație s-ar include și actul artistic. Este evident că o asemenea opțiune nu a condus nici la o nouă evaluare critică și nici la descoperiri de ordin istoriografic, cercetătoarea străduindu-se exclusiv să găsească o coerență originală datelor cunoscute. Monografia ar constitui, prin urmare, o **interpretare** a biografiei și operei lui D. Anghel, având drept mobil **definirea** personalității acestuia. În linii mari, portretul pe care G. Horodincă îl schițează

Metodologia utilă prin semnificațiile pe care le distinge și interesantele disociații, se arată totuși pînă la urmă uniformizatoare deoarece pare să supună operele unui unghi inflexibil de cercetare, privat de posibilitatea unor percepții mai proaspete oferite de alte ipostaze în care, inevitabil, se înfățișează operele autentice. Impresia se datorează în mare măsură febrilității criticului de a descoperi implicații tragice (tragicul pare să fie semnul sub

care situează omul modern), profunde avarii existențiale, chiar și acolo unde ele par să nu existe, cum este de pildă cazul lui Erick Kästner. Scrise cu lejeritate într-un stil agreabil, „profilurile” sunt de folos atât specialistului cit și cititorului dornic doar să se confrunte cu o altă existență creatoare. Autoritatea lor provine și din sistemul solid de informație care le acordă girul unor articole exhaustive de enciclopedie.

M. R.

dențelor, satiră, polemică. Găsind ideea pasionantă, G. Horodincă o aplică sau o descoperă în cele mai diverse raporturi, studiindu-l pe Anghel față în față cu societatea, cu familia, cu sine însuși sau cu propria operă. Argumentele recoltate de pretutindeni se acumulează pînă la saturație și se transformă într-o pledoarie insistentă, patetică. Ca și cum s-ar adresa unui cititor apatic, autoarea își repetă cu disperate afirmații, aduce noi și noi exemple concludente, reia demonstrația și o amplifică, încearcă diverse formule pentru a o găsi pe cea mai evidentă și mai ușor de memorat. În sfîrșit, pentru a fi cit mai convingătoare, își mărturisește și unele îndoieli, își dezvăluie raționamentele, își dramatizează convingerile.

Personajul astfel conceput are o anumită grandoare, dar cine ar recunoaște în el doar pe poetul D. Anghel? Și despre Eminescu, de exemplu, s-ar putea afirma că a ridicat la rang demiurgic spiritul întreprinzător al căminarului pentru a edifica un univers în care plutește reminiscența blîndeții materne, că a muncit pînă la epuizare deși la prima vedere se sustrăgea activităților sistematice, că a evadat în lumea propriei ficțiuni concomitent cu ironizarea lumii reale. Nu există mare artist care să nu fi cunoscut jubilația creației și dezamăgirea că opera sa este doar un joc al aparențelor fără consecințe în viața practică.

Scriind despre Anghel, G. Horodincă a scris de fapt despre condiția artistului, în general, despre raportul dintre realitate și artă și posibilitatea de a rezolva acest raport printr-o sinteză specifică spiritului uman. Ideile nu sînt noi, dar retrăite cu pasiune și formulate cu patetism (uneori excesiv) capătă sensul unui apel, al unui discurs în favoarea nobilității pe care o implică existența artistică.

Bună cunosătoare a literaturii europene contemporane (printre altele, a prefațat traduceri din Braine, Dürrenmatt, Moravia, Sartre, Camus, Butor ș.a.), autoarea monografiei a dizolvat personalitatea lui Anghel în spațiul imens pe care-l circumscrie un asemenea orizont cultural. Treptat, poetul român a rămas un simplu pretext, în locul portretului său conturîndu-se tot mai clar un prototip, o emblemă a poetului de pretutindeni: „Artistul e făcut pentru zbor. Înălțimea este elementul lui, și cine vrea să-i cunoască într-adevăr firea intimă nu trebuie să-l smulgă din mediul său natural”; „Om și demiurg, poetul e o ființă care face parte în același timp din ordinea vremelnică a lumii și din împărăția veșnică a artei. Calitatea de zeu a artistului poate fi lesne exploatată împotriva lui; ea nu trebuie să ne facă să uităm cerințele omenești și trecătoare ale calității sale de muritor.” etc. Fără valoare critică, monografia Georgetei Horodincă rămîne în schimb un document al pasiunii și generozității spirituale.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

zaharia stancu, la 70 de ani

(Urmare din pag. 1)

punzînd unei necesităţi vitale. De altfel, în toată opera sa sînt extrem de rare aluziile livrîşti sau parafrazările de mituri, memoria propriei durate rămînînd mereu o unică şi inepuizabilă sursă. Aproape nu există gen literar pe care Zaharia Stancu să nu-l fi abordat. Publicistica, romanul, poezia, confesiunea au devenit, rînd pe rînd, instrumentele prin care s-a exprimat şi continuă să se exprime o personalitate patetică. Pe de altă parte, literatura, în general, nu a fost separată de domeniul opţiunilor sociale, scriitorul înţelegînd să se reprezinte în totalitate prin operă. Diferiţi autori tratează literatura ca mod de compensaţie, ca joc, ca vehicul pentru ascensiuni ierarhice. Pentru Zaharia Stancu, arta cuvîntului rămîne însă înaintea de

toate mijlocul prin care existenţa se afirmă plenar. Dacă peste sute de ani cineva va dori să reconstituie din literatura de azi o individualitate inconfundabilă, autentică, va trebui să recurgă inevitabil la **Pădurea nebună** sau la **Cîntec şoptit**. Şi, implicit, va reconstitui mentalitatea românească din secolul douăzeci, pentru că un artist care se exprimă liber îşi exprimă totodată neamul şi epoca. Nu altă explicaţie comportă difuzarea fără precedent şi interesul cu care au fost înconjurată în numeroase ţări ale lumii cărţile atît de simplului Darie. Incomodat, pe ţarmul celor şaptezeci de ani pe care i-a împlinit de curînd, Zaharia Stancu preferă ca întotdeauna să se avînte în spaţiul literaturii, singurul loc în care se simte, în afara oricăror limite biologice, liber.

deni în romanele în care vieţuieşte, Darie rămîne aproape inalterabil atît fizic cît şi psihic, într-un decor ce se mişcă cu o viteză ameţitoare. Inspectat atent şi comentat de Darie, acesta se prevală constant de un nucleu

mira. Mă miram că oamenii vorbesc şi se înţeleg prin cuvinte şi mă miram că vitele mugesc numai, că păsările ciripesc. Mă miram că sînt atît de tăcuţi copacii, că sînt atît de tăcute ierburile şi atît de minunate colorate florile cîmpului...

Prezentul este amendat astfel de pe poziţiile acestui „Centrum mundi” care, neşielipsit de convulsii are totuşi o unitate mitică apărută de o tradiţie arhaică. Lamentaţia solemnă a vocii profetice pe tema deşertăciunii, ce punctează ca însuşi destinul proza lui Zaharia Stancu, aparţine unui suflet rural nemulţumit de irosirea inutilă a unei vieţi în căutarea vană a preamultului, exterior acestui nucleu primordial ce putea să-i dea totul hărăzit, prin integrarea în ciclul lui natural: „O Darie! Ai rîvnit să-ţi faci un loc în lume, să umbli şi să vezi pămîntul de la un capăt la altul, să bei şi mai mult, pînă la fund din mărşă cupă a amărăciunii, să te îmbeli apoi de frumuseţea vieţii şi să-ţi guşti, într-un tîrziu chiar, nespusa dulceaţă”. Pedepsa capitală este melancolia gravă, prezenţa obsesivă pe genericul prezentului a ceea ce a fost lăsat în urmă. Din această cauză Darie are o psihologie de copil orfan, părăsit sau rătăcit, venită, desigur, din această traumă a dezlipirii de matcă. Alienarea se vădeşte prin trăirea egală în prezent şi trecut. Faptele prezentului lipsite ades de o înţelegere reală, simt nevoia să fie integrate unei semnificaţii pe care o posedă trecutul, tot aşa cum rememorarea devine un ritual. Mecanismul acesta destinat păstrării inalterabile a unei individualităţi anume, strămutat în alte coordonate, se transformă într-o maşină cumplită ce subminează o conştiinţă. Motivul reîntoarcerii este în proza lui Zaharia Stancu într-un permanent crescendo de la **Desculţ, Dulăii**, **Rădăcinile sînt amare**,

Jocul cu moartea, la **Ce mult te-am iubit** unde exercitarea lui devine halucinantă.

Rememorarea la Zaharia Stancu fără a avea vreo natură proustiană, nu este decît parte integrantă a unei conştiinţe tipic arhaice ce acţionează normal în sensul integrării permanente în prototip. Astfel că, dramatic la Darie este că ea nu funcţionează în interiorul unei lumi unitare, ci este nevoită să pună în acord două lumi fundamentale diferite. În neaşeizarea lunatică, de febrilă migraţie spre o altă viaţă, Darie are o fibră hamletiană doritoare de răzbunare care, dintr-o neputinţă, nu se poate aplica decît asupra lui însuşi.

Evident, Darie rămîne un personaj tragic prin faptul că a fost nevoit să părăsească o comunitate pentru care era destinat şi pregătit prin ontologie. Ceea ce i se întîmplă lui poate fi asemuit vorbelor pe care le rosteşte într-o noapte de cumpănă în Serbia, cînd a omorît din cauza foametei un arici tînăr: lipsit de blana protectoare cu ţepi, de posibilitatea de a-şi exercita învîtătura cu care-l înzestraseră satul lui de cîmpie, Darie acţionează ca un naiv, ca un arici jupuit la discreţia hazardului, ferit de moarte prin şanse pe care i le oferă constant destinul.

Cu o piele foarte sensibilă, Darie percepe la modul monstruos prin fiecare por, o lume tulbură, neiertătoare şi agresivă supusă altor legi, ce l-a ţinut sub teroare din primii ani ai adolescenţei pînă fîrziu, în anii cei mai înaintaţi ai vieţii. Amărăciunea lui este aceeaşi ca în aceste versuri ale lui Ion Gheorghe: „pe unde a fugit primul din satul ăsta / creşte multă iarbă amară.”

MIRELA ROZNOVEANU

naivitatea lui darie

Între atîtea universuri ale prozei, existente sau numai posibile, cel al lui Zaharia Stancu este unul al violenţei şi al cruzimii. Mai întîi îmi vine în minte cea culoare bizară ce scaldă cu irizări de carnaşie o umanitate în crepuscul, bolnavă de contradicţiei iremediabile şi războaie. Apoi, severitatea exercitată mai ales asupra propriei persoane, un fel de act de exorcism realizat prin rememorare. „Mă întîlneam mereu cu trecutul. Mă întîlneam, tocmai cînd mă aşteptam mai puţin, cu oamenii trecutului. Poate că eram eu însumi un om al trecutului care nu murise cu totul. Încercam, prin tot ce spuneam şi prin tot ce făptuiam acum, să îngrop trecutul adînc, a-

dînc. Să-l îngrop pentru totdeauna. Şi pentru totdeauna să-l uit.” Trecutul pare astfel o hidră terorizantă ce-l fortează pe erou să-şi ispăşească vini despre a căror gravitate nu se spune nimic clar. Totul este acoperit cu un fel de linşoluri urzite din aluzii derutante. O parte din cruzimea îmbibată pretutindeni, se vădeşte în realizarea ca personaj a lui Darie. Condamnat la uimire şi iniţiere perpetuă, el rămîne un naiv care nu pare să poată acţiona matur. Trecînd peste ceea ce aparţine instinctelor, Darie este plămădit dintr-o plasmă ce-l recomandă un visător iremediabil, deci şi mai vulnerabil, dispus să-şi exalte în lungi litanii, cu o răutate maladivă, infirmitatea. Egal cu sine şi monoton pretutî-

primordial numit Omidă. De aceea conflictele din epopea ţărănească a lui Zaharia Stancu se desfăşoară numai în aparenţă între personajul principal Darie şi lumea cu care vine în contact. Adevăratele conflicte sînt **imaginative**, petrecîndu-se între lumea de fapt şi lumea originară sau imaginară, unul din resorturile de fapt ale uimirii infantile: „Cînd am prins a deschide ochii şi a-mi da seama despre ce se petrece în jur, de multe am avut a mă

SPECTRUM

SERGIU LUDESCU: STINS (Minerva, 1972). Numele adevărat al lui Sergiu Lulescu este Mircea Tîrîung. A murit pe front, la 30 de ani, lăsînd în manuscris un volum de versuri chiar cu acest titlu, **Stins**, o culegere de cronici literare şi un consistent eseu despre Dostoevski. În ciuda fragilităţii elegiace a versurilor sale, era un tînăr voinic, sportiv pasionat de tenis şi canotaj. După ce şi-a luat licenţa în drept, s-a consacrat studiilor de sociologie, pe lîngă Institutul de ştiinţe sociale, publicînd în revista **Sociologie românească** (vol. IV şi V) studii despre ţăranii migratori în Bucureşti şi despre plutaşi. Era socotit un tînăr de perspectivă al sociologiei româneşti, afirmat şi cu prilejul unor rodnice anchete făcute pentru Institutul central de statistică. A colaborat cu cronici şi poeme la **Revista fundaţiilor şi Convorbiri literare**. La moartea sa, revista **Convorbiri literare** (an LXXVI, nr. 11-12, nov.-dec. 1943) publică o caldă evocare sub semnătura lui Vasile Damaschin. Destinul îl apropie, aşadar, de ceilalţi colegi de generaţie a căror promiţătoare carieră literară se curmă în chip asemănător: Alexandru Baiculescu (autorul plachetei **Cale Lactee**, Braşov, 1939), Dumitru Olariu (**Crîngu-**

rile cerului, 1939, în manuscris **Crepuscul intim**), Constantin Ştefan Voiculescu (autorul unei bizare plachete, **13 stihuri mincinoase ce-au clocotit în tinereţea mea**), Gheorghe Vasilescu, Dan Alex. Boureanu ş.a. Cu primii doi poeţi citaţi, Sergiu Lulescu se întîlneşte şi ca spiritualitate poetică, înclinată spre melancolie şi extaz, spre simboluri şi problematică existenţială. Spre deosebire de simbolismul mistic al lui Al. Baiculescu şi mai presus de incanta-

ţiile pronunţat epigonice ale lui D. Olariu, Sergiu Lulescu practică reflexia amplă, necifrată, prozaică pe alocuri, dar de o mare puritate sufletească. Intenţiile instrumentaliste nu se realizează pînă la capăt din pricina verslibrismului şi a discursivităţii. Poetul invocă cu căldură şi nostalgie cerul, munţii, copacii, florile, cugetă asupra vieţii şi a morţii, fără a avea capacitatea excepţională a imaginii. Tenta de oboseală a gestului liric, emoţia strînută (**stinsă**) şi un anume sentiment crepuscular al inexorabilului, (**În noaptea asta ciudată ca niciodată înaltă şi adîncă, / vom pleca pe o corabie cu pinze galbene, negre, / pe care de mult a pribegit Tristan**) sînt trăsăturile care individualizează poezia din volumul **Stins**. Pentru consolidarea personalităţii literare a lui Sergiu Lulescu ar fi extrem de utilă tipărirea volumului de cronici şi a studiului despre Dostoevski, de care bănuim că editura **Minerva** se îngrijeşte în numele iniţiativei luate.

DAN MUTĂSCU: OGLINDA LUI CAGLIOSTRO (Dacia, 1972) Sfirşesc epat volumul lui Dan Mutaşcu, cu lectura prefeţei lui Eugen Barbu, intitulată împotriva tuturor prejudecăţilor, **Cer-**

Dan Mutaşcu

tificat de poet. Ei bine, la marginea dintre această prefaţă şi poezie se petrece lucrul cel mai important, care întrece obşteasca relaţie dintre precuvîntare şi carte. Entuziasmul absolut justificat al lui Eugen Barbu se adresează, de fapt, şi în mare parte, propriilor sale izbînzii modelatoare pe care le-a avut asupra mai tînărului confrate. Fiîndcă, noutatea acestui volum stă în extraordinara capacitate stilistică, de care Dan Mutaşcu nu poate da dovadă fără a trăda vecinătatea cu giuvaergiu. **Oglinda lui Cagliostro** este în primul rînd un spectacol de cuvinte luxoase, superbe, feerice, orbitoare, un spectacol de o lu-

minoziitate valahă şi citadină, pe care volumul de debut nici măcar nu îl anunţa. Abandonînd traseele fumegioase ale mitosului expresionist de sorginte blagiană, ce păreau a-l duce în ţinuturile lui G. Alboiu şi G. Pituţ, Dan Mutaşcu se devotează crailicului de adjective cu o dezinvolture de maestru. La baza acestui prinos se află o spiritualitate gongorică, debordantă şi bucuroasă de invazia culorilor şi a pietrelor preţioase. Poetul vede pretutindeni „cîreada adjectivelor galbene”, „tronuri de adjective”, „adjective de Levant”, „adjective-odalice”, „adjective-păuni”, „adjective de Alexandria”. Poeziile însele devin nişte „platouri de adjective” pe care defilăm „drapaţi în adjective”. Şi dacă versul nu apare cituşi de puţin împoţononat, aceasta se datoreşte faptului că Mutaşcu ştie să varieze ritmul metaforei, să schimbe destinul epitetelor, adică ştie să organizeze astfel viaţa poemului încît din consumul cuvîntului să rezulte ideea. Iată un atare imn al disjunctiei spiritului de materie condus într-un desăvîrşit echilibru: **Drumurile singelui meu, drumurile arborelui meu deşîrîndu-le, sau/ douăsprezece semne cu chipuri de sticlă / şi un singur prieten — / pescuitor de planete singur, nopţile / ...Pămîntul din vinele mele curge frumos, / Tot mai spre miazăzi şi Eghipt, în-**

AL. PROTOPOESCU

(Continuare în pag. 14)

Și totuși, Moromete se duce în cele din urmă la munte. El pleacă însă în această aventură economică nu din vocație, ca Tudor Bălosu, ci într-o stare confuză, minat îndeosebi de protestele băieților și fiindcă „avea datorii față de copii, să câștige și să-i îmbrace, că erau goi”. La temeiul primului său gest de conversiune stau rațiuni pur morale. Consecințele sînt oarecum surprinzătoare și scriitorul însuși le înregistrează ca fapte imprevizibile pentru structura personajului: „Cîștigă. Nu mai făcuse „comerț” niciodată; îi plăcu atît de mult, încît socoti cîștigul drept ceva nemaipomenit și după ce se întoarse povesti drumul său la munte ca pe o aventură”. (p. 68)

Linearitatea eroului se frînge pentru prima oară, producînd acea luptă internă de contrarii, iminentă, unui individ implicat în istorie. Dar orice concluzie este încă timpurie, deoarece nu trebuie uitat că Moromete rămîne stăpîn pe arta disimulării — asupra acestui lucru nu mai revenim — dar mai ales, are voluptatea jocului gratuit. Așezîndu-se la masă se închină evlavios deși „nu era bisericos” și nu punea nici un preț pe cărările Catrinei la altar. Al doilea drum „și mai aventuros”, ne va repune în legătură cu esența reală a individului. De astă dată Moromete pleacă cu Tudor Bălosu pe același itinerar ca și înția oară, dar cu ținta Răchitei, un sat cunoscut de acesta din urmă ca fiind o piață prielnică de desfacere. La primul drum dăduseră „dublul” cu cincizeci de lei. Tudor Bălosu proiectează de astă dată să-l dea cu șizeci de lei. Ager într-ale negoțului și cu simțul exacerbat al banului, Bălosu intuiește în acea iarnă cu ger uscat, posibilitatea unei afaceri rodnice, ridică prețul treptat, refuzînd să vîndă porumbul, apostrofînd-l pe Moromete care privește uluit demersul: „Moromete, să nu mai vii niciodată cu mine la munte”. Undeva în creierul munților se petrece scena hotărîtoare pentru psihologia personajelor. Moromete povestește celor de la cîmpie cum întîmpinat de o femeie „tinăra de tot”, se lasă îndușat de disperarea acesteia și vinde toată căruța, cu șizecizeci de lei „dubla”, spre indignarea lui Bălosu.

Aici tipurile umane se despart revenind la propriul lor adevăr pe care Marin Preda îl formulează cu claritate: „De fapt (lui Moromete, n.n.) negustoria ca atare nu i-ar fi plăcut dacă cîștigul ar fi fost lipsit de peripeții, încît insistența lui Bălosu i se păru firească. Moromete nu prevăzuse latura comercială a producerii pe care i le dădea pămîntul, iar existența banilor îi prielnică o furie neputincioasă (cînd trebuia să-i dea, îi dădea cu gesturi disprețuitoare de aruncare și blestema mărimea, culoarea și mirosul lor). (s.n.) Cînd ieșise împreună cu bătrînul Moromete, acum treizeci de ani, în 1907 și dăduse foc conacului lui Guma nu se gîndise că pămîntul moșierului îi trebuie pentru comerț și pentru bani. Existau niște obiceiuri pe vremea aceea care lui i se păreau mai mari nenorociri decît munca și foamea. (...). Cînd după război, Moromete deveni proprietar, el trăi atît de deplin bucuria de a fi scăpat de moșier, încît nu băgă de seamă, sau mai bine zis nu voi să bage de seamă în ce măsură era el liber față de loturile pe care le stăpînea”. (Ibidem, p. 70).

Aflăm astfel, însăși sursa observațiilor noastre privind incompatibilitatea eroului cu datele tiparului clasic de *homo economicus* pe care îl ilustrează Tudor Bălosu. Moromete se vede „depășit” mereu de felul de a judeca al vecinului său; de fapt se vede întors în permanență la condiția sa de inapt pentru aceste mutații dezumanizate ale realului. În plină afirmare a capitalismului el se desolidarizează față de ansamblu, refuzînd din instinct și, mai mult, dintr-o solidă construcție morală, integrarea. Interdeter-

moromeții — individ și istorie (II)

minarea pe care o recunoșteam în general, la nivelul romanului, între planul social și cel psihospiritual, aplicate la individ, capătă dimensiunile dramei. Agravările istoriei determină modificări profunde în viața psihică. Disparația conștiinței în latură economică se reflectă nemijlocit în viața afectivă, producînd răsturnări peste măsură de violente. Întreg ansamblul de valori *transindividuale* — filosofie, morală, lege, estetică, cînte — dispar laolaltă cu toate consecințele lor înlocuite fiind de preț.

Moromete este nu atît un „conservator”, cum a și fost considerat, ci o uriașă personalitate care se împotrivesc imobilizării conștiinței individuale. În aceasta constă deosebirea de profunzime dintre eroul lui Marin Preda și Ion al lui Liviu Rebreanu. E în fond o diferență de evoluție. Prin Ion asistăm chiar la acest proces de degradare, în virtutea căruia toate valorile umane enumerate mai sus decad în sclavia patimei pentru pămînt. Abrutizarea, monstruoșitatea eroului sînt echivalențele morale ale unui crîncen fenomen de înrobire a individului de către obiect. Excepțînd deznodămîntul moralizator al romanului lui Rebreanu, întoarcerea diabolului țărăn la „glasul iubirii”, Ion trebuie privit mai curînd ca un predecesor al lui Tudor Bălosu decît al lui Moromete. Cei doi comunică multă vreme prin reacții similare; nu mai departe, deformarea sentimentului patern la personajul din *Moromeții* pentru dragostea dintre Polina și Bircă, evocă îndeaproape abdicarea afectivă a lui Ion.

Cu diferențele firești de spiritualitate, operele se întîlnesc prin modul în care traduc în limbaj estetic, acest proces de abolire a unui conținut extrem de important al conștiinței individuale. Transferul de funcțiuni de la om la obiect devine implicit o sursă a *tragicului*. Substanțialitatea lui ține în cele din urmă de suprimarea elementului *calitativ* din relațiile dintre oameni și substituirea lui cu convenții de ordin pur material. Orice reacție de împotrivire la acest proces e sortită să nască un individ veșnic izolat care în voința și instinctul de a rămîne uman, acceptă absența contactelor afective cu ansamblul. Ne apropiem cu aceste ipoteze de chiar esența lui Ilie Moromete, căruia „pămîntul îi dăduse într-adevăr o anumită libertate” și care nu putea să înțeleagă „să facă comerț cu cereale și să cîștige bani! Și cu banii ce să facă? Să plătească impozite! Ce ciudat, unde ajunseseră! În sfîrșit, fie și comerț, dar să fim înțelegi că nu asta e scopul...” (ed. cit., p. 70).

Soluția unui *homo economicus* îi devine complet străină în chiar fondul ei. Antagonismul care exista în caracterul lui Moromete ca *premiță*, se dezvoltă treptat în *sistem* existențial. Începe de fapt adevăratul proces de cristalizare a individului prin atingerea directă cu realul și istoria. Separarea termenelor se face prin acumulări treptate, în urmărirea căroră romanul excelează, ferit de demonstrație și retorism. Recluziunea personajului este fundamental constructivă. În măsura în care ansamblul atacă, individul se

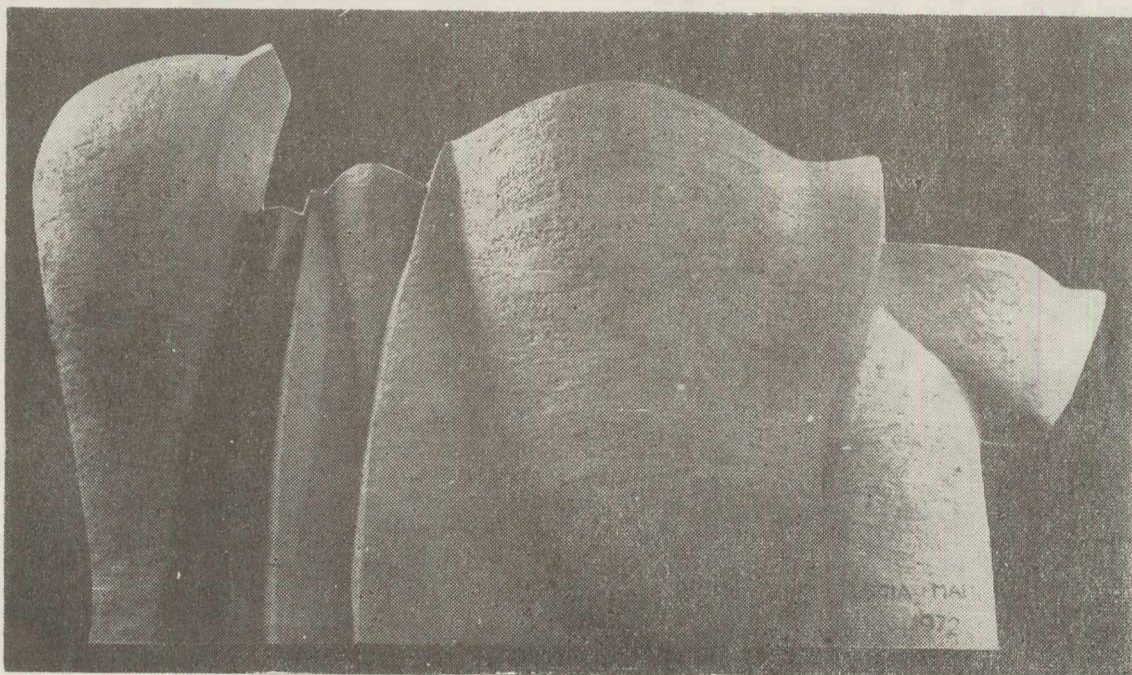
clarifică și se consolidează. E ceea ce „descopereau toți, Cocosilă, mama, fetele — pînă și cei trei — că tatăl lor avea ciudatul dar de a vedea lucruri care lor le scăpau, pe care ei nu le vedeau. Numai că spre sfîrșit cei trei se dezmeticiră, sfișiară vraja care îi amețise și căzură pe gînduri.” (p. 68). Aversiunea lui Moromete pentru „comerț” constituie o opțiune împede în favoarea moralei. Cînd Paraschiv, Nilă și Achim împrumută o căruță cu cai de la Parizianu pentru a face speculă, „Moromete nu zise nimic, le dădu chiar sfaturi, dar ceva — nu putea să înțeleagă bine ce — un soi de înfrigurare, de poftă oarbă, care se făcea simțită în purtarea fiilor săi, începea să-l îngrijoreze și în sinea lui le dori să nu izbutească” (p. 74—75).

Egoismul eroului devine un exil rațional în decursul căruia Moromete, de îndată ce percepe instrumentele de agresiune ale istoriei se *practică* pe sine ca individ. *Solitudinea sa trebuie înțeleasă ca act*. De aici încolo îl vom surprinde tot mai rar săvîrșind acțiuni care să depășească interesul strict al persoanei sale. Îl aflăm adesea prin fundul grădinii sau prin spatele casei unde avea obiceiul să se retragă și să monologheze. Întrebat odată de ce vorbește singur, Moromete „îi răspunse serios că asta e din pricină că n-are cu cine discuta, cu sensul că nimeni nu merită să-i asculte gîndurile” (p. 79). Dar nesociabilitatea lui este altceva decît dezinteresul individului economic față de relațiile umane. E o formă a spiritului critic care selecționează colec-

tivul și valorile umane. Cocosilă care intra în casa lui spunînd despre cei patru feciori: „la proștii ăștia nu dau bună seară”, era unul din acei inși „care stîrnea în Moromete ceva neînchipuit de plăcut, ca și poveștile lui Niculae”. Catrina observă că de la o vreme „bărbatul ei avea mereu starea aceea de nemulțumire și iritare care îi stîrnea veselia, o stare ciudată pe care ea o numea suceală”. și simte nevoia să-l apostrofaze cu indignare: „Ești mort după ședere și tutun!” (p. 216—217). Cum spunea, această ședere este pentru Moromete o formă de acțiune. În condițiile unei istorii ostile și agresive, neintegrarea presupune repaosul. Individualitatea se conservă și se fortifică, în atări împrejurări prin analiză și monolog — adică momentele de splendoare ale personajului din care excede forța sa în fața timpului. Astfel, la seceriș, îl aflăm într-o grandioasă expediție, pășind rar și apăsător, cu o superioritate tainică în suflet: „În acest an la seceriș Moromete n-avea de ce să nu fie ca totdeauna el însuși, adică nepăsător față de ceea ce se aduna în urma lui, uitînd de toate și pierzîndu-se în miriște în contemplări nesfîrșite” (p. 345).

În afară de împotrivirea repetată la plata „fonciirii”, una dintre puținele acțiuni săvîrșite de Moromete este celebra tăiere a salcîmului. Cu bună știință am amînat înregistrarea ei, intrucît din perspectiva celor afirmate pînă aici, actul apare de o neobișnuită bogăție de semnificații. Nu putem trece peste extraordinara tensiune artistică a scenei care începe în niște zori alburii cînd luna răsărită după ploaie semăna cu un soare mort, ciuntit și rece. „Tatăl îl trezește pe Nilă și poruncindu-i să ia secura, se îndreaptă spre capătul grădinii cu o explicație sumară: „— Aveai treabă.” Drumul spre vilcea se desfășoară pe fundalul unui bocet straniu de mamă pe care Moromete îl ascultă o clipă înmărmurit apoi adaugă: „— De, mă, săraca, șopti Moromete. Așa e!” Care este rațiunea care-l conduce pe Moromete la un gest cu destule aparențe de gratuitate dar și de sacrilegiu pe care le intuim în întrebările stăruitoare ale feciorului: „Salcîmul ăsta? (s.a.) De ce să-l tăiem? Cum o să-l tăiem? De ce?!” „Era vorba de un copac cu o anumită semnificație în viața satului, „toată lumea cunoștea acest salcîm”, primăvara copiii îi mincau florile, iar na, la ghețuș își lipeau obraji înfierbîntați de scoarța lui neagră și zgrunțuroasă, fiind îngrijit cu o anumită pietate de săteni. Aici, seria de idei care stau la baza acestei sinteze tipologice, ajunge într-un moment de apogeu. Tăierea salcîmului este, dacă vrei, mica „revoluție” a lui Moromete. Răspunsul lapidar și invariabil prin care eroul încearcă să-și justifice actul îl apropie de marile voci ale literaturii moderne: „— Într-adins, răspunde Moromete. Într-adins, Nilă îl tăiem, înțelegi? Așa, ca să se mire proștii!”.

Un Moromete *absurd* — iată o primă ipoteză care tentează mai cu seamă prin mulțimea referințelor ce le reclamă.

LUCIA MAFTEI

Pămînt unduit.

AL. PROTOPOESCU

micromonografie

O comună dobrogeană

Am avut revelația noilor sate dobrogene acum trei-patru ani, într-o vară, când am stat o zi și-o noapte în Crucea, comună mare, așezată pe drumul care străbate provincia de-a latul, de la țărmul mării până la Dunăre, la Hirșova. Stăruisem, înainte de această călătorie, peste paginile scrise de Constantin Brătescu despre vechile așezări dobrogene, cunoașteam păreriile lui Réclus și notele lui Camille Allard, știam — era destul să te uiți pe geamul autobuzului ca să-ți dai seama că e vorba de două epoci între care există o prăpastie și că numai citiți firmele din localitățile presărate de-a lungul drumurilor din aceste părți ale țării și poți cunoaște dimensiunea aproximativă a transformărilor. Am publicat atunci, cu conștiință că fiecare cuvânt înseamnă adevărul adevărat și că entuziasmul meu nu întrece cu nimic realitatea, așa cum am văzut-o cu ochii mei, un reportaj. Scriam: „Când s-a cuibărit la poalele înaltelor dealuri, cu viață cățărată, până în virf, comuna aceasta mare, cu arii zmăltate de trandafiri și cu trotuare urbane, Crucea, care anihilează vechile noastre reprezentări despre ce știm că însemna „un sat?“ Simburii așezărilor dobrogene aparțin, fără îndoială, unui timp revolut, contemporan cu baladele ancestrale, cu transhumanța și cu plugul de lemn, tirit trundie de perechea de boi...” (Făceam astfel o primă greșală: „simburii așezărilor dobrogene“ nu aparțin numai acelor vremuri; și sub ochii oamenilor de azi se fac și se desfac localități, totul în sensul interesului colectiv, cătune fără perspectivă sint înglobate în localități mai mari, alteori — grupuri de case, așezate prielnic, devin sate, apoi comune. „Cu satul Șiriu, îmi spunea mai deunăzi Niculae Mototolea, primarul Crucii, e o întregă istorie — când s-a făcut, la Constanța, schema de sistematizare, i s-a propus desființarea. Am luat notă și noi, cei de la Consiliul comunei, ne-am bătut capul cu repartizarea oamenilor în celelalte sate pendinte de Crucea, treaba asta implica o redistribuire a terenurilor, ca să nu mai vorbim de utilajele agricole... Între timp, ce să vezi, pe cind ne tot băteam noi capul, Șiriu a mai crescut cu vreo 20 de familii. Ce să facem? Singurul lucru de folos: le-am tras oamenilor apă în case, le-am făcut școală mare și frumoasă, i-am „prins“, în registrul agricol, le-am dat hirtii la mină... Lumea s-a înmulțit statornicindu-se, unii au făcut cite cinci-șase copii, ce, era să stea și să ne-ntrebe pe noi? !“). Mai scriam atunci: „Din ceea ce a fost odinioară, au rămas doar anumite toponimice și legenda: Crucea, Bălăgești (într-un loc unde, pesemne, o seminție de oameni vrednici a știut cindva minii o armă a vitejiei, rămasă simbol eponim). Gălbiori, Stupina, Șiriu, Crișan, denumiri — acestea din urmă — avind o vagă consonanță cu sonorități de pe meleagurile transilvane... Am trecut în șaretă peste kilometrii care despart satele, într-un decor de o măreție unică, în care tractoarele puneau pecetea

evului socialist peste ariile getice, iluminate de reflexele de aur ale aceluiași griu pe care odinioară l-au culcat ostașii vechimii cu sulitele, ca să-și poată croi drum...”

...De data aceasta, am revenit la Crucea într-o duminică de toamnă rece, neguroasă, cu dealurile învelite în piclă fumurie. Doar trandafirii, constelație cu miriade de lumini, răspindeau o căldură fragilă, ca o pilpiire de jar minuscul, doar șirurile de flori, cu corola îmbălsămată, în nuanțe cit nu putea să numere ochiul: galben-stins, opalin, roșu ca singeriul scoarțelor olteneste, roz cu reflexe de sîdef, alb, un alb greu, de fildeş vechi, mai aminteau de vara scursă peste cimpia dobrogeană. Se culesese în ziua aceea via. ultimele poște din podgoria cooperativei, cam douăzeci de mii de chile de struguri-albi, brumați, cu carnea transparentă, negri, zemoși, cu mustul gros, prelingindu-se cu tărie în lînuri, și lumea era bucuroasă. Stăruia, în ciuda văzduhului rece, o bucurie tonică, înaltă, în case și în inimile oamenilor. Tirziu, în amurg, m-am așezat la sfat, în casa primarului, cu aceiași oameni de-acum cîțiva ani, eroii vechiului meu reportaj. I-am întrebat pe toți unul și același lucru: ce le-a adus cooperativizarea agriculturii, ce a însemnat pentru locuitorii satului dobrogean procesul acesta pe care l-a înfăptuit o generație cu mai multe straturi de vîrste dar legată prin traiul într-o epocă comună, proces de care copiii de școală de astăzi află numai intrucit se bucură de roadele lui, fără să-i fi fost martori oculari. Erau de față: amfitrionul ales primar de locuitorii din cinci sate, tatăl lui, Gheorghe Cristea Mototolea, veteran al războiului antifascist, improprietărit în '45 cu două hectare rupte din trupul moșiei lui Papa (a căutat îndelung într-o lăcră titlul de improprietărire de acum douăzeci și șapte de ani, bucată aceea de hirtie tipărită, cu chenar, care nu era atît un certificat de proprietate cît un atestat al stării de țăran liber, dezlegat de servituțile închirierii de pămînt de la boier...), se afla acolo și Dumitru Barbu, președintele cooperativei agricole din Crucea. S-au privit lung, ca și cînd n-ar fi deslușit înțelesul întrebării. Înțeleseseră însă foarte limpede. Au stăruit cîteva momente în tăcere. Aveau însă despre ce să vorbească — și au și vorbit pe urmă, ceasuri de-a rîndul. Cu oamenii se petrecea însă altceva — și-am înțeles de-abia într-un tirziu: luați de apa treburilor zilnice, de munca „zilelor-lumină“ de „rezolvă situația lui Cutare“, „semnează hirtiele pentru clădirea cea nouă a Consiliului“, de „du-te, măi Ioane, cu remorca și adu băncile pentru școala cea nouă“, de „s-ar putea să vină ploile, hai să ne repezim în vie, s-o culegem“, n-avuseseră

timp de memorări, covîrșitoarea însemnătate a cooperativizării, ca eveniment așezat la hotarul dintre două lumi le stăruia în conștiință în liniile generale, esențiale, știau doar că **totul s-a schimbat în bine** dar nu realizaseră, poate, amănuntele. De aceea mi-a răspuns, într-un tirziu, primarul:

— Ce să spun?! Bunăstarea în fiecare casă. Capii de familie au toți bani la cec, nu găsești locuință fără mobilă ca la oraș, fără aragaz. Mă uit ja mine, nu mai departe: am treizeci și unu de ani, cînd eram copil am mai apucat să fac plugărie, lucram cu unu, Ștefan Roibu, aram, boroncă, culegeam. Uită-te la copiii de azi din sat: întii și-ntii știu de școală și dacă fac agricultură, că plugărie nu mai pot spune c-ar face, o fac să se deprindă în cadrul școlii cu munca. Au fost oameni foarte săraci în Crucea. Hai să luăm cîteva cazuri. Niculae Pircălbescu era cantonier, la drumuri. Acasă — șase copii și

autoturism: „O casă spațioasă, invadată de lumina crudă a soarelui, răsfrîntă în oglinzi, stinsă în macaturi și-n covoare. Nimic nu lipsește din inventarul casnic, cel care face ca interiorul săteanului să semene leit cu cel al orășeanului, nici televizorul, nici radioul, nici chiuvetele și cazanul de baie. Afară, însă, într-un colț al curții, doșită, o cocioabă, o dărăpănătură afumată, cu tindă oarbă. „Nu mîndur s-o dărim, ne mîrturisește gazda. Aici mi s-au născut copiii. Mă uit din cînd în cînd la ea, mă uit și la cea nouă și nu-mi vine să cred că am trăit vreodată altfel decît azi“. De altfel, nu e singurul: în toată comuna, tot sînt cincizeci. (Mi-aduc aminte, în '44-'45, înainte de reforma agrară, ora pe dealul sub care se pitise satul meu, undeva, pe lingă bălțile care se desprind din Dunărea Munteniei, un arman, așa-i zicea jumea, un conac, al arendașului. Rareori, cînd cobora în sat să tocească oamenii

CONSTANTIN NIRCĂ

Din ciulul „Confesiuni“

nevasta bolnavă, nu putea să lucreze. Dacă s-a făcut **ceapeul**, Niculae a lăsat tirnăcopul, a devenit membru. Să vezi ce casă are, copiii — toți la meserie, unii, la Constanța, lucrează în port. Om muncitor, de! Altul, am fost noi amîndoi la el, dumneata și cu mine, cînd ai venit rîndul celălalt la Crucea. Ibram Ali, nea Ali, așa-i spunem, are o mîndrețe de casă iar fiu-său, Nori Ibram, și-a luat mașină mică. (Scriam atunci despre tatăl proaspătului proprietar de

la învoieli sau cînd trecea către București, venea într-un automobil, unicul pe care l-au văzut multă vreme copiii din părțile acelea. Eram fascinați, mîngiam cu ochii și cu mîna lămpile de nichel, strălucitoare, pilnia țuguiață a claxonului. Vorbeam de bunăstarea cooperativizării. Traiul bun explică de ce la Crucea vin oamenii, de ce o sumedenie de locuitori, aparținînd unor profesii care se practică și la oraș, nu s-au dus nici la Constanța, nici la Hirșova, și

nici la Medgidia ci au preferat să se stabilească aici. Avem ateliere de reparații radio și televizoare, studio foto, frizerie, coafură, cizmărie de comandă, cu trei meșteri dintre care pe cel mai bătrîn s-a zbatut să ni-l „fure“ o cooperativă din Hirșova, croitorie — vin la noi să-și facă haine de comandă oameni de pe la Pantelimonu, Capidava, Horia...

— Așa am zis și eu, spune președintele cooperativei. Dacă reușești să-i dai omului tot ce-i trebuie, să-l faci să trăiască omeneste, vine lingă tine. Dacă nu, nu. Partidul nostru a știut să ne îndrume pașii și, de fapt, cooperativizarea a fost tocmai drumul acesta pe care l-au luat țăranii. Rezultatele, uite-le! Eu aș zice încă și mai mult, că după socializarea agriculturii, la țară se trăiește mai bine decît la oraș. La noi așa e: pe 23 ale lunii, omul ia bani, afară de produse. Dăm adică 65 la sută din valoarea planificată. E ca un feț de salariu. La sfîrșit de an, iau restul. Unii ajung să ia și cite o mie șapte sute, o mie opt sute de lei pe lună. Respectăm și indicațiile Conferinței Naționale care a stabilit ca în fermele zootehnice să se dea minimul garantat de 800 de lei. La Crucea am avut, în august, ultima lună calculată, numai doi inși cu 800. Aliați — peste 1.000 de lei!

— Cine muncește cum trebuie — intervine tatăl primarului — ia bani buni. Dacă faci cel puțin 25 de zile pe lună, (eu am avut 45 de norme!),iei, nu glumă! Cum? Simpu! L-am pus pe-ălălat băiat al meu, fratele lui dom' primar, la treabă cînd a venit în vacanță, și la 22 august am încasat, bani peșin, 2.800 de lei. Nu e simplu?

Reporterul a consemnat faptul ca atare și aceasta a fost a doua greșală a lui. Căci în realitate n-a fost de loc simplu. N-a fost simplu ca, la Crucea, să existe dispensar cu pediatru, internist și stomatolog și, în fiecare sat, asistență medicală, cămin, bibliotecă, electricitate cu tot ce înseamnă asta. N-a fost simplu să se alunge spectrul nesigurăței recoltei pîndită cu ochii cînd către glie, cînd către cer. N-a fost simplu să asiguri o stabilită și meritorie intelectualitate legată de sat și să-i dai un cadru de lucru cu care s-ar mindri orice liceu urban, de la internat pînă la laboratoare. Să ai profesori legați de glie, meseriași legați de oamenii satului, ingineri care să treacă de la formulele matematice sau chimice la sapă și să-și lucreze cu osirdie lotul dat în folosință. Și, mai presus de orice, n-a fost în rîndul capului simplu să operezi transformarea fundamentală, esențială, definitorie pentru țăranimea noastră cooperativistă de astăzi: restructurarea conștiinței, clădirea unui sistem de valori la temelie cărăuia stău binele comun și munca tuturor în folosul tuturor. Cheia de boltă a acestor prefaceri pe drept cuvînt revoluționare este încrederea pe care partidul a știut s-o insuflă oamenilor, aderența acestora deplină la căldura cuvîntului său.

AL. MIHALCEA

arpegii

ORIZONTURILE CREAȚIEI

L-am întîlnit într-o seară pe Arist, vișătorul, cioplitorul în piatră și lemn, despre care auzisem atîtea lucruri ciudate. Își odihnea mîinile mari și puternice pe genunchi și, cum stătea cu spatele la mare, într-o nemișcare încordată, cu noaptea înstelată umbrindu-i umerii, părea el însuși o statuie, dar mă întrebam ce și pe cine așteaptă. Văzîndu-mă, a tresărit, a clipit des din ochi, ca și cum ar fi vrut să alunge o pulbere fină, de gînduri, ce-i îngreunase genele și am simțit cum tăcerea lui se destinde.

— Să-ți spun o poveste, a zis el într-un tirziu, povestea mea, povestea întoarcerii lui Orfeu.

Ciopleam cîndva mari păsări cîntătoare, cu aripi largi de adunat lumina, cînd ochiul ei se deslușea aeeva.

Dar trupul lor albastru n-avea formă, oricît de tare piatra și de grea, se destrăma ușor, ca păpădia. Și-mi rămînea în palmă-un fir de umbră. Am încercat atunci în lemn, în alba, neîntinată marmură-a pădurii, dar prin nimic n-am izbutit durată.

Am întrebat atunci toți meșterii de seamă, dar la nici unul n-am aflat răspuns. În atelierul meu, deasupra pietrei, creștea ca o tulpină bănuială, ea nu mai avea formă, avea chip. Și am plecat din nou pentru-a găsi unealta care să-i spargă chipul tot mai dens.

Mergînd eu astfel, am găsit pe mare — aurora, pe cîmp — spicul de griu, lingă

izvoare — semnul bun al toamnei, dar mai presus de toate-am dobîndit știința de a vedea și-a înțelege forța cea dătătoare de-implinire. Căci ceasuri lungi l-am contemplat la lucru, sau peste secolii vii călătorind, am ascultat pe tîmpla lui cum timpul devine floare, casă, și minut. Din dorul lui de dragoste și zboruri am dobîndit încrederea în mine. Și cine este el, tu știi prea bine.

Pare un lucru tare la-ndemină și totuși, vezi, atîta drum doar poate să te învețe — acest prea simplu lucru: că Omul, el, e mai presus de toate și-n orizontul nostru — cel deschis, faptele lui sînt mult inspiratoare.

Astfel, n-a mai murit Eurydice.

CARMEN TUDORA

ANGHEL DUMBRĂVEANU

altă lumină

Am vrut să te chem,
dar nu mai aveam glas —
numele tău era aerul
prin care zburam,
era aerul,
ce mă ridica
peste copaci,
peste riuri,
peste tot ce știam că
există.

Sintem pe-o altă stea,
imi spuneam,
unde locuim numai noi,
pentru că numai noi
putem respira
culoarea albastră,
pentru că numai noi,
numai noi,
putem respira
acest spațiu necunoscut,
această noapte,
aceste atingeri
și-această altă lumină.

GEORGE MIHĂESCU

cîntec la nuntă

De două zile bate daula
bate-apăsat;
glasul ei se revarsă în sat
ritmic și viu
ziua și noaptea tirziu
neîncetat !
Lăsați să bată
ritmul daulei,
lăsați să bată,
să bată tare
vestea s-ajungă-n hotare
să cînte surle, cînte zurnae
că tot nu-i destul,
Ismegul !

Mesele curg, curg la bucate,
curg și butoaiile,
curg desfundate
tineri și moși și neveste
dind veste
azi se întrec la pahare
urare
ei pentru tine închină,
fată cu vorba senină
fată cu gîndul curat
ca spicul din lan de bogat.
Dar tot nu te laud destul
Ismegul !

Iată acum într-un joc
fetele se frîng de mijloc;
trupul mlădiu, umeri zglobii își
frămîntă,
surlele cîntă și cîntă.
zornăie surd în dairale
din priviri își aruncă migdale.
Dar nu-i destul
Ismegul !

Și tot pentru tine acum,
flăcăii în luptă s-aprind,
în iureș de briie se prind
în brațe se string,
parcă se frîng.
Unul mai voinic decît altul răsare
dar tot cel mai tare
și fără egal,
la picioarele tale-o să pună
ca pe-o cunună
un batal.
Dar tot nu-i destul
Ismegul !

Dar eu, eu fată bălaie
cu trupul de floare
culeasă în zori, pe răcoare,
ce dar de preț să-ți fac oare ?
În luptă brațul meu nu e-ncercat,
nici în daulă, nici la zurnai
n-am cîntat
meșter în snoave nu sînt, nici la
glas,
dar tot nu mă las.

Eu pentru tine voi face un cînt
și-am să cînt
Dobrogea cu rodnice pămînt,
și arșița razei de soare
și vîntul ce-aduce răcoare
și roua curată de ploaie
ce face să crească,
și să rodească
Floarea de stepă bălaie.
Dar tot nu-i destul
Ismegul !

Mă grăbeam spre gospodăria oc-
togenarului Ștefan Șercanu, cu
gîndul să ajung înainte de in-
serare. Locuia la celălalt capăt
al vetrei satului, iar ulițele tro-
ienite, asemeni unor făgașuri
părăsite de pe altă planetă,
le-am străbătut încins de căldu-
ra blăzii de oaie în care eram
încotoșmănit. Am ajuns în a-
propierea costișei pe care-și ri-
dicase casă nouă din birne bă-
trînul Ștefan. Din vîrfurile țuguiat
și albit al acoperișului, un șarpe
alburiu de fum se pierdea în
cenușul înfrigurat al norilor.
M-am apropiat de stinghiile o-
colului, iscodind cu privirea ză-
vorul cioplit într-un lemn de
alun și l-am tras nu fără gre-
utate, sfărîmînd ghețușul ce-l
lipise de poartă. Pe bătrîn l-am
aflat în toane bune, la măsura
lui joasă cu ulcica de vin ală-
turi. Privirile le avea pierdute
în para unui buștean ce sfîrșia
în vatră. În pridvorul casei
m-am debarasat de omătul lipit
pe cizme, iar șuba îngreunată de
chiciură, am atîrnat-o într-un
piron de lemn. Mai întîi ne-am
dat ziua-bună, iar privirile bă-
trînului, de obicei reci ca oțel-
ul, se încălziră pe măsură ce
îi destăinuam îngrijorarea ce
mă pornise la el.

— „Nu mă trec cu firea, băiete,
dintr-un fleac ca asta. Nu
m-am speriat nici în alte ierni
mai ciinoase ca aci. În Arizona
am dormit o săptămînă înche-
iată în pădure, în nămeți, ală-
turi de Picior Ușor, bidiviul și
tovarășu' meu din prerie. Nici
fiarele n-au putut rupe din noi.
Cînd micșorau distanța de locu'
unde eram înzăpeziiți, ce să zic,
am secerat din ele, de le-am
uitat numărul”.

Bătrînul vorbea liniștit
și undeva, în suflul
lui, se născuse poate o umbră
de recunoștință pentru grija ce
i-o purtam. Uită de mine un
timp lung, după care îmi arun-
că o căuțătură ciudată. În lu-
mina ochilor săi de oțel, avea
o strălucire stranie, dar hotă-
rită.

Eram de vreo șaptesprezece ani,
cînd l-am cunoscut pe bătrîn.
Sînt mulți ani de atunci, de
cînd colindam pădurea, pitind
în fața scorburilor, lațuri de
prins iepuri. La început am fost
rivali, mă simțeam neîndreptă-
țit de norocul lui la vînat, iar
cîrînd mă transformam în cel
mai sirguincios învățacel al
neîntrecutului vînat și trapeur
ce colindase preria și pădurile
îndepărtatei Americi. În vacan-
ța acelei ierni îl găsiseam rîcînt
cobză. Se reparase, în felul său,
cu mine de față, într-o seară,
văduvind de conținut o sticlă
de palincă. Mă oferisem să-i fiu
un credincios convîv, dar am
fost nevoit să abandonez, adorm-
ind pe lavița sa acoperită cu
scoarțele și velințele păstrate de
la ai săi.

Citiseam cu atenție caietele cu
însemnările lui scrise îngrijit cu
o mină hotărîtă, din care aflai
despre zbuciumata lui viață.
Trecuse prin întîmplări nemai-
pomenit de vitrege și mă bucu-
ram cînd Ștefan și prietenii lui

ieșeau cu bine din încurcături.
Poate dorul meu de fapte deo-
sebite mă apropiase de acest
bătrîn. Anii ce se adunaseră și,
în parte, se citeau pe chipul
său, se risipeau cu încetul. As-
cultîndu-i povestirile, începu-
sem să cutureier alături de el
preria și cotloanele înfricoșă-
toare ale văioagelor ce coborau
din canioane. Înfățișarea fostu-
lui Steve, a renumitului vînat
din Far West, o înlăturase, par-
că pe cea a bătrînului Ștefan.
În urmă cu două zile, ca și în
seara de care vorbesc, prietenul
meu fusese cuprins de amintiri.
Cu mișcări domoale, virșe un
buștean în vatră și-l așezase în
cruce peste un retevei ce se mis-
tuia. Mă cerceta din nou, cu
curiozitate. Privirile sale tăioa-
se, abia lăsau să se prelingă
printre pleoape tăișul gînduri-
lor. Mă simțeam ca în camera
obscură, sub fasciculele razelor.
— „Că prin multe strîmtori am
mai trecut prin anii tinereții,
mă, flăcăule. Le-am notat cînd
am avut timp, să-mi pot aduce
aminte mai lesne acu' la bătrî-
nețe de vremurile acelea de
luptă neîncetată...”

Începuse din nou să povestească
și aproape îmi țineam răsuflea-
rea. Se opri însă din senin. Luă
caietele de pe măsura joasă din
lemn de tei și ridică greul ca-
pac al cufărului, o adevărată
tainiță.

— „Aici țin numa' lucruri mai
de preț. Privește, băiete !, apro-
pie bătrînul Ștefan lampa cu
petrol să risipească umbrele ce
stăpîneau acolo. Astea sînt pis-
toalele mele ! Să știi că nu
m-am înșelat niciodată ! Ele
m-au scos din ale dracu' pri-
mejdii. Șeaua o țin în cealaltă
odaie. O mai arunc pe cal din
an în paste, să nu rizi de mine,
c-așa fac ! Uite, cămașa de bi-
zon și pantalonii pe care i-am
purtat, la urmă de tot, în prerie...
Privirile mele însetate mai desu-
șiră o seamă de obiecte prin-
tre sumedenia celor din sipet.
Un colac de frînghie, în care re-
cunoscu un lassou, o pereche
de pînteni, o toporișcă, o sită, o
carabină, pe al cărei pat erau
crestate un număr mare de
șanțuri. Un săculeț dolidora cu
cartușe și o insignă cu însem-
nele șerifului dintr-un oraș al
Vestului îndepărtat.

— „Lasă acu' asta, flăcăule ! Să
trecem lingă foc și ți-oi mai
arăta și altele, că n-au intrat
zilele în sac... Mai bine să-mi
reinnod povestea...”

La răstimpuri, bătrînul deschi-
dea pleoapele, iar diafragmele
viorii ale ochilor săi mistuiți de
un foc tineresc, se micșorau ca
pentru a străpunge preria în
lungul căreia Rio Pecos trin-
dădea între malurile lui înves-
mintate cu frunziș. Timpul aler-
ga în trecut cu viteza unei cli-
pe. Sunetele unei nicovale veni-
tă parcă din vremurile de a-
tunci, mă opriră o clipă să le
ascult. Dar melodia din cîteva
note inspirate, se destrămă repe-
de. Din măruntaiele alămite ale
ornicului din perete, opt lovi-
turi de gong vestiră orele ace-

lei serii. Gazda reluă firul po-
vestirii și iar se înfiripară
pe ecranul imaginar, întimplă-
rile reale ale vînatului. Pre-
ria, copacii, orașelul Blue Town,
soarele încins al pășunilor, fură
aduse în universul acelei închi-
pui. Vocea povestitorului hră-
nea lumea născută la cîteva pași
de mine. Lumea adevărată, cea
din jurul meu, se ascunsese în
ungherele adormite ale odăii.
Apoi glasul acela jегănat mă
conduse pe drumul ce urcă la
ranchul lui Mulligam...

„Cînd s-a înfățișat Pearson și
Willy, călări, în ranch, cei ră-
mași sa îngrijească gospodăria
în lipsa lui Gerry, trebăluiau
la cîte ceva. Bătrînul Paulo de-
zăvorise apa dinspre brațul de
irigație ce tăia în două ranchul,
trecînd pe lingă casă. Apa cli-
poccea în șanțul de argilă bu-
tucită, bucuroasă de menirea ce
i se hărăzise. Găvanele de la
rădăcina cireșilor și piersicilor
altoiți, o așteptau nesățioase.
Dick, nepotul lui Cecilly Mul-
ligam, nu sârise cu mult peste
șaptesprezece ani și moștenise
în vrednicie pe tatăl său căzut
în Secesiune. Meșteșugul creș-
terii vitelor și lucrul pămîntu-
lui le învățase de la bătrînul
Paulo care se mîndrea cu el.
În timp ce proaspeții veniți tre-
ceau pe lingă coraluri, Dick își
țesăla calul după ce mai întîi și
bușumase cu șomoigul de paie.

Cecilly Mulligam, nevasta ran-
cherului, odinioară blondă, în-
căruntită de timpuriu, cu obra-
zul pirlit de soarele podișului,
ieșise pe prispă, unde așternea
masa. Ea a dat prima cu ochii
de Pearson și de judecătorul
Willy Simson.

— Bună ziua, doamnă Mulli-
gam, se auzi glasul lui Pear-
son, infundat și fals.

— Bună dom'le Pearson. Ce
surpriză pe noi, tocmăi acu'
cînd lipsește Gerry. Ia te uită
ce onoare... și domnu' Willy, ju-
decătoru' din Blue Town ! Da'
ce treburi importante v-au a-
bătut p-aci ? Sau fiindcă a-ți
fost în trecere, nu v-a răbdat
înima să nu-mi deschideți poar-
ta ?

— Să vă spun drept, am venit
chiar la 'mneata. Și aveam ceva
de discutat cu 'mneata, deși
poate nu e tocmăi locu' potrivit.

— Și e ceva de bine, dom'le
Pearson ? Sau aduceți, ferit-a
sfîntu', știri neplăcute ? Că nu
s-a împlîntat ceva, Maică prea
Curată, cu Gerry pe drum ?

Păzirea pămîntului

MAGDA CSUTAK

— Nu despre asta e vor-
doamnă Mulligam, își pir-
privirea în pămînt Willy, înc-
dat că nu se poate uita dr-
în ochii femeii. Nasul îl a-
zdravăn prins în pince-ne-
de care era nelipsit și ca-
șicia mai abitar ca de obi-
— Atunci e vorba de altce-
respiră ușurată stăpîna ranch-
lui. Sînt mîscaiva lucruri nep-
cute ? Hai, dați-i drumu', o
mai moșmoniți atît ? Deci a-
ceri neplăcute ? Noi,ăștia
neamu' lu' Mulligam, nu ne d-
cu una, cu două bătuți, ci
dăm de vr'un bucluc !

— Ce mai, doamnă Mullig-
am. Ne pare rău că nu e aici Ger-
vorbi din nou Pearson. Po-
el știa mai bine cum stă tr-
ba. Mulligam, bătrînu', i-o
spus-o cu siguranță, da'il
teptăm de aproape două lu-
Ar fi avut tot timpul' să se
toarcă din California unde
plecat la tîrg. Da ! Dacă el
vrut să se întîmple așa, noi
ne putem așeza de-a bă-
Domnu' Willy poate să-și c-
părerea, flin'că e în măsură.
n-am vrut să ajungem aci, c-
uite, răposatu' se făcu că a-
tat. Am și eu greutăți și nu
amîna pînă la calendele grece-
'Vedeți 'mneavoastră, doam-
Mulligam ; mă string și pe i-
ne alții... c-așa e omu' cînd
să-ți ia, îți ia și sufletul !

— Dar despre ce este vor-
dom'le Pearson ? Că-mi vorbe-
pe două limbi, cum zic indie
despre noi că am avea lim-
despicată... Nu știu cine n-
poa' s-adune ceva ca l-
mea din ce aud.

— Păi, acu' doi ani s-a împli-
sorocu' și văd că toată lum-
se face că uită, și nu mă
descurca, că vedeți, cît e de
neros domnu' Billy — te e-
cută pe loc, cînd e vorba
bani. El nu mă lasă atît cît l-
păsuît eu pe Mulligam.

Femeia, încercată de atîtea g-
utăți, privea consternată și
cerca să pătrundă tilcul vor-
lor lui Pearson. Miinile ei
cepură să frămînte șorful, tru-
sformîndu-l într-un cocoloș
cîrpă. Încercă să-și stringă
cul ce-i alunecase pe umăr-
nu reuși să-l adune. Nu izb-
nici măcar să înfigă ca lum-
un ac în păr.

— Este vorba de o datorie
care o avea Mulligam la do-
nul Pearson. Am citit și eu c-
tanța, adevări Willy, omul ce
veghea la aplicarea legilor
Blue Town. Știu cînd a se-
nat-o. Nu e decît pentru cin-

OID

I

permanențe

Noaptea-i Țesută în alb

Noi constelații răsar din
Cresc și se joacă precu-
la fruntea ta impalidată
Suprema dezlegare și-a-
tu, care i-ai cîntat al-
la pontice Țărmuri, chen-
Roma însăși și-a urnit b-
și îndrăgindu-i pe geți și
cu plugul roman și cu tu-
noi vîlăstare dădu, să te
Și iată acele puteri c-
călătorind peste zodii și
făurind Poezia cu lacrim

ENTIA

de N. FRÎNCULESCU

mii de dolari. Și așa cum spune domnul Pearson scadența a trecut de mult. Doi ani au zburat de atunci, și dumnului a fost destul de răbdător, schiță un scris, voit dulceag, judecătorul în Blue Town.

— Da doamnă Mulligam, vedeți că și domnu' Willy știe bine lucrul ăsta. Doi ani să rabzi nu e puțin. Am aici scris de Mulligam, cu mâna lui, când trebuia să-i restituie. Și am o groază de datorii la bancă... iar domnu' Willy a văz't-o.

Nevasta fostului rancher se chimbăse la față. Privea neîncrezător pe stăpînul salonului și pe judecător. Știrea primită îi împietrise de uimire. Făcu o forțare să nu se sprijine de armalic și se miră că mai putea să vorbească.

— Da' Tom Mulligam nu mi-a dat atîta bănet de cît vorbești, nici nu mi-a spus nimic de vreun buclul, zău, dacă știu ce mai este și asta...

Pusea nervoasă ce o cuprinsese mai răcori în parte.

— O fi avut ei și alte datorii, de care 'mneata nu le cunoști și le-o fi achitat înainte să moară, luă o intră prostită Pearson. Po-aia o fi uitat să vă zică d-asa, mai mare.

Naționalamentul lui Pearson plănuia lui Willy, care se coloră neresc în obraz.

— N-ascunde-a omu' meu treburi astea de mine. Și apoi, în puăzecișicinci de ani, de cînd e-am luat, l-aș fi simțit, dacă avea năravu' minciunii. Ferit-a întu' să-mi dosească Tom ceva. Nu zic să mai așteptăm, dom'le Willy. Gerry nu mai are mult înă să se întoarcă și totu' va fi iar ca lumina dimineții. Că n-a urit nimeni de datorii, ferit-a întu'...

Nu mai că nu pot, doamnă Mulligam, zimbi malițios Pearson. Asta-i încurcătura. Am nevoie de bani chiar astăzi, căci domnu' Billy King nu mă pătește. Cum eram și eu îndăratat am semnat la rindu-mi o chitanță. Eu v-aș fi păsuat, de la eram c-un morman de datorii pe cap.

În timp ce mama lui Gerry se teneauă să-i smulgă lui Pearson păsuire, de grupul lor se apropiase bătrînul Paulo. Ochii bătrînului argat străluciră cînd află ce conținea peșul de hîrtie. Scrisul stăpînului său, expediat în lumea peșilor, abia se zărea pe hîrtia șifonată. Știa, însă, că Mulligam nu putuse să le lase a-menea hangarale pe cap și că șul este ticluit.

DUMITRU BĂLĂET

Noaptea-i țesută în alb e cu tine de-apururi, f. Ovidiu,
noi constelații răsar din marea străbună,
pontice valuri foșnesc blind la fruntea ta
și roiuri de stele o incunună.

II

Iar dacă sufletul

Iar dacă sufletul e mai presus decît umbra și omul,
pe Pămînt trece el în togă de raze și cîntă în frunzișuri, în lanuri, în apele lumii.
Veacurile-l cheamă cu ele și ruinele-l cheamă,
tot ce mina vreodată mingiata-n lumină.
E așa ca un dor, de dincolo de zările bete,
sau poate din adincul pămîntului, sau poate din nourii lui și din valuri cu crestele-n spume :
pretutindeni aleargă, pretutindeni rămîne mistuit în clipă și-n sine,
mai bogat, risipindu-și avutul pe aripa vîntului.
Pe Pămînt trece el în togă de raze și cîntă...

chelia noduroasă ca o gutuie pîrguită și udată de rouă. Clipea speriat din ochii săi urdu-roși de cimpanzeu bolnav de conjunctivită, frecindu-se agasat de o mîncărime rebelă, apărută cînd nu trebuia.

— Hai, domnule Pearson ! Revenim miine dimineată cu șeriful, să intrați în drepturi. De nu vă dă banii, intrați în ranch.

— Poate în iad să intrați ! scriș-niră Dick și Lowel, apăruiți și ei, agitînd hotărîți două puști cu niște țevi care nu se mai terminau...

— Aci nu veți face purici dom'le Pearson !, asta s-o știți ! Că n-aveți drept, vorbi și doamna Mulligam, care-și revenise prinzînd curaj.

În timp ce Pearson și Willy se depărtau spre ancil din scinduri, Annie venea în curte, tîrînd pușca Kentuchiană, pe care o lustruia cu ocazia sărbătorii de Crăciun. Atunci Tom Mulligam trăgea trei focuri spre apele reci și întunecate ale Pecosului, să fie anul mînos și plin de daruri pentru ai săi...

Cei de la ranch, intrați în panică, baricadaseră ușile și ferestrele, pregătindu-se să țină piept unui agresor numeros. Ocupaseră poziții la ferestre, cu țevile armelor strecurate pe lîngă cercevele. Tinerii Dick și Lowel, se alăturaseră lui Paulo, convinși că nu puteau fi biruiți oricît de mare ar fi fost numărul asediatorilor. Doamna Mulligam și Annie, după ce trăsese-ră un plînsent zdravăn își aleseseră locuri în apropierea bărbatilor să le dea muniții la mînă. Ranchul luase înfățișarea unei garnizoane care aștepta a-sediul îndelungat al pieilor roșii. Toată suflarea din dosul pereților din birne și chirpici pîndea cuprînsă de teamă cu mîna pe trăgaci. Paulo avea comanda generală și le întărea curajul. Era cel mai în vîrstă dintre ei și priceput în astfel de treburi.

Nu trecuseră mai mult de cinci sau șase ore de cînd soarele se cocotase în înaltul cerului de peruzea, cînd Pearson, Harris, Allison, însoțiți de Willy, tot așa de dispus ca întotdeauna, suiau spre ranchul lui Mulligam, urmați de o trenă lungă de praf.

Pentru ca totul să decurgă cît mai simplu, Pearson l-a convins și pe șeriful Henry Warner și Travie, ajutorul său, să-i însoțească. Respectarea legii era o treabă oricum dată în grija șerifului...

Cum poarta fusese prinsă zdră-văn în stănoagă pe dinăuntru, Harris se grăbi s-o înlătore. Vocea lui Paulo răsună în acel moment ca un tunet pe deasupra ranchului, sfătîindu-i să lase cușacul la locul său. Și ca să nu fie înțeles greșit, o pâlălaie de foc urmată de o buibuitură îi însoțiră spusele. Coaja unuia din bulumaci porți se albi, mirosind a lemn prăjit.

— Aștia au innebunit de-a binelea ! Se ascunse Willy după calul descălecat de puțin. Mai bine zis, după ce alunecase din șa gata să rămînă cu un picior înțepenit în scări.

Harris, Allison și Pearson, se pitiră după nuielile gardului înțesat de tufele de lemn ciinesc.

— Doamnă Cecilly ! Doamnă Cecilly ! Sînt eu, Henry ! Henry ! Warner, șerifu'. Nu trage, Paulo ! Hai mai bine să stăm de vorbă. Mulligam n-ar fi făcut tîmbălău ăsta în ruptu' capului, pe legea mea ! Fii om cu scaun la cap și vino afară la o vorbă !

— Să ia dracu' cu potlogării de la ei ! Pină nu vine domnu' Gerry nu eșim la curte. Să încerce apropiere de bătaia de la pușcă ; să vedem la care trece mai mult plumb la piele.

— Paulo, fii om cu scaun la cap, că ești bărbat în toată firea ! Vino afară puțin, să ne vedem la față.

În timp ce vorbeau, Warner, urmat de Travie, judecătorul Willy, Pearson, Harris și Allison se apropiaseră de tinda casei.

— Doamnă Cecilly, ieșiți 'mnea-voastră puțin, să ne uităm încă odată cu toții la chitanță, în-sistă Warner, cerîndu-i lui Pearson dovada datoriei și jalba scrisă de Mulligam cu ocazia dispariției cîtorva duzini de vite, odată cu alte citeva sute furate în valea riului Pecos și minate în New Mexico și mai departe în Arizona.

La lumina soarelui mare cît o tîpsie umplută cu jar, șeriful compară din nou cele două semnături.

Paulo, cunoscîndu-l pe Warner, ieși ținînd strîns în mîini patul carabinei și degetul pe trăgaciul armei. Harris și Allison, la rîndul lor, îndestară mîinile în prăselele pistoalelor, gata să le smulgă din tocouri.

— Drace, așa e ! Semnătura pare a fi una și aceeași pe a-mîndouă hîrțiile ! Dar... Uita-ți-vă și 'mneavoastră, doamnă Cecilly, încercă Warner, vechi prieten al răposatului ei soț, s-o înduplece să privească cele două hîrtii.

Pearson încercă să spună ceva, dar Allison îi puse mîna pe umăr.

— Ce-ai de gînd, șerif ? întrebă Cecilly Mulligam cu lacrimi în ochi.

— Să mai așteptăm trei zile... spuse tărăgănat șeriful, privind-o lung. Apoi, cum o zice legea, așa facem...

— Dacă Mulligam era aici, lucrurile erau limpezi, fără atîta vorbărie, mîrîi Pearson, cloco-tînd de furie. Cum văd șerif nu aperi legea și vei fi schimbat.

— Pagubă în ciuperci, Pearson ! Dacă cineva ar spune acu' că dreptatea e de partea ta, mi-aș întoarce insigna pe dos... și l-aș ajuta pe Timber să-și care clienții la țințirim...

— Ce nu este clar, șerif ? îl străpunse cu privirile Pearson, ridicîndu-și vocea amenințător.

— Mulligam nu prea se omora cu scrisu', Pearson, vorbi agale șeriful. I-a cam tremurat mîna cînd a trecut zerourile la sfîrșit, ișă tărăgăna și mai mult vocea Warner. Vreau să mă conving că hîrțiile astea nu sînt măsluite. Și nu s-o face gaură în cer, dacă mai stăm citeva zile... că greu' îl duc eu cu Travie, cînd vom bate drumurile pînă la Fort Saint.

— Să știi că asta-i o idee Warner, interveni surprinzător Willy.

— Răbdare Pearson, îi zîmbi împăciuitor, cu multe semnificații, Harris, deși era clar că întorsătura lui Willy ascundea ceva. Încă trei zile și intri în stăpînirea celor ce-ți aparțin, dacă marshallul și judecătoru' din Fort Saint, zic că totu' e în ordine.

— N-ar fi rău să meargă și Willy, propuse Pearson, mai imblînzit. Tot are el drum la Fort Saint, și ar fi foarte bine dacă toți trei v-ați dumeri.

— E chiar foarte bine, aprobă Warner, cu jumătate de voce, căutînd dedesubtul propunerii lui Pearson.

Henry Warner părăsi ograda lui Cecilly Mulligam, urmat de Travie, ajutorul său. Willy, luat în pripă, îi ajunse din urmă și-l descusu la ce oră să se înființeze la oficiu a doua zi dimineață.

Allison și Harris își întoarseră caii, urmîndu-l pe Pearson, furioși și ascunzîndu-și greu veninul, după eșecul suferit de stăpînul salonului.

Cei doi veri și Paulo, cu fețele palide, priveau încludați în urma lor cum se mistuiau în colbul stîrnit al drumului. În loc de o bătaie pe viață și pe moarte, pentru care se pregătiseră, le rămăseseră trei zile de așteptare...

*) Din romanul „Colții șacalului“ în curs de apariție la editura „Albatros“.

VASILE PETRE FATI

călătorie

Înaintea mării

Să deschizi poarta verde, să intri
În casa în care ai fost fratele,
La întoarcere acum să fii alesul unui
roi de viespii,
Pe pragul casei iertarea să-ți fie ca
piatra scumpă la deget.

În viața de vie ascunși să fie mici
monștri
Perdeaua subțire în vînt să poată să
te sugrume,
Odată, să spui, am călătorit departe,
Odată, să spui, am fost un om bun.

În vremea

ploilor

În vremea ploilor cad mărăcini albaștri
Înaintea călăuzei la anii tineri,
În vremea ploilor ești mai frumoasă,
Delfinul singur te poate înapăimînta.

Am hotărît ca viața mea să se
petreacă aici,
Pe mușchiul copacului să-mi văd
singur soarta ca un frate.
Fericită călăuza, ciinii lui stîșie visarea,
În drumul lui melci se deschid de tunc.

Și tu iubito să te temi de pulberea
florilor
De vînt, de cenușă, de furtună,
Laptele tău curat atrage de departe
sălbăticiuni,
În vremea ploilor închide poarta.

elogiul sau

alungarea lui

narcis

Niciodată nu voi mai cînta, am spus
Ajuns departe la marginea lacului,
Acolo unde aruncam pietre scumpe
Și-n apă creșteau cercuri minunate.

Un roi de viespii mi-acoperă retragerea
Un roi de viespii. Pină voi ajunge
În oraș mă vor urmări
Acele cercuri mari, acele unde.

Niciodată, niciodată nu voi mai cînta
Astfel voi trezi cercurile în apă, uitate.
În urmă am privit și-am auzit
Trestieile foșnind : „Niciodată“.

LUISA STOICA

iubire

Scotocesc genele de pulbere
luminoasă.
Nu vrea nimeni să uite dragostea
în țărîină,
Numai eu o uit în mine
ca pe-o împărăteasă.
Și toți trec peste mine,
Peste trupul meu de țărîină.
Și string atîtea iubiri
în mormîntul trupului meu.
Mă plînge uneori și cerul pur
și-un zeu,
De dincolo de moarte cu lutul de azur l

nălucă de crin

Înima ruptă în cetele
de bivoli stelari.
Te-a așteptat la drum,
să-ți cînte spovedania din urmă...

Toate femeile se reintorc
din peșteri sculptate în crin –
Eu am rămas crucificată
la polul Staminelor,
cu pioile bătîndu-mi genunchii,

Și nimeni n-a așezat veșmintul
pe trupul – nălucă de crîn...

jubileu

(Urmare din pag. 1)

abătut politica marxist-leninistă a partidului nostru comunis, își poate făuri o viață nouă, fericită, poate contribui și mai din plin, la înălțarea pe culmi tot mai înalte a patriei noastre socialiste... Putem afirma cu deplină convingere că în satele noastre, în agricultura românească cooperatistă s-au format oameni minunați care au transformat și au progresat odată cu transformarea satelor, cu dezvoltarea agriculturii noastre socialiste... Cuvinte adevărate, dovada locului nou pe care s-a așezat țărănimea în viața societății românești. Cooperativizarea a fost proba eroismului țărănilor noștri și nu este întâmplător faptul că avem în județ Eroii ai muncii socialiste, eroii ai colectivității noastre ale cărei energii, catalizate de voința și energia partidului, au săvârșit adevărate minuni. Cooperativizarea a scos la lumină uriașul potențial de pricepere organizatorică și de rîvnă la lucru al țărănilor, fapt consfințit și de alte distincții decernate de conducerea superioară de partid și de stat unui număr impresionant de unități agricole de stat și cooperatiste din întreaga țară și, printre acestea, și din județele Dobrogei. Și, în sfîrșit, cooperativizarea a transformat radical, din temelii, satul dobrogean încît astăzi comune ca Mihail Kogălniceanu, Crucea, Bălcescu, Comana, Băneasa și altele, o sumedenie, sînt adevărate mici orașe, înscrise limpede pe coordonatele urbanizării. Încît, la acest jubileu, se cuvine să cinstim încă odată înțelepciunea partidului care a știut să arate țărănimii adevăratul ei drum.

legendă și realitate

(Urmare din pag. 1)

a luat o amploare deosebită spiritul viu al întrecerii, ca și cel al intrajutorării, pentru recolte cît mai bogate, pentru construcții cît mai multe, mai frumoase și mai trainice, pentru mecanizare, pentru chimizare, pentru irigare. Și iată: C.A.P. Cobadin, de două ori fruntaș pe țară la cultura grîului. Și iată: la C.A.P. Ion Corvin 300 de hectare de dealuri terasate și plantate cu vii și pomi. Și iată: la C.A.P. Comana o producție de 7.000 kg porumb boabe la hectar în cultură neirigată. Și iată: la C.A.P. Tătaru, președintele Murat Sadi, chemîndu-l la întrecere pe Nicolae Hudîțeanu, Erou al Muncii Socialiste, vecinul său din Comana. Și iată: la C.A.P. Straja, 3.000 de oi merinos care dau fiecare 6—7 kg de lînă anual. Dar parcă numai atît? Nu există comună în Dobrogea care să nu se mîndrească cu realizări nemaipomenite în trecut, cu grîul, porumbul sau floarea-soarelui, cu grajdurile, saivanele și padocurile, cu viile și pomii, cu serele, cu casele, cu străzile pietruite, cu pergolele de flori, cu căminele culturale, cu bibliotecile etc., etc. Acestea toate și multe altele sînt recoltele acelei înfăptuiri de acum 15 ani, a cooperativizării, împlinită la chemarea partidului, la îndemnul comuniștilor. Acestui ținut dintre Dunăre și mare i-a revenit meritul și mîndria de a fi primul cooperativizat în întregime din țară. Imbold și pildă pentru oamenii pămîntului de pe toate plaiurile patriei. Socialismul a arătat cum oamenii pot schimba vechile legende cu altele noi, cum pot face un ținut de vînt și de foc un loc al belșugului, al bălăiei pentru recolte record.

cooperativizarea

(Urmare din pag. 2)

tru ca aceste unități ale agriculturii noi, socialiste, să prindă rădăcini viguroase, să se

dezvolte pe baze moderne. În fața cooperativelor agricole au fost puse imperative într-o linie suitoare. La începuturi a fost nevoie, desigur, de entuziasm, de entuziasm e nevoie mereu, a fost însă o luptă cu inerția, o înclăștare dramatică cu vitregia naturii, cu sărăcia rămasă moștenire de la fostele regimuri. Cooperativele agricole și-au sporit avuția neîncetat, s-au înscris tot mai adînc în sfera producției planificate, a ritmurilor de creștere, au ridicat ștacheta recoltelor pe coordonatele mecanizării, ale chimizării și irigării. Au devenit milionare și multimilionare. Țăranii au învățat nu numai să lucreze în unire, dar și cum să lucreze, însușindu-și agrotehnica înaintată, ridicîndu-și neconținut nivelului de cunoaștere. Și-au durat case noi, și-au dat copiii la școli și facultăți, au construit șosele, au înălțat grajduri și sere, au luat totul de la început și au mers cu pași de uriași înspre viitor. Așa se explică fața nouă a comunelor și satelor dobrogene astăzi, la numai cincisprezece ani de la încheierea cooperativizării. Așa se explică drumul impetuos înainte al izbînzilor: sub flamurile de indemn ale partidului.

cadran

(Urmare din pag. 2)

fondurile militare ale lumii. Aici S.U.A. dețin peste 7 mii de focoaie nucleare. Preocuparea României în direcția dezarmării s-a vădit și în inițiativa pe care a luat-o în aprilie 1969 de a propune proclamarea unui deceniu al dezarmării, 1970 — 1980, care s-ar armoniza cu cel de-al doilea deceniu al dezvoltării. Sugestia țării noastre s-a concretizat într-o rezoluție specială, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 16 decembrie 1969. O altă inițiativă românească a fost aceea de a aduce în atenția sesiunii jubiliare de un sfert de veac a O.N.U. din luna octombrie 1970, problema dezarmării prin inscrierea pe ordinea de zi a punctului privitor la „Consecințele economice și sociale ale cursei înarmării și efectele sale profund dăunătoare asupra păcii și securității în lume.” În acest sens a fost adoptată o rezoluție a Adunării Generale în unanimitate.

În cadrul lucrărilor Comitetului pentru dezarmare de la Geneva, România a relevat de fiecare dată, necesitatea trecerii la negocierea unor acorduri care să conducă la obținerea unor progrese reale în direcția înlăturării primejdiei atomice și pe calea dezarmării generale. Pornind de la această premisă verificată de întreaga experiență internațională contemporană, Conferința Națională a P.C.R. s-a pronunțat pentru organizarea unei conferințe mondiale de dezarmare, cu participarea tuturor popoarelor lumii și, în același timp, pentru îmbunătățirea și lărgirea activității Comitetului de dezarmare de la Geneva, pentru democratizarea acestui organism și supunerea activității lui unui control public efectiv.

Țara noastră, consideră că, cu cît lupta popoarelor pentru înfăptuirea dezarmării va fi mai fermă, cu cît popoarele, care suportă pe umerii lor greul cursei înarmărilor, își vor face mai energic auzit glasul, vor acționa mai hotărît, cu atît dezideratul fundamental al dezarmării se va traduce în măsuri de ordin practic. Actualele lucrări ale Adunării Generale a O.N.U. sînt urmărite cu viu interes de întreaga lume. Se așteaptă ca activitatea organizației mondiale să fie mai eficientă pe linia promovării progresului economic și social al națiunilor. Omenirea își exprimă speranța că se vor adopta măsuri care să conducă la o dezarmare efectivă în cel mai scurt timp.

LARS GUSTAFSSON

precizări sentimentale pentru o femeie din țara sepharat

ploaie și ciocan

Ploaie și ciocan. Ploaie și izbituri de ciocan intră în trupul copacului. Cineva clădește. Iar eu mă cred un omuleț cu o foarte uzată unealtă și doar de dragul ploii zac pe o piatră ochelarii săi cu ramă de oțel. Copacul înviorat sticlește-n aerul cenușiu argintat sclipește un timp și iată că se apropie alt ev: noi filozofi, mare război asiatic, noi tipuri de versificație, adevărul și neadevrul amestecate într-un chip nou. Ploaie, piclă, și un gînd la cei încă nenăscuți aleargă ca un virtej prin iarbă apleacă fir după fir și se depărtează. Făgașele roților sînt pline cu apă, atît de limpede încît îmi răsfrînge chipul; Al meu și al dulăului negru. Timp de cîți ani a zburdat credinciosul la douăzeci de pași înainte, pe cîte drumuri și în cîte gînduri? Mereu la douăzeci de pași înainte și nu sta

niciodată

să aștepte. Era o vreme pe la mijlocul anilor cincizeci, cînd dulăul nu era acolo.

Gheața se topea și se scurgea prin rigole și noi ne jucam cu chibriturile așa cum te-ai juca cu ideile, o încăpere groaznică, ferecată, îmbicsită odaie, cu vedere spre greoaia diabolic de roșia clădire a școlii se deschidea și copilăria, care era un aer stătut răsuffla în afară. Mici tramvaie galbene se tirau cu iuteală prin peisaj și simt că parcă toți vorbeau atunci mai repede, că timpul meu prinsese un puls mai viu. Îmi amintesc cît de neînsemnată era strecurarea verticală a zgomotului străzii prin coroanele copacilor, volumele grele, aroma discretă de ceai și o vreme la Oxford. o grădină ciudată și pe un acoperiș în pantă o teribilă sculptură, o pasăre, și cum eu mi-o închipuiam sosind cu un strigăt răgușit, tirziu într-o noapte, poposind în preajma mea.

Aeroplanetele cu armament nuclear au zburat toată vara peste iarba verde a Oxfordului, peste masa de ceai și cărți,

și Alice, care nu știa nimic, și mărșăluitorii și croitorii și jucătorii de krocket, care nici ei nu știau nimic și continuau să vorbească la fel ca mai înainte și căutau regina jocului de krocket și numai eu, care mă temeam de o pasăre,

numai eu știam unde era. Ba nu știam. Și în anumite zile calde visleam în sus pe fluviu pe sub verzi, foarte verzi arbori și apoi pedalam pînă spre fermele azvirlite

departe

și un pastor danez, mai tirziu episcop de Själland m-a învățat filozofia lui Platon de pe bicicletă. (și în credința că această lume-i doar o

reproducere

am ajuns după amiază lac de sudoare în Abbingdon)

și o orhidee oliv dintr-o seră m-a speriat de moarte cu mirosul ei (căci mă speriam ușor acum cincisprezece ani) îmi amintesc că a fost spaimă, acum mi-aduc

aminte,

îmi amintesc că a fost de-a dreptul spaimă. Trebuie să mă credeți, sînt spaime și spaime; și pe vremea aceea orice spaimă era falsă.

Și acum țîșnește peste ani dulăul negru înaintea mea și-i arată drumul, trebuie să mă credeți.

Am citit un poet care se numește Ekelöf: „Caut un aur cald caut un aur care degradează aurul”. Și acum, cînd ploaia cade și a căzut spaima nu recunosc nici un alt strămoș în afară de Racine:

„Cum mă zdrobești, Bérénice” Ploaie și ciocan. Ploaie și izbituri de ciocan se lasă peste aceste aduceri aminte. Lumea asta nu imită nici o alta. Aici e liniște, Bérénice, auzi? Aici e un loc unde plouă des, ploaie blindă, domoală, aici cresc ciuperci aici trunchii de argint mat se pierd în apa întunecată, călduță încă în august, nori joși atîrnă nemișcați și vîntul vîntul molcum de abia e-n stare să clinească o frunză.

Și plătica umblă prin apă în cîrd argintiu și scrie cu slovă de argint un poem ce rămîne pentru o clipă încremenit. Pe aici se îndreaptă spre ocean curenți largi și vinjoși

și nimeni nu-i vede și oriunde un hotar care desparte un crîmpei de altul în viața noastră și acolo încep, în sfîrșit, alte zile, și peștii aceștia umblă ca monezile, ca un tezaur și urcă și cad în propriul curent. Peste acoperișul de argint al apei și ploii. Ei au deasupra propriul lor cer și nu cunosc nimic din neliniștea noastră.

În românește de MIRCEA BUCURESCU

GEORG TIUTIN

Rodul pămîntului

Înainte de întâlnirea cu focul

Nenumărați sint artiștii care au practicat (și practică) ceramica și credem, nu numai pentru „plăcerea muncii artistice” cum remarcă Jean Cassou. Este interesant de observat că mai ales țărurile Mediteranei au atras în mod special pe marii creatori de forme incitându-le gustul pentru această particulară modalitate creatoare. Picasso la Vallauris, Chagall la Vence, Léger la Biot au modelat solare frumuseți, misterioase alcătuirii profilându-și în spațiul cel pur liniile grațioase. La Goya, din țărba chiar, izbucnesc forme ciudate imaginate de același Picasso. Alegerea cu deosebire a spațiului mediteraneean nu poate fi o întâmplare. Lumina, intensă, dă un mai dulce relief statuii, singularizând-o fantasmă în decorul ce pare a-și revendica albul ca semn distinctiv. Este mai apoi aceea nenumită vrajă a pământului care parcă imploră mina să-i anuleze somnolența și să-l înalțe în volute ori coloane triumfătoare. Marea apasă parcă nervii pământului, care se vrea ridicat astfel spre ochiul plin de mișcare al statuii. Este desigur și un cult pentru armonie — armonie a locului, a peisajului care reclamă statuia nu ca pe un simplu obiect decorativ, ci ca pe un element necesar, punct al penumbrei care pune dintr-o dată privirea într-o nouă relație cu ambianța — cult ce vine tocmai din clasicitatea greacă. Și, poate pentru că, încet dar sigur, ne îndreptăm spre o nouă clasicitate avem iar nevoie de această rigoare, de această armonie a rigorii.

Aici, în imediata apropiere a mării, chiar dacă într-un spațiu nemediterranean, — în înțelesul strict al cuvintului, — aceeași nostalgie a statuiilor se resimte, a statuiilor care să nu fie doar sec catalogate în fondul muzeal ci etalate firesc în parcurile și grădinile cetății. Spațiul acesta, dobrogean — căci întreaga Dobrogea imi pare a fi un țăr solar de mare — nu este mai puțin iradiant de forță creatoare ori mai sărac în mituri și legende inspiratoare. I-a lipsit doar gloria unui secol de aur grecesc ori faima unor mari artiști îndrăgostiți de lina sa unduire telurică pentru a fi la fel de măreț ca țărul Mediteranei. Ce păcat, am spune, că Ovidiu n-a fost sculptor și că obsesia exilului l-a împiedicat să vadă și cealaltă lacrimă, a florii fericite.

Dar cînd tradiția lipsește, ea se poate consolida. Există un inestimabil filon de gust și mare rafinament care se numește cultura Hamangia și care reprezintă, pentru ceramist cel puțin, un minunat motiv incitator. Ne amintim, mereu, de existența acestei culturi nu pentru a argumenta interesul, rea-

firmat, pentru ceramică, ci pentru a marca un punct de plecare. Așa incit Simpozionul ceramistilor de la Medgidia, aflat anul acesta la cea de-a doua sa ediție înseamnă o experiență necesară cu rezultate dintre cele mai promițătoare. Un grup de artiști tineri și de real talent, a lucrat aici timp de o lună, cu o impresionantă dăruire. Lucrările, neuscate încă, așteptînd în halele fabricii întâlnirea cu focul, au o monumentalitate neagresivă, impunînd. Deși diferite ca stil și concepție ele ar putea fi integrate cu ușurință într-un ciclu unic avînd ca temă cerebrarea pământului, a roadelor sale. Și titlurile sint de altfel semnificative: „Rodul pământului” (George Tiutin), „Floare” (Constantin Nircă), „Păzirea pământului” (Magda Gutak), „Pădure înflorită” (Veronica Sfirlea), „Trunchi” (Ioana Ghiță), „Pămînt unduit” (Lucia Maftei). O anumită tendință spre metaforizare se distinge. „Floarea” lui Constantin Nircă pare a fi un nufăr respirînd lacom lumina. Aș vedea-o fericit plasată mai ales pe un luciul de apă; undă i-ar face imaginea tremurătoare, materializîndu-i astfel vibrația secretă.

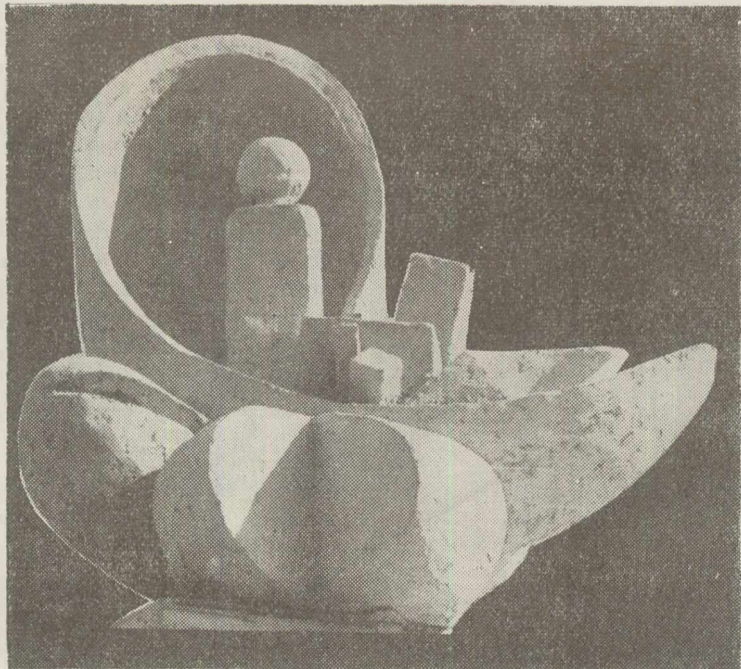
În „Rodul pământului” George Tiutin ocolește cu bună știință unghiurile drepte, planurile abrupte, amintindu-ne că, totuși, ceramica își are obirșia pe roata olarului. Este un rod greu și misterios, ca formă, acesta i-maginat de Tiutin; în aparență disarmonie și asimetrie a

fructului intuiim efortul ce precede împlinirea. Lucrarea are un ritm riguros, volumele o voluptate aproape carnală. Originală ca factură, ceramica Magdei Gutak, compusă din nouă elemente, ce pot fi asamblate atît pe orizontală cit și pe un posibil plan ușor înclinat, nu este lipsită de o oarecare funcționalitate, deși acesta rămîne un element secund. Este surprinsă aici dramatica undulație a mineralului; nuditatea pământului are ceva cosmic, o armonie gravă, gata să se frîgă, o luptă cu inerția ce nu cunoaște odihnă. Luminată din interior, pădurea înflorită — lucrarea semnată de Veronica Sfirlea — este gîdită ca un triumf al petalei, ca un spectacol al petalei, dans aerian al formelor ovale.

Lucia Maftei vede în unduirea pământului ceva fantasmă, mișcare de val pietrificat chiar în clipa înălțării sale supreme. Avînd știința lucrului pe verticală Ioana Ghiță imaginează în „Trunchi” un fragment de posibilă coloană infinită a fertilității.

Mi-ar place să revăd aceste lucrări, împodobind orașul. Dar nu așa, cum s-a făcut cu cele realizate anul trecut și care au fost îngîmădite unele lingă altele, pe malul canalului, într-un fel de expoziție ad-hoc. Nu! Ele trebuie ingenios implantate în intimitatea parcurilor și grădinilor, în așa fel ca șocul emoțional să nu fie distrus, și să nu-și fure una alteia strălucirea. Ele trebuie văzute, contemplate, lucru ce nu-l îngăduie alăturarea lor forțată. Artistul, cred, ar fi de dorit să-și considere munca încheiată doar după ce și acest punct ultim, — ieșirea lucrării în cetate — va fi fost pus.

ELLA FLORESCU

CONSTANTIN NIRCA

Floare

TOP LITORAL

Două săptămîni, de la ultima apariție a revistei noastre, înseamnă un timp suficient de lung pentru a aduce substanțiale modificări în clasamentul celor mai îndrăgite melodii. Iată cea de a 7-a ediție a topului litoral: **SECȚIA ROMÂNĂ:** 1. — Un fluture, o pasăre (Fl. Bogardo) — A. Andreescu; 2. — Hei, mare (G. Grigoriu) — M. Mihai; 3. — Soarele zărilor (M. Teicu) — D. Drăgan; 4. — Ia-ți, mireasă, ziua bună (G. Grigoriu) — M. Constantinescu; 5. — Anilor (P. Magdin) — D. Drăgan; 6. — Negru-Vodă (N. Covaci) — Phoenix; 7. În rîndul 4 (T. Popa) — A. Călugăreanu; 8. — Nunta (N. Covaci) — Phoenix; 9. — Noapte de catifea (V. Grigorescu) — C. Constantiniu; 10. — Ca într-o splendidă acuară (E. Deda) — M. Mihai; 11. — Ce tînar ești (R. Șerban) — A. Călugăreanu; 12. — Cîntec de iubire (Al. Mandy) — C. Constantiniu; 13. — Replici (L. Profeta) — Luki Marinescu și Cornel Constantiniu; 14. — Pădurea (P. Magdin) — Modern Grup; 15. — Toamna (N. Covaci) — Phoenix.

SECȚIA STRĂINĂ: 1. — Ce faci (How Do You Do) — Mouth & Mac Neal; 2. — Ochiul diavolului (Demon's eye) — Deep Purple; 3. — Călimara (Inkpot) — Shocking Blue; 4. — Duminică minunată (Beautiful Sunday) — Daniel Boone; 5. Iată ce-ai făcut (Look wot you Dun) — Slade; 6. — Hei, frate mai mare (Hey Big Brother) — Rare Earth; 7. — Micul Willy (Little Willy) — The Sweet; 8. — Serafina — Dino Garcia; 9. — Trandafirii (Ring a Ring of Roses) — Union Express; 10. — Ea (Elle, la, la, la) — Philippe Lavil; 11. — Astăzi seară nu (Sta sera no) — Orieta Berti; 12. — Uitasem că trandafirii sint trandafirii (J'avais oublié que les roses sont roses) — S. Adamo; 13. — Păpușa mexicană (The Young new mexican puppeteer) — Tom Jones; 14. — Privește-te (Look at your self) — Uriah Heep; 15. — Virtutea dragostei (Gira l'amore) — Gigliola Cinquetti.

Așadar, în ambele secții au ieșit și intrat numeroase piese. În secția română, Phoenixii au ieșit cu „Mamă, mamă” și în schimb au intrat în Top cu „Toamna”. Părăsesc Topul, de asemenea, „Balada focului” și „Rostul vieții” cu Margareta Pislaru, precum și „Fata Morgana” cu Aurelian Andreescu. În schimb, surprinzător, o nouă melodie de Marius Teicu, „Soarele zărilor” o plasează pe Dida Drăgan direct pe locul trei. Au mai intrat recent menționate la Splitt, „Ca într-o splendidă acuară” și „Ce tînar ești”. Totalizînd, Phoenix deține supremația cu trei melodii, Dida Drăgan urmează cu două. În ceea ce privește modificările de poziții, acestea nu sint prea substanțiale. Numeroase modificări, cum spuneam, și în secția

străină, au ieșit Pappa Joe, Mother and Child Reunion, Son of My Father, Coz I Luv you și Metal guru. The Sweet sint însă din nou prezenți cu ultimul lor disc single „Little Willy”; urcă, de asemenea, în Top, „Ring a Ring of Roses” cu Union Express, „Elle, la, la, la”, cu Philippe Lavil, „The Young new mexican puppeteer” — un succes mai vechi al lui Tom Jones și melodia plasată pe locul al doilea la concursul italian „Disco per l'Estate”: „Sta sera no” — Orieta Berti. În frunte, din nou schimbare; pe primul loc vine „How do you do”. Atît despre clasament; iată acum:

CURIERUL TOPULUI: Nicolae Popa (Galați): Michael Jackson împreună cu frații săi (Jackson Five) reprezintă un grup de... minori lanșați de casa de discuri Tamla Motown. Michael are 13 ani și este comparat la ora actuală cu ceea ce era odată Shirley Temple. Elena Tudor (Constanța): Nash și Crosby sint unii și aceiași cu Stills și Young, des-părțiți odată, reușiți din nou cu prilejul unui nou disc de 33 de tu-rații, de mare succes în clasificări. Titlul său, simplu: Graham Nash/David Crosby. Radu Stoica (Tulcea): Slade și Lindisfarne au participat la Marele festival de la Grangemouth la 23 septembrie. Radu Cristea (Timișoara): Viitoarea ediție a tirgului MIDEM de la Cannes se va ține între 20 și 26 ianuarie 1973. N-a fost alcătuită încă lista participanților, dar Bernard Chevry, directorul general al MIDEM, a anunțat că s-a renunțat la tradiționala formulă a „galelor”, viitoarea ediție fiind transformată într-un concurs, pe scară mondială, al vedetelor. Mioara Lăzărescu (Constanța): Premiul Oscar pentru cel mai bun textier i-a fost decernat de curînd lui Gilbert O'Sullivan, tînrul cîntăreț, a cărui popularitate este în continuă creștere.

Mihai Ciocan (Tulcea); Victor Coja (Constanța); Viorel Simina (București); Magdalena Pauliuc (Cluj); Elena Mărăcineanu (Galați); Mariana Frincu (Constanța); Mihai Datcu (Constanța); Corneliu Ungureanu (Tulcea) și ceilalți vă mulțumesc pentru TOP.

O. IORDĂCHESCU

CUPON DE PARTICIPARE

Numele

IUBIȚI TEATRUL, RADU CÂRNECI?

— Iubesc teatrul bun. Dacă ar fi să numesc dramaturgul român contemporan, care să ofere deja o certitudine a valorii sale, m-aș opri la D. R. Popescu. Este după părerea mea cel mai talentat autor de teatru azi, la noi, care dezbate cu înaltă măiestrie idei ale contemporaneității, cu îndrăzneală, din perspectiva mereu nouă a scriitorului-cetățean. Așa incit dacă ar trebui să-mi exprim opțiunea pentru un text dramatic anume de autentică vigoare m-aș opri fără ezitare la „Acești îngeri triști”, purtînd semnătura lui D. R. Popescu.

— Este evidentă, mai ales în timpul din urmă, încercarea

teatrelor de a include în sfera preocupărilor curente și recitalul dramatic, ca o modalitate în plus de manifestare a actorului-artist. Teatrul dramatic „G. Bacovia” din Bacău are de altfel meritul de a fi luat și inițiativa organizării unui festival al recitalului dramatic, care a dovedit înainte de toate că poezia este rafinată cultivată de actorii cu veritabilă dragoste de frumos. Revista „Ateneu” nu numai că a sprijinit această inițiativă dar a și participat direct, prin criticii săi dramatice, la organizarea și desfășurarea festivalului... Trebuie deci să înțelegem că, într-un fel, ideea vă aparține?

— Festivalul de la Bacău nu a făcut decît să transforme în ve-

detă un gen care îndeobște face figură bună doar pe scenele mici ale studiourilor. Să răsplătească, adică, prin această recunoaștere publică, străduințele celor care, în orele lor libere, se apleacă cu patimă asupra poeziei restituindu-ne, în armonii irepetabile, parfumul unui vers... Poate greșesc dar mi se pare că tinerii actori au încă prea puțin cultul poeziei. Să fie vina institutului? Posibil. Actorul care nu vrea să rămînă un simplu artizan trebuie însă, după mine, să-și cultive spiritul astfel; poezia nu e un început nici un punct terminus, la ceasul suprem al virtuozității, este o țară a inefabilului, o școală a sensibilității, un triumf al sensibilității. Avem mari iu-

bitori de poezie, actori care spunînd poezie imaginează, construiesc o lume a farmecului infinit, și festivalul băcăuan a arătat-o cu prisosință.

— Considerați că t.v.-ul sau cinematograful exercită o concurență reală spectacolului de sală?

— Cred că, dimpotrivă, ele incită gustul pentru teatru, pentru spectacolul de sală în sfîrșit. Iată, mă gîndesc că nu a fost spectacol al teatrului Bulandra la care sala să nu fi fost arhiplină. Vreau să spun că un lucru bine făcut are întotdeauna ecoul scontat, că nu e vorba de comoditatea spectatorului uneori ci, hai s-o recunoaștem deschis, de faptul că între un program t.v. de ținută, interesant și un spectacol de teatru nu tocmai excepțional opțiunea se va îndrepa spre t.v.

— Despre stagiunea trecută?

— N-aș putea și nici n-am intenția să dau verdicte, nici mă-

car din punctul de vedere al spectatorului fiindcă n-o cunosc în totalitate.

— Spuneți-mi nu v-ați simțit niciodată tentat să scrieți... o piesă de teatru?

— Tentat da, am aminat însă, mereu... primul pas. E mult mai greu să scrii teatru. Vreau să spun pentru poet e complicată aceea perfectă detașare; nu este vorba doar de stăpînirea tehnicii dramatice, deși, poate, și de asta. Mai curînd cred că voi scrie proză, teatru, cine știe, poate mai tîrziu, tîrziu... Poezia nu e un monolog, nu, e cea mai adîncă exclamație. Nu e necesar ca un dramaturg să fie și un mare poet, e necesar însă să fie un bun dramaturg.

CARMEN KEHIAIAN

Filmul lui Lucian Bratu urmărește, în parte, procesul unei vîrste de hotărîre între tinerețe și maturitate, prilej de adîncă reflecție, serioasă cumpănire. Ideea impasului și implicit a depășirii lui este conținută și sugerată discret într-o poveste simplă de dragoste a cărei desfășurare izbutește fără patetism și emfază radiografia unui sentiment.

Și de fapt nu a sentimentului în sine, ci a evoluției lui, condiționată de o serie de factori.

Femeia, a cărei frumusețe calmă, limpede, vorbește de la sine despre o splendidă alcătuire sufletească, parcurge la vîrsta cînd copiii săi, adolescenți deja, o consideră afectiv exclusiv dedicată lor, cel puțin trei momente esențiale, dictate de pretențioasa dialectică a iubirii.

Primul este revelația propriei tinereți fizice dar mai ales spirituale, a disponibilității afective nealterate într-o căsnicie obosită și dizolvată. Revelația se naște din confruntarea cu un bărbat agreabil și nu mai puțin îndrăzneț în momentul în care împrejurările o obligă să-și revadă și să renunțe la o parte din prejudecăți și la resemnare.

ecran

DRUM IN PENUMBRĂ

Uimită ca în fața unui miracol, Monica, pînă atunci retrasă și rezervată, primește fără să-și ascundă bucuria, chemarea dragostei.

Înțelepciunea vîrstei și bunul simț îi interzic însă exuberanța. Evitînd orice fel de destăinuirii despre sine, ea încearcă în numele obligațiilor de casă și al insuficienței încrederii în sine să se sustragă legăturii pe care bărbatul o dorește continuată și în cele din urmă legiferată.

Al doilea moment este cel al mărturisirii. O reîntîlnire neașteptată cu bărbatul uitatei vacanțe, urmată de altele, aduc în viața Monicăi (monoton împărțită între munca de la redacție și casă) o undă de lumină. Și iată o mărturisindu-și sentimentul cu o pudoare aproape adolescentină la îndemnul confidentei sale. Este aici o frumoasă împletire între liniștea și mulțumirea provocate prin iubire și zbuciumul legat de responsabilitățile materne pe care nu le concepe neglijate. În fine al treilea moment: renunțarea.

Imposibilitatea de a stabili un acord între copii și bărbatul pe care-l iubește, dar mai ales descoperirea unor grave fisuri între aparențe și esență în comportamentul și mentalitatea acestuia, obligă la un gest limită, pe care femeia îl face cu eleganță și demnitate. Retragerea, chiar dacă ea înseamnă nu mai puțin suferință, nu este o înfrîngere, ci regăsirea echilibrului. Aceasta este schema pe care scenariul (Petru Popescu) ține

nu atît să o supună dezbaterei, cît să o relateze. Surprinzătoare chiar și pentru cine cunoaște performanțele de pînă acum în proză ale tînărului scriitor Petru Popescu, ușurința cu care a întreprins o atît de izbutită incursiune în universul unei vîrste a cărei experiență, personal, n-a trăit-o.

Lucian Bratu s-a adaptat lesne textului, ba mai mult a reîntîlnit pasionat povestea ferind-o cu băgare de seamă de nefiresc, de contrafacere, de banal.

„Drum în penumbră”, filmul unei iubiri de sfîrșit de anotimp, al cărui ton rămîne în permanență unul realist, este, datorită imaginii lui Nicolae Girardi (aici excelent) și costumelor concepute cu rafinament și inteligență de Nicolae Drăgan, un dialog între portrete.

Vorbind de interpreți abia îmi pot reține un semn de exclamare. Oricum trebuie spus răsplat pentru cei care pînă acum n-au știut sau au avut îndoieli, sau au ezitat: există în România o mare actriță de film, și nu din vina ei n-am avut mai devreme această certitudine. Ea se cheamă MARGARETA POGONAT. E adevărat că prea puține

au fost în filmele noastre rolurile feminine capabile să afirme și să impună o personalitate, așa cum tot adevărat e, că de cele mai multe ori regizorii (în speranța unei spectaculoase descoperiri poate) au preferat să aducă pe generic, pentru a le expedia apoi în neant, numele unor debutante oarecare. Margareta Pogonat are grație și distincție, o sobrietate internă, naturală, lipsită de severitate, o frumusețe gravă, accentuat spiritualizată și e de neînțeles cum o actriță, care trece atît de firesc, atît de adevărat, cu o surprinzătoare economie de mijloace, de la expresia înduioșat-preocupată a mamei la cea a îndrăgostitei, a trebuit să aștepte atît de mult, în timp ce în altă parte se împărțeau premii de interpretare.

Aceleași observații pentru Cornel Coman care în rolul lui Radu este pe rînd și fără ostentație insistent, curtenitor, persuasiv, îndrăgostit, tandru, nedumerit, nervos, irascibil, descumpănit, ridicol, sau Ileana Stana Ionescu (Gina) binecunoscută din aparițiile ei pe scenă sau pe micul ecran. Faptul că a oferit, abordînd o temă de actualitate, o foarte atrăgătoare partitură unor actori înzestrați, nu este desigur singurul merit al peliculei de față.

Dar și numai așa „Drum în penumbră” poate fi reținut ca una dintre realizările cinematografice ale anului.

DOINA BERCHINĂ

profil

ilona moțica

„Iubesc acest teatru de revistă care se numește „Fantasio” mai presus de orice, chiar de mine însămi”

Lucidă, fără izbucniri patetice, cum ar arăta fals aparențele, Ilona Moțica se confesează, prin cîntec, cu emoția reîntîlnirii cu sine, în timp, de la începuturile timide arădane, în formațiile de amatori ale Palatului Culturii din orașul de pe malurile Mureșului, pînă astăzi, cînd la Constanța, a cărei fiică adoptivă a devenit, cunoaște afirmarea și succesul.

...Își amintește de primele concerte publice din anii de după Eliberare, prin satele și comunele județului Arad, cu grupuri de tineri entuziaști, dăruiți activității de artist amator. Unii dintre foștii săi colegi de început de drum sînt și astăzi în mișcarea artistică de amatori, instructori ai altor colective, și astfel, în acea parte a țării, ca pretutindeni de altfel, se transmite din generație în generație o zestre culturală și artistică de inestimabilă valoare.

...Au urmat: un concurs la Ansamblul C.G.M. din București, întîlnirea cu compozitorul Edmond Deda și, în anii 1950—1953, etapa Petroșeni, la Teatrul de stat Valea Jiului. („Era un colectiv de artiști pe care cu greu îl poți uita. Îi numesc doar pe Costel Rădulescu, Sandu Sticlaru, Nicolae Mavrodin, Tony Zaharian, nea Titi Columbescu, cunoscutul poet Dan Deșliu, cu regretul că spațiul nu-mi permite să continui această listă. Maestrul Val Murgur, regizorul principal al teatrului, a montat și câteva spectacole muzicale în care am fost distribuită și eu”).

Prin 1953, a sosit la Petroșeni, în turneu, Ansamblul Forțelor marinei militare din Constanța. Ilona Moțica a fost văzută într-un spectacol și invitată pentru audiții la Constanța. Era o probă formală pentru că i se hotărîse angajarea încă de la Petroșeni. De atunci Ilona Moțica a devenit constănțeană. Pînă în 1956, este solistă de muzică populară și ușoară a ansamblului marinăresc, interpretează cîntece patriotice, ostășești, face turnee prin țară, muncește pentru perfecționarea tehnicii vocale, își îmbogățește repertoriul. În 1956, la Teatrul de stat din Constanța ia ființă secția de estradă și, printre primii angajați ai noului colectiv, se numără Ilona Moțica.

La Teatrul de stat, publicul este mai exigent și cîntărețului i se solicită o pregătire mai intensă. („La Ansamblul Marinei, succesul era oricum asigurat. Cînd fetele din balet și solistele apăreau pe scenă în costume marinărești, ostași de pe nave aflăți în sală izbucneau în urale înainte de prima mișcare sau de primul sunet. Acum trebuia să iau totul de la început; studii muzicale, repertoriu nou, prime audiții etc. etc.”).

În această perioadă, începe colaborarea cu Casa de discuri Electrecord și Radiodifuziunea. Bună ziua, dragoste de Marcel Ionescu (pe primul disc) și Noapte bună, Constanța de Noru Demetriad și Gîndul meu de Aurel Manolache (pe al doilea disc) sînt primele cîntece imprimate la Electrecord și difuzate și de posturile de radio, unde va face înregistrări cu unul din succesele ei de prestigiu, melodia Ce știi tu? de Radu Șerban. Alte două discuri conțin muzică ușoară românească cu textul tradus în limba maghiară. Dintre melodiile acelor discuri, reținem La un pas de fericire, Tango litoral, Din toată inima.

...Ilona Moțica a apărut în toate concertele și spectacolele de revistă ale secției de estradă a Teatrului de stat și, din 1969, ale Teatrului „Fantasio”. Iubitorii statonici ai genului își vor aduce aminte de succesele primelor spectacole ale acestui valoros colectiv, ale Ilonei Moțica: La mare și la mai mare, Fără noi nu e spectacol, Mozaic Constanța, Complexul revistei, Revelion în iulie și mai recent: Nu aveți un cap în plus?, Hodoron Fantasio, Fantasio Delinarium. Un moment important în cariera sa artistică l-a constituit concertul Fantasio Studio 1 conceput ca un spectacol de muzică și balet pentru prima solistă a teatrului, Ilona Moțica. Melodii interpretate de Ilona Moțica (selecție): Tangoul de demult, de Gherase Dendrino; Mangalia, de Aurel Manolache; Un gondolier de Gherase Dendrino; Nici nu-ți închipui, de Aurel Manolache; Ce-mi poate aduce nou iubirea ta, de H. Mălineanu; E timpul să mă-ntrebi de ce, de Aurel Manolache; Tu mă poți schimba, de Aurel Giroveanu.

...Ilona Moțica își amintește de turneul teatrului în U.R.S.S., la Moscova, Leningrad, Tbilisi și Baku („A fost un mare succes! La Moscova, sala mare a Teatrului de estradă era arhiplină.

Imaginați-vă, în loc de patru

melodii, cite aveam în program, am cîntat, la cererea publicului, unsprezece!”). Același succes, în R.D.G. Ziarul Berliner Zeitung scria în numărul său din 16 septembrie 1969: „La Friedrichstadt-Palat, solista Ilona Moțica a cucerit publicul prin vocea sa caldă și ținuta demnă”.

În 1970, Ilona a cîntat timp de două luni, prin contract ARIA, împreună cu soliștii gălățeni Julia și Miron, în câteva localuri din orașele Stuttgart și Dortmund. I s-a propus prelungirea contractului pentru un an, ca solistă a unei formații orchestrale feminine, care urma să susțină concerte în toată Europa. („Am declinat oferta, nu puteam lipsi un an din țară, din teatrul meu. Vă rog să mă credeți, mi se făcuse tare dor de țară. Eu sînt o fire liniștită, așezată, nu agreez marile hoteluri și restaurante cu viața lor trepidantă, îngrozitor de obositoare. Îmi iubesc casa, gospodăria, munca. Acasă e unicul și marele meu univens sufletească!”).

În 1971, ia parte la turneul în Polonia al Teatrului Fantasio. Trybuna Opolska din 7 septembrie 1971 nota într-o cronică a spectacolului: „Teatrul Fantasio are în colectivul său o cîntăreață formidabilă, cu temperament spaniol: Ilona Moțica. Ea cîntă cu o voce fierbinte de mezzosoprană și cu o muzicalitate rar întîlnită la estradă”.

În mai 1972, ARIA îi oferă Ilonei un contract de o lună pentru a cînta pe motonava „Transilvania” într-o croazieră pe Mediterana. Cu acest prilej, cunoaște câteva orașe din Grecia, Malta, Italia, Franța și Spania. Am întrebato pe Ilona Moțica dacă profesiunea sa i-a adus satisfacțiile visate. „Sînt mulțumită, sper să fie și spectatorii; am ajuns la aceste rezultate prin muncă și seriozitate. Eu am crescut în profesie treptat și ceea ce este, cred, cel mai greu lucru, m-am menținut. Să cînti muzică ușoară nu este deloc ușor astăzi, cînd acest gen este atît de popular, cînd radioteleviziunea face risipă de emisiuni suprasaturînd publicul, cînd spectatorii au devenit foarte exigenți avînd în melodiile și cîntăreții străini puncte de reper și comparație care îți pot fi defavorabile dacă nu muncești continuu, pînă la epuizare, pentru cultivarea glasului și a ținutei scenice.

Cred că Ilona are dreptate.

JEAN BADEA

1. Experiența românească

Red.: Domnule profesor Drăgan, vă aflați la cea de-a doua călătorie în România socialistă, în decurs de numai un an. Sinteți amabil să ne împărtășiți unul dintre aspectele care v-au impresionat în mod deosebit?

Acad. dr. Iosif Constantin Drăgan (Italia), președinte al Federației internaționale de marketing: În mod deosebit m-a impresionat dezvoltarea învățămîntului, extinderea lui la toate straturile populației, posibilitatea acordată tuturor tinerilor de a studia pe cheltuiala colectivității. Școala de 10 ani a fost generalizată. Absolvenții ei cei mai înzestrați, după absolvirea liceului pot urma, prin sistemul burselor, cursurile învățămîntului superior. În străinătate, acest lucru nu se întâmplă în mod curent și pe scară largă. În ultima vreme, funcționează un sistem de burse-salarii, deci un sprijin de care studenții beneficiază ca angajați ai colectivității, în schimbul unor servicii prestate. Sistemul însă nu este destul de eficient. În Spania, rămân fonduri neutilizate. În Italia, se mai întâmplă ca bursele să fie acordate pînă la urmă nu celor nevoiași, ci celor avuți! S-ar putea spune că fantezia națiunilor latine nu ocolește acest sector... În România însă, lucrurile acestea sînt așezate, desigur, pe principii noi, care derivă din organizarea socială.

Desigur, este încă prea devreme, acum, cînd ne aflăm abia la începuturile unei colaborări fructuoase, să imi cîmenez observațiile și impresiile despre un public, cu care sper să mă mai întîlnesc.

Red.: Ce contacte științifice ați stabilit în țara noastră?

Margaret Tacher, secretar de stat pentru educație și știință din Marea Britanie: Ca specialist în chimie, am fost fericită să vizitez Institutul de chimie macromoleculară „Petr Poni” din Iași și să-l cunosc pe profesorul academician Cristofor Simionescu, care desfășoară o activitate științifică foarte interesantă.

Avem opinii similare despre cercetarea științifică. Desigur, este nevoie ca cercetarea unor probleme imediate să răspundă solicitărilor de moment ale dezvoltării economiei, însă și cercetarea fundamentală permite rezolvarea unor probleme care astăzi nici nu se pot întrevade măcar. Am constatat, cu bucurie, că preocupările științifice concrete din domeniul chimiei ne apropie. Aș cita problemele de sintetizare din gazele atmosferice a unor molecule mai complexe decât proteinele și încercările de elucidare a naturii fundamentale a vieții sau cercetările fundamentale în chimia cancerului. Vrem să cunoaștem cu exactitate procesele chimice în care apar substanțele care cauzează cancerul, să le neutralizăm sau să le eliminăm.

Am vizitat, de asemenea, Institutul politehnic din București. Am fost impresionată de standardul formației ingineresti, în toate specialitățile. Noua clădire a institutului cred că e una dintre cele mai bune din Europa, mai ales în ceea ce privește aparatul pentru diferite forme de testare.

Prof. dr. George E. Pallade de la Universitatea Rockefeller din New York (S.U.A.): Fiecare din centrele universitare pe care le-am vizitat, are caracteristica lui. La Cluj, am fost impresionat de laboratorul de biologie al Academiei, de calitatea microscopiei electronice a dr. Crăciun, de varietatea metode-

anchetă internațională

EDUCAȚIE ȘI COOPERARE

lor utilizate în cercetări de prof. V. Preda, ca și de problemele interesante de genetică a plantelor din laboratorul dr. Mike, Simu Pop. Lucruri interesante am văzut și la prof. Eugen Porra, ca și la Institutul oncologic, la prietenul meu Chiricuță, a cărui stăruință imi este cunoscută, ca și energia sa. Bineînțeles, nu am avut timp să văd decît cîteva grupe în universitățile vizitate. Impresia mea este că universitățile din țară sînt la un nivel de la care se pot face progrese foarte mari.

Raymond Poignant, director al Institutului internațional de planificare a educației de la U.N.E.S.C.O.: M-au interesat deosebi problemele de planificare a investițiilor și a fondurilor bugetare pentru învățămînt. Apreciez că România a obținut rezultate pozitive în planificarea pregătirii, repartizării și utilizării forței de muncă, dînd acestei acțiuni o reală fundamentare științifică. Am constatat, în același timp, dorința permanentă a specialiștilor români în planificarea educației de a-și confrunta formele și metodele de activitate cu cele mai valoroase experiențe în acest domeniu pe plan mondial. Aș dori, în acest sens, să fac o observație: planificatorul român poate fi caracterizat prin modestie. El este mîndru, pe drept cuvînt, de rezultatele pe care le-a obținut și, în același timp, el doarește să-și îmbunătățească metodele de lucru. Ceea ce m-a impresionat — în general — este marele efort făcut de autoritățile românești pentru a dezvolta sistemul și metodele educației. Acest efort se oglindește pretutindeni sub multiple aspecte.

Red.: Tovarășă profesoară Kietlinska, ați vizitat de mai multe ori România și, cu acest prilej, ați cunoscut, fără îndoială, diferite aspecte ale învățămîntului românesc. V-aș ruga să vă referiți la cîteva dintre acestea...

Prof. dr. Zofia Kietlinska, director al Institutului interuniversitar de cercetări științifice în probleme de învățămînt superior din Varșovia: Am reținut, deosebi, preocupările le-

gate de modernizarea învățămîntului românesc de toate gradele, eforturile de a se racorda dinamica socio-economică a dezvoltării societății. Am vizitat diferite școli superioare și — atît pe linia conținutului, cît și pe linia metodelor de predare — sînt vizibile aceste eforturi. Și, dacă vorbim de modernizare, atunci se cuvine ca neapărat să vorbim despre optimizarea funcționării procesului de învățămînt, scop suprem, căruia îi sînt consacrate toate aceste intervenții de modernizare. Nevoia modernizării problemelor de învățămînt pune și problema calificării cadrelor de învățămînt — preocupare evidentă a școlii dv. superioare.

Din rodnicile convorbiri avute cu una dintre personalitățile învățămîntului românesc — prof. Miron Constantinescu, președintele Academiei de Științe Sociale și Politice — am mai reținut, de asemenea, o preocupare pe care oamenii de știință din țara dv. o acordă interdisciplinarității, și mai cu seamă folosirii interdisciplinarității în vederea optimizării învățămîntului. Sînt ilustrative, în acest sens, manifestările științifice dedicate interdisciplinarității, organizate sub egida Academiei și a Ministerului Educației și Învățămîntului.

Prof. Martin Sheer — Universitatea din Wuertzburg, R.F.G.: Am fost foarte impresionat de activitatea multilaterală care am constatat că se desfășoară la Institutul de fizică atomică de la București, unde sînt cercetate și teme științifice care-mi erau necunoscute. Există contacte între fizicienii vest-germani și români și e de dorit ca aceste contacte să fie continuate. Organizarea la București a simpozionului internațional de betatroane a fost o dovadă de ospitalitate românească.

Prof. dr. ing. Rudolf Wideröe — inventatorul betatronului: Și pentru mine vizita la I.F.A. a fost, într-adevăr, interesantă. Am apreciat în mod deosebit rezultatele activității grupului de cercetări de la betatroane.

Mă refer, în primul rînd, la acele domenii unde dv. ați desțelenit pămînturi noi, cum este domeniul fotoactivării.

2. Cooperare internațională

Red.: Vizita în Chile și la Universitatea din Nord a unei delegații de specialiști români, la sfîrșitul anului trecut, a înscris — cum oglindea presa română — un capitol însemnat în colaborarea româno-chiliană în domeniul învățămîntului. L-am rugat pe prof. Miguel Campo Rodriguez, rectorul acestei universități chilene, să se refere la rezultatele și perspectivele acestei colaborări, sugestiv ilustrată și de prezența d-sale în România.

Prof. Rodriguez: Universitatea noastră este astăzi pe cale de a dezvolta relații cu țări prietene din estul Europei. Se desprind mai ales relațiile bune cu România. Anul trecut am vizitat Institutul de petrol, gaze și geologie și Institutul politehnic din București. O delegație, condusă de prof. Tudor Ionescu, a vizitat Universitatea din Nord, în decembrie. Specialiștii români au lucrat o lună de zile împreună cu profesorii de acolo și au elaborat un proiect care a fost înaintat președintelui Allende.

Așa s-a născut și prinde viață ideea Institutului regional de cercetări științifice și tehnologice al Universității din Nord, cu profil de chimie, geologie, metalurgie și valorificarea resurselor oceanice. Fiecare din cele patru secții va avea ca șef un profesor român (Institutul va fi creat cu ajutorul tehnic al Institutului de petrol, gaze și geologie și al Institutului politehnic din București), 10—12 cercetători chilieni și cîte patru cercetători români. S-a propus ca partea română să trimită Universității din Nord, pentru 2—3 ani, personal didactic și personal de cercetare, care împreună cu specialiștii chilieni să constituie grupuri de cercetare. Presa din Chile — chiar și cea de opoziție — a subliniat rolul pozitiv al acestui protocol, care va ajuta la valorificarea cuprului, salitrei, bogățiilor nordului chilian.

Cu prilejul amintit mai înainte, președintele Allende a mulțumit în numele țării și al poporului chilian pentru aportul Universității din Nord, care, prin tehnicienii, inginerii și profesorii ei, alături de specialiștii români, a pus în aplicare o nouă metodă în rafinarea cuprului, care scade costul cu 50 la sută.

Vizita pe care am efectuat-o de această dată în România mi-a întărit speranțele în extinderea colaborării în domeniile automatizării, mecanicii, electrotehnicii, și mai ales al mineritului. Învățămîntul românesc a parcurs un lung proces, pe care noi abia îl începem. Bogățiile noastre naturale au fost în mîini străine. Trebuie să accelerăm procesul tehnologic. Între sistemele noastre de învățămînt

nu-s diferențe fundamentale. Rezultatele diferă. De aceea, ne interesează să avem cele mai strînse relații.

În România, am avut întrevăderi și cu oameni de cultură, în scopul de a face prezent în Chile, pe lingă aportul tehnologiei române, pe cel al culturii umaniste. Nu se poate uita că sîntem două popoare latine situate la extremele latinității și că, în prezent, construim o societate socialistă. Pentru noi este de mare ajutor experiența românească și legătura strînsă cu această țară în care găsim atîtea lucruri comune.

Red.: Cunoașterea reciprocă și colaborarea pot conduce, desigur, la cooperare, în cazul unor teme de interes general.

Margaret Thacher: Rezultatele cercetărilor devin din ce în ce mai împărțite între oamenii de știință de aceeași specialitate din întreaga lume. Nu vrem să duplicăm cercetările, ci, în special, pe acelea care cer un utilaj foarte costisitor. Mai multe țări colaborează la realizarea unor proiecte. Mai multe națiuni colaborează la realizarea unui singur proiect, foarte larg, cum ar fi cercetarea spațială sau structura fundamentală a materiei.

Divizarea nucleului atomic în particule din ce în ce mai mici cere forțe din ce în ce mai mari. Cere utilaj costisitor, de milioane de lire sau de sute de milioane de lei.

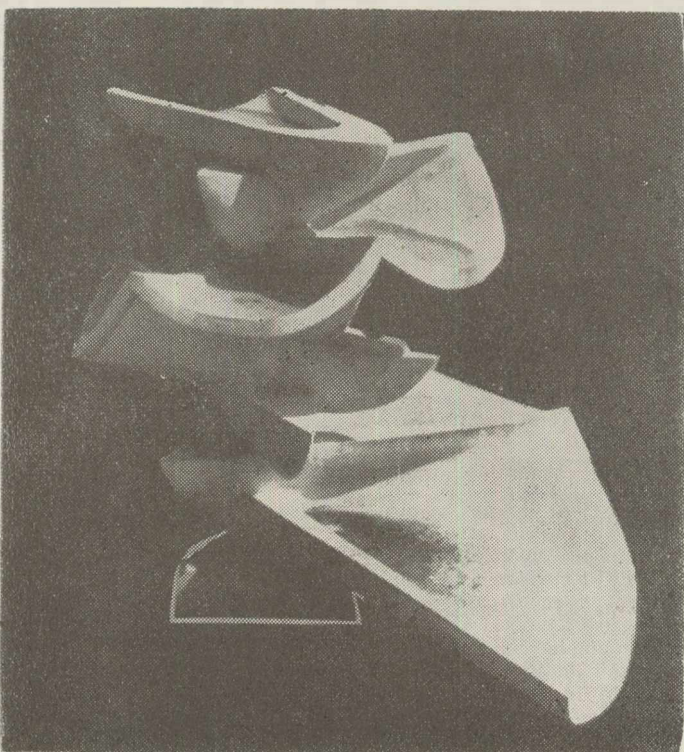
Cercetările în comun asupra unor subiecte speciale constituie o problemă de consultație între savanți și guverne. Între membrii Academiei regale de științe din Marea Britanie și oamenii de știință români există relații excelente. Prin mine, oamenii de știință români au transmis salutări omologilor lor britanici ca unor vechi și bune cunoștințe, care își apreciază reciproc rezultatele cercetărilor.

Red.: Tot la capitolul cooperare se înscrie și vizita făcută în cursul acestui an în țara noastră a subdirectorului general al U.N.E.S.C.O. pentru problemele educației, domnul Amadon Mathar M'Bow.

M'Bow: Desigur, am venit în România, ca reprezentant al U.N.E.S.C.O., pentru a dialoga asupra cooperării. Vreau să aduc un omagiu calităților de acțiune ale României, a cărei participare în U.N.E.S.C.O. este activă și extrem de pozitivă. Am remarcat convergența între educație și dezvoltarea economico-socială, eforturile îndreptate spre renovare, cooperare, pace, coexistență.

Din toamnă va funcționa la București Centrul european al U.N.E.S.C.O. pentru învățămîntul superior, care va inventaria problemele învățămîntului post-scolar în Europa, va elabora studii aprofundate asupra instituțiilor postsecundare, va favoriza cooperarea între țările europene în domeniul învățămîntului superior, schimburile de experiență, vizitele profesoriilor și studenților. Vor putea fi invitate și țările neeuropene care pun aceleași probleme.

Anchetă realizată de
MARIANA FILIMON
și MIHAI BUJENIȚĂ

EDITH ORLOWSKI

Arteziană

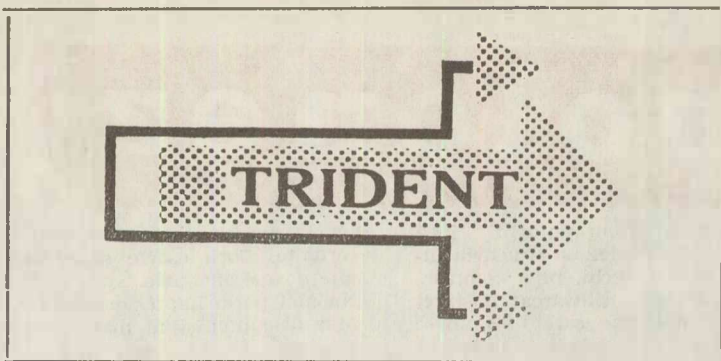
rul și reclama, extazul și trepidăția, alcătuiesc împreună un tărîm al magiei și al fascinației.

SALUTĂM apariția primului număr al revistei „Era socialistă”, publicație teoretică și social-politică a Comitetului Central al P.C.R., „chemată — cum se subliniază în articolul semnat de tovarășul Nicolae Ceaușescu — să continue și să dezvolte, în condițiile noii etape istorice în care se găsește societatea noastră, activitatea și tradițiile revistei „Lupta de clasă”. Însăși denumirea de „Era socialistă” dorește să exprime faptul că România trăiește o epocă nouă, că poporul român, liber și stăpîn pe destinele sale, făurește în patria noastră o lume nouă, bazată pe dreptate și echitate socialistă, dă viață aspirațiilor sale cele mai înalte, idealurilor socialismului...”. Exprimat sintetic, programul revistei constă în dezbateră „problemelor fundamentale, teoretice și practice, ale edificării societății socialiste multilaterale dezvoltate, generalizarea bogatei experiențe a Partidului Comunist Român în conducerea operei de transformare revoluționară a țării noastre, prefigurarea, pe baza realităților de astăzi și a programului partidului, a caracteristicilor viitorului comunist, spre care aspiră întregul nostru popor”. Caracterul dinamic, activ al publicației, elevea factură a articolelor sînt evidente încă din cuprinsul acestui prim număr care include articole ca : „Reconsiderarea conceptelor perimate în cultura de masă” de Dumitru Popescu, membru al Comitetului Executiv, secretar al C.C. al P.C.R., președintele Consiliului Culturii și Educației Socialiste, „Pledoarie pentru o știință a producției” de Mihai Drăgănescu, „Perspective națiunii socialiste” de I. Mitrăn, „Marxismul și lupta de idei contemporană” de Pavel Apostol, „Echilibrul ecologic” de Fl. Iorgulescu, „Filozofia și integrarea socială a tineretului”. Revista publică, de asemenea, materiale deosebit de interesante în cadrul rubricilor : „Pagini de istorie”, „Viața internațională”, „Documentar”, „Revista revistei”.

A. M.

AUTOCRITICĂ. Regman nu e oricine, polemica cu el ar fi interesantă, cu condiția să minuiam arme egale. Dar el mă bate pe umăr, mă bate la spate, mă bate pe unde găsește, iar eu practic nu prea am în ce să-l bat. — dacă e vorba de operă pur literară. Subtil scandalagiu, consolidînd cultura românească cu câteva excelente calambururi, (din care nu lipsește nici aici dubletul bravură-bravadă), trăind mai mult din zgîlțirea altora decît din euforiile sale. Regman mă zgîlție virtuos și pe mine (care am picat de mult din Biroul Uniunii, n-am unde să mai cad), se stupefiază de ingenuitatea mea, mă face avocat, prezumțios, vacarmist, și, deși am făgăduit în prefață să nu mai scriu poeme, îmi spune că poemele mele nu sînt făgăduitoare. Eu cred că are perfectă dreptate.

Mai spune că pe vremea cînd scriam eu poeme s-au scris și alte poeme mai bune care au rămas la muzeu. Și aici are dreptate, nu trebuia să scriu poeme dacă știam că în timpul asta se vor scrie alte poeme mai bune și vor ajunge la muzeu. Și puteam să bănuiesc, naiba să mă ia, că se vor scrie... Cu cît mă caut și mă purec mai tare, mă simț tot mai vinovat față de literatură în general și față de Regman în special. Cum am putut, ca un Ulise avocațial, să-i împui urechile cu vorbe care nu spun nimic, cu demonstrații că știu să versific de Achille, de Hercule, de me-tronoame, pîrghii și gemme! Mi-a trecut toată pofta de polemică. Cum să mai polemizez, cu aceste grave rătăcirii în Cîrcă? Nu-mi rămîne decît să-i mulțumesc că mi-a atras atenția, din nefericire cam tîrziu, cînd treaba e iremediabilă. Că a atras atenția altor critici, cam tîrziu și asta, fiindcă unii, mai naivi, au apucat să-mi spună vorbe bune. Că a atras atenția editurii și publicului să se fe-rească de verbomania mea, — cam tîrziu și asta, fiindcă volumele vai ! s-au epuizat...

Ce să mai fac acum? Făgăduială să nu mai scriu am făcut. Volumele de pe piață s-au ecarisat, sînt în biblioteci. Ingenuitatea mi-a trecut. Siguranța m-a părăsit. Ce să mai fac? Nu-mi mai rămîne decît să-mi fac autocritica. Trebuie să-mi văd de treabă, să-mi mînesc cotletul la Casa Scriitorilor și să încep în toate părțile cu epigrame și epitete epice ca un Epicureu, să fi lăsat altora grija de a fi ingenui, — îmi pare sincer rău. Singurul lucru avantajos este că mi-a pus din nou în față pasajele infamante ale poemelor mele, pe care le cam uitasem, — ca să mă rușinez de ele.

Dar iată ce ciudat sună ele, prin raportare la Regman : (Reproduc exact): „Și acești oameni în care s-a petrecut ceva / și acest ceva a fost viața lor, și în viața lor / au fost cuvinte adînci și în cuvinte / tilcuri...”. Sau, și mai bine : „Ba, dacă e să spun adevărat / Mai răi decît Troenii sînt Aheii / Și-aceea o femeie au furat / Cu-nucuiințarea însăși a femeii”.

Ce afurisit de bine se lipește în colocviul cu Regman și acest vers infam : „Oare pentru sil-nicia de a ne ține înșine în mîini / nu merităm grația de a respinge altele ?” Și ce dulce îmi răsună după această bătaie sfîșietoare pe care mi-o dă Regman cu toiagul silindu-mă la abandon și autocritică, acest biet catren de care ar trebui să intru în pămînt : „De ni-i gîndul cam zburdat / cu alea-nuri șugubețe / să nu-ți fie cu bănat : / Scoală și ne dă binețe ! Timpite versuri, căroră critica lui Regman le-a dat în sfîrșit o direcție... Și o modernitate. Încă odată, mii de scuze !

P. S. Singurul lucru pe care-l înțeleg e de ce un critic de poeme discursive nu se ocupă de nici unul, dar de nici unul din discursuri, ci numai de țîndările care i-au rămas în mină, din frecuş, după exercitarea actualui critic. Se vede că e mai ușor să probezești un vers ca „Și în viața lor au fost cuvinte adînci și în cuvinte tilcuri” de-

cit să-ți dai osteneala să cauți ce tilcuri au fost în cuvintele adînci din viața lor. Dar în această deprindere de a eluda fondul l-aș insulta pe Regman dacă aș spune că e singular. Și de ce să-l insult — că doar n-a scris poeme...

P.P.S. Criticul îmi condece (dă de la el), parcă cu regret, unele însușiri, — ceea ce îmi stîrnește evident autocritica. Dar de unde acest regret ? Nu cumva e o condiție necesară unui critic de stil modern cum e C. Regman ?

PAUL EVERAC

RUBRICA „Verificați-vă cunoștințele” din săptămînalul „Magazin” mi se pare interesantă și utilă, numai că uneori se mai întîmplă nu să-ți verifici niște cunoștințe, ci să constăți cît de dezinformați sînt cei care o alcătuiesc.

În „Magazinul” nr. 772 și 773, autorii acestei rubrici se ocupă și de creația marelui nostru sculptor D. Paciurea. Aflăm astfel pe de o parte că tînărul artist „capătă îndeminarea practică necesară tratării materiei prime” (sublinierea noastră) de la profesorul și sculptorul Hegel, iar pe de altă parte, că acesta l-a sprijinit să obțină o bursă de studii în străinătate. Dacă în ceea ce privește „tratarea materiei prime” ne întrebăm ce au vrut autorii să spună, în privința bursei știm că Paciurea a obținut în 1895 o bursă în Franța, dar nu datorită sprijinului profesorului Hegel, ci talentului său remarcat de către autorități cu ocazia participării lui cu 4 sculpturi la „Expoziția operelor artiștilor în viață”, din 1894, expoziție la care a primit „mențiune onorabilă” pentru un bust de marmură. Trebuie să-i contrazicem din nou pe autorii rubricii, amintindu-le că Paciurea nu se afla la Paris „cam în aceeași perioadă cu Brîncuși”, intrucît el a părăsit Franța în 1899, iar Brîncuși a plecat la Paris de abia în 1904.

Autorii afirmă că cea mai importantă creație a lui Paciurea

este Gigantul, lucrare care a fost expusă în 1905. După cite știm, nici unul dintre criticii de artă nu a acreditat ideea aceasta. Lucrarea nu a fost expusă în 1905, căci de-abia în luna noiembrie a celuiiași an comitetul organizator al expoziției naționale de pe Cîmpia Filaretei a încredințat comanda executării unei grote (cascade) cu sculpturi, complex statuar din care făcea parte Legenda Jepilor (doi giganți și o femeie) — Gigantul lui Paciurea și Gigantul lui Fritz Stork — ambele statui aflate astăzi în Parcul Libertății din București. Gigantul lui Paciurea a fost expus în 1907 la Ateneul Român cu ocazia expoziției personale a sculptorului și a rămas expus și la cea de a 6-a expoziție a societății „Tinerimea artistică” deschisă la 1 martie 1907.

Nu „măreția și frumusețea” Gigantului fac ca Paciurea să fie numit profesor de sculptură la Școala de arte frumoase din București, cum tot atît de eronat se afirmă, ci cîștigarea unui concurs, repetat din pricina valorii foarte apropiate a concurenților. Pentru acest concurs Paciurea a realizat macheta monumentului Unirii, iar numirea a primit-o în anul 1909.

Facem cuvenitele modificări pentru a nu lăsa adevărul pe undeva departe, iar pentru cei care vor să-și verifice și mai temeinic cunoștințele, recomandăm cartea lui I. Frunzetti „D. Paciurea” (cu catalog, tabel cronologic și bibliografie de P. Oprea) — București, 1971 și articolul lui P. Oprea — „D. Paciurea” din Revista muzeelor nr. 3/1969.

prof. N. N. RĂDULESCU

CIBINIUM '72. Festivalul sibian de artă și cultură a avut, încă de la prima sa ediție, o neobișnuită forță de seducție care a iradiat dincolo de hotarele județului, pe alte meleaguri ale țării, unde a inspirat inițierea altor manifestări de acest gen. Am prețuit în fiecare an, la lectura caietului-program, bogăția și varietatea acțiunilor culturale și artistice, grija pentru asigurarea unei tinute spirituale elevate tuturor manifestărilor și, în ediția recent încheiată, a 5-a, subintitulată sugestiv **Tinerete** (în anul aniversării semicentenarului U.T.C.), am constatat la fața locului impresionantă participare a publicului la manifestările festivalului care s-a bucurat de o ireproșabilă organizare. Am întîlnit la Sibiu, la Comitetul județean de cultură și educație socialistă, un colectiv de entuziaști, condus cu o superioară finețe și competență de președinta Maria Fanache. Domnia sa avea să-mi spună, cu prilejul unei scurte convorbiri : „**Cibinium '72** a fost conceput în chip deliberat fără aura festivismului. Am dorit să-i asigurăm un pronunțat caracter de lucru, de dezbateră. De pildă, prezența celor zece teatre de păpuși din țară nu a fost necesară pentru acoperirea unor goluri în programul spectacolelor, ci pentru a prilejui un frumos și util schimb de experiență între păpușarii din diferite teatre, finalizat la masa rotundă pe tema „Caracterul popular al teatrului de păpuși”.

Întîlnirile tineretului cu activității de partid și de stat, inclusiv cu primul secretar al Comitetului județean al P.C.R., expozițiile de creație tehnică, de costume populare lucrate de tineri muncitori și elevi, expozițiile de carte și navomodele, simpoziioanele și consfăturirile, concertele și recitalurile de muzică simfonică, spectacolele folclorice de teatru și de teatru de păpuși (menționăm frumoasa comportare a talentatului colectiv constantăean), parada modei tineretului, concursul de desene pe asfalt, excursia la muzeele sătești din Mărginimea Sibiului, concursul de dans modern, emoționanta comemorare a lui Avram Iancu — iată doar cîteva din atrăgătoare „capete de afiș” ale săptămîinii culturale a Sibiului.

Am trăit acolo, cîteva zile, momente de sinceră, autentică, incandescentă emoție. Pentru toate acestea, mulțumesc, **Cibinium '72 !**

J. B.

SPORT

niciodată toamna...

Niciodată toamna, **Salatiera** nu fu mai aproape de inimile noastre. Niciodată toamna, cocorii Brăilei nu trecură mai aproape de strachina aceea de argint mare cît o turtă de floarea soarelui răscoaptă parcă în amurgurile Bărăganului. Ciudată simțire : parcă de cînd lumea bijuteria familiei Davis se află la București, ca un trofeu ce ni se cuvine nouă, și numai nouă, așa cum este coloana lui Brîncuși și Cloșca cu puil de aur. Cine oare ar putea înfrunta în aceste zile imposibilul gînd că ea nu va rămîne în mîinile lui Ilie Năstase și ale lui Ion Țiriac ? Aș putea crede în această toamnă orice fantasmagorie sportivă : că am izbutit un 1-1 cu Finlanda (lucru incredibil pînă la Angelo Niculescu), că Politehnica Iași a făcut din divizia B, un marș triumfal, că Mulțescu ne va duce la München, că Rapid nu însemna nimic mai mult decît Lupescu și Dumitru, că... Orice, absolut orice, în afară de ideea că **Salatiera** va fi pentru noi o năzărită farfurie zburătoare sosită numai pentru a ne înmărmuri. Așa ceva nu se poate întîmpla chiar dacă afară plouă virtos, chiar dacă Smith și ai săi se uită cam chiorși la băltoacele de pe Progresul, chiar dacă meciul va începe de la injusta proporție, doi contra patru... Nu se poate, fiindcă în palma lui Năstase au înflorit bătăturii cît Movila lui Burcel, fiindcă mustața lui Țiriac e acum o căpiță plină de ploaie și sudoare, fiindcă tenisul românesc este azi o putere reală în ciuda tuturor statisticilor. Pronosticuri ? 5-0, 4-1, 3-2 pentru noi. Oricît, numai Victorie !

Și dacă nu va fi așa, noi tot vom murmura cu inimile pline de mustul octombrelui : „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă...”

GOLGETER

reînnoiți-vă

abonamentul dv.

la revista

TOMIS

pentru

anul 1973!

un abonament

anual - 36 lei

pastel de toamnă

Mărturisesc : Toamna pentru mine n-a însemnat niciodată numai opulența, numai carnea proaspătă a fructelor, piețița subțire prin care se văd simburii luminii din struguri, și nici numai aurul din boabele de porumb (ce pictor straniu le-a putut îngropa, într-o așa vibrîndă culoare ?), ci dincolo de toate astea, toamna a însemnat și înseamnă pentru mine „contopirea cu lumina în extaz”. Ceva superb, ceva pe care-l poate naște numai bucuria, vine pe pămînt, și calcă adînc, viu, cu miresme și raze. Eu cred că trebuie să reținem totdeauna numai esențele, ele fiind definitorii. Dar o toamnă în Dobrogea ? ! Țara aceasta de mit, cu miresme de basm proaspăt, îmi aduce în toamnă atîta lumină, încît eu sînt răsufletărea ei amplă și bună. Și aud și văd, dincolo de lirica ce mă bîntuie, undeva mîinile oamenilor care au creat toamna. Da, au creat, pentru că tot ce ne mișcă, ne emoționează în toamnă, de la tandrul porumb, pînă la semințele care gingașe vieți plămădesc, de la nopțile aspre, de campanie, avînd ceva dintr-un marș al roadelor, totul și toate, sînt definiții de lumină, create de Om. În Dobrogea — țara unde foșnește mătăsoș borangicul verde al mării, unde Uruma dansează pe podul de aur, unde chiar galopul cailor conține mai multă lumină, în Dobrogea — zic — toamna rămîne dincolo de culoarea luminii care se poate pipăi, de tainele ei încă nesupuse, o definiție amplă a muncii Omului, regîsindu-se în „bucuriile țărîni”.

ARTHUR PORUMBOIU

itinerar polonez (I)

Am sosit de vreo două ore. În amintire, stăruie cea mai proaspătă imagine: alea cu plopi de la aeroport spre oraș. Seamă foarte bine cu drumul dintre Dirte și Brașov. Am trecut în goana mașinii pe străzi largi, străjuite de clădiri vechi și blocuri din cea mai nouă generație și îmbrăcate într-un imens curcubeu al reclamelor luminoase.

Deschid fereastra camerei de la Dom Chłopa (Casa Țăranului) și las să intre aerul, noaptea și liniștea. La ora 9, străzile s-au golit. De undeva, răzbat ritmurile unei orchestre; din cind în cind, tropotul surd al pașilor dansatorilor, însoțit de aplauze și strigăte vesele. Duminică seara. Generația tinăra a Varșoviei se distrează. Curiozitatea care nu mă părăsea niciodată, nicăieri, a obosit parcă înaintea mea și a adormit. În schimb, dimineața, nu mai am răbdare. Hoinăresc vreo două ore prin împrejurimile hotelului. Lângă poșta centrală pe un panou, afișe mari anunță un concert al corului Madrigal. În supermagazine, cumpărătorii forfotesc. Trec prin fața Palatului Culturii, unde sint așteptat pentru ona 11, admir clădirea Filarmonicii și mă opresc înaintea citorva plăci de marmură încastate în ziduri, care amintesc oamenilor de aici și de pretutindeni, de azi și de mâine, marea tragedie pe care a trăit-o Varșovia în anii negri ai ocupației hitleriste. Mi s-a spus că numai în capitală, au fost identificate și marcate astfel peste 450 de asemenea locuri de execuție.

Supraviețuitorii au așezat aici ghivece cu flori întreținute cu grijă. Trecătorii, cu gesturi pioase, lasă pe trotuar, flori, multe și mereu proaspete flori. După întâlnirea cu îndatoritor de amabilele gazde de la Societatea Cunoștințelor Universale, am pornit, în tovărășia Terezei Iarocka, admirabilă interpretă și un ghid de mare clasă, să fac cu adevărat cunoștință cu capitala Republicii Populare Polone. O pornim metodic de la partea veche a orașului. Sint de la început prevenit că tot ce voi vedea a fost distrus de hitleriști și reconstruit în anii de după război de populația Varșoviei susținută de contribuția întregului popor polonez.

E de necrezut cu câtă grijă a fost recondiționată capitala Poloniei populare. Cind invadatorii au fost alungați, cind tunurile au amuțit și cind primejdia bombardamentelor a fost exclusă, varșovienii și-au suflecă minile, au degajat străzile de grămezile de moloz, au păpăit și au curățat cu grijă fiecare fragment de zid, fiecare fărâma de portal, fiecare așchie de coloană, le-au așezat frumos în preajma ruinelor și pe măsură ce zidurile se întregeau, le-au introdus în locurile de unde fuseseră smulse. Clădirile și-au recăpătat nu numai forma inițială, dar și patina. Și reconstrucția a mers pînă la amănunt. În piața vechiului oraș, casei primarului i-a fost adăugat chiar și balconașul de unde starostele împărțea dreptatea. În mijlocul pieței, a fost pus la locul lui stilpul unde trebuiau să stea cei expuși dezaprobării poporului. S-ar putea ca unui vizitator superficial să i se pară exagerată această reconstituire a chipului Varșoviei de dinainte de război. Dincolo de această aparență, există un tîlc de o mare frumusețe: dorința acestui popor de a-și implinti cit mai adînc în solul patriei și în timpii is-

toriei, rădăcinile pe care cotropitorii au vrut dar n-au reușit să le extirpeze. Cind am ajuns în locul unde se află busola care marchează meridianul Varșoviei, mi s-a relatat că Hitler ordonase ca orașul să fie pur și simplu ras de pe fața pămîntului iar locul să-i fie marcat tocmai de acest punct abia observabil. Istoria însă n-a ținut niciodată cu tiranii. Cel care a fost realmente ras a fost Hitler însuși, cu toată suita lui de călăi, iar popoarele asuprite s-au ridicat spre lumină, și-au vindecat rănile și au pornit să construiască o lume ale cărei attribute sint munca fără exploatare, pacea, prietenia, respectul reciproc și colaborarea. Străzi și cartiere întregi au fost reconstituite după planuri vechi sau după schițe alcătuite în grabă în zilele dramatice ale începutului lui septembrie 1939, după fotografii, după stampe sau simple cărți poștale și după mărturiile inșei ale locuitorilor.

Cartiere care nu prezentau nici o valoare istorică sau arhitectonică au fost degajate de ruine și transformate fie în parcuri, fie în moderne complexe edilitare: blocuri de locuințe, clădiri ale unor instituții, magazine, hoteluri etc. Alături de Varșovia veche din peisajul căreia nu lipsește nici Barbacanul — vechiul zid de apărare al cetății —, s-a ridicat și se întinde rapid un oraș modern cu clădiri înalte proiectate și amplasate așa încît să se asigure și varietatea dar și armonia și unitatea arhitecturală a întregului oraș. Magistralele orașului au fost simțitor lărgite încît să poată satisface exigențele unei circulații care crește în amploare și în viteză.

De altfel, aceeași preocupare se manifestă pretutindeni. La Katowice, principalul centru al mineritului și al siderurgiei poloneze, modernizarea este mai evidentă. Blocuri și clădiri din diferite epoci se armonizează perfect. Același aspect îl prezintă Wrocławul, unde rănile

războiului n-au putut fi încă total vindecate. La Cracovia însă, orașul vechi, prea compact, n-a permis infiltrarea construcțiilor moderne care alcătuiesc cartiere noi a căror întindere crește neconținut.

Preocupați să-și modernizeze orașele, polonezii n-au rupt nici un moment legătura cu trecutul. De data aceasta nu e vorba de soluții arhitectonice ci de ceea ce am putea numi memoria locurilor. De pildă, ghetoul din Varșovia, distrus în timpul celebrei răscoale, n-a mai fost reconstruit. Nu și-ar mai fi avut rostul. Dar pe locul unde se găsea această ciudată invenție a discriminării rasiale, a fost așezat un impresionant monument al sculptorului N. Rappaport: un zid masiv, construit din blocuri de bazalt, aduse de hitleriști pentru un monument al lui Hitler. Din zidul acesta pare că iese un grup de luptători evrei, cu figuri dirze. Pe cealaltă față a zidului, un basorelief reprezentînd un grup de evrei în drum spre locul de execuție: profiluri pe care s-a întipărit suferința; în planul al doilea, se conturează rețeaua lagărului, silueta citorva baionete și căști ale escortei hitleriste.

Nu departe — muzeul de pe locul fostei închisori Pawiak, locul de tortură a multor generații de luptători polonezi. Din 1939, pînă în august 1944, aici a fost unul din locurile unde hitleriștii au schingiuit numeroși revoluționari și intelectuali polonezi. Ca să nu se mai știe de crimele săvîrșite aici, în ziua de 21 august 1944, hitleriștii au aruncat în aer închisoarea. În 1963, au fost reconstruite pivnițele și transformate în muzeu. Ceea ce m-a impresionat, este copacul de lîngă intrarea în muzeu, mărturie a unor zile de teroare. Pe trunchiul lui sint fixate plăcuțe cu numele unora din cei uciși aici; pe iarbă, în

jurul trunchiului, sint așezate coroane, flori, eșarfe și multe alte dovezi omagiale.

Nu mai puțin impresionant este Muzeul luptei și al martiriului care se găsește într-o parte a subsolului clădirii care a fost, în timpul ocupației, sediul gestapoului varșovian, azi sediu al Ministerului Educației Naționale. Locuri de tortură, instrumente de tortură. Zguduitoare sint însă însemnările zgiriate de deținuți pe pereții celulelor. Unele sint însemnări anonime în care autorii și-au turnat, o dată cu ultimele scîlpări ale vieții, toată uriașa cantitate de suferință. Iată una din aceste însemnări de pe peretele celulei nr. 6:

Este ușor să vorbești despre Polonia

Este mai greu să muncești pentru ea

Și încă mai greu să mori pentru ea

Dar cel mai greu dintre toate este să suferi pentru ea.

Liste ale condamnaților, ordine de execuție, dovezi ale unei bestialități pe care parcă refuzi să ți-o imaginezi și s-o accepți, dar care a aruncat în ghearele morții 800.000 de varșovieni.

Cind ieși de aici, respiri cu putere aerul proaspăt și parcă înțelegi mai mult prețul inestimabil al libertății și îți explici mai clar de ce s-a lucrat cu atîta îndrîjită stăruință la reconstituirea a tot ceea ce Varșovia avea mai evocator, mai specific. Hitleriștii au distrus toate monumentele care împodobeau piețele capitalei poloneze. Unele le-au sfărîmat, altele le-au topit și le-au transformat în armament sau în muniție. Varșovienii le-au căutat, au adunat cioburile, le-au lipit, au reconstituit statulele și le-au așezat acolo unde stătuseră și mai înainte: să amintească tuturor că poporul acesta are o istorie cu care se poate mîndri că din mijlocul lui s-au ridicat personalități de mare prestigiu care au îmbogățit tezaurul cultural și științific nu numai al patriei lor, dar al umanității înșei.

Monumentul lui Chopin a fost găsit decapitat. L-au refăcut și l-au așezat în parcul cu trandafiri, unde, în duminicile cu timp frumos, dimineața, la pianul adus lîngă soclu, se prezintă de către interpreți virtuosi, concerte din opera marelui compozitor și pianist. Tineri și vîrstnici, muncitori și intelectuali, ascultă cu emoție vibrantele acorduri ale compozițiilor chopiniene.

Pe Copernic, nu l-au mai găsit. Dar o copie a monumentului se găsea în Danemarca și a fost folosită ca model. Cind am trecut pe acolo, monumentului i se făcea ultima toaletă, fiind pregătit pentru amplele manifestări ce vor avea loc în anul 1973, declarat Anul Internațional Copernic. De altfel, cu chipul marelui umanist m-am întîlnit și la Observatorul astronomic din Katowice unde am văzut o expoziție Copernic în curs de organizare și de unde am primit un bogat set de diapozitive și un material documentar. Le vom folosi în anul viitor. Mi s-au promis și două articole pentru un număr omagial pe care revista „Tomis” îl va pregăti cu ocazia jubileului. De asemenea, un alt monument al savantului, reprezentat la o vîrstă mai tînră, l-am văzut la Cracovia.

În alte locuri sint așezate monumente care amintesc lupta rezistenței varșoviene împotriva ocupanților hitleriști, așa cum este expresivul monument al eroilor Varșoviei, închipuind o mamă care cu toate rezervele

forțelor ei a ridicat sabia să izbească în dușman. Simbolul Varșoviei este o sirenă. Monumentul ei se află undeva pe malul Vistulei. Chipul fetei-sirenă care ține în mîna stîngă un scut cu pajura — simbolul statului polonez — iar în dreapta un paloș gata să lovească, chipul acesta — mi s-a spus — este al unei luptătoare din rezistență. După dezvelirea monumentului, în fiecare dimineață, o bătrînică depunea pe soclu un buchet de flori proaspete. Era mama luptătoarei devenită aici sirenă, simbolul frumuseții și vitejiei Varșoviei. De vreo doi ani bătrîna n-a mai venit să îndeplinească acest ritual pios. Se va fi dus și ea undeva în lumea amintirilor și a sirenelor.

În prezent, se reconstruiește cu febrilitate masiva clădire a palatului regal din Varșovia. Varșovienii țin să precizeze că e vorba de o reconstrucție și nu o construcție. Palatul acesta ocupă de altfel un loc important nu numai în istoria luptei pentru independență, dar și în istoria artei și științei poloneze. Aici s-au luat hotărîri memorabile pentru destinele poporului polonez, aici au avut loc încă cu secole în urmă manifestări artistice și științifice de mare prestigiu. Aici a fluturat drapelul cu pajura poloneză pînă în octombrie 1939 parcă spre a convinge pe toți că țara și poporul polonez nu se vor da învinși și vor lupta pînă îi vor izgoni pe cotropitori. De aceea, Hitler a ordonat distrugerea pînă la temelii a acestui impunător și semnificativ edificiu. Și ocupanții au executat ordinul. Începerea lucrărilor de reconstrucție a fost întîmpinată pretutindeni cu entuziasm. Polonezii țin să contribuie cu bani și muncă.

La cîțiva pași mai încolo, reîntri în forfota orașului modern, cu circulație intensă, cu oameni veseli, comunicativi, care grăbesc spre locurile de muncă, spre teatre sau muzee, spre magazine, sau fac un popas să bea un „herbata” (ceai) sau o „kawa” (cafea) în numeroasele localuri specifice, care oferă o ambianță și plăcută și civilizată.

Dar în această forfotă, se găsesc și numeroase insule de liniște și reculegere. Am vizitat muzeul din palatul Łazienki — denumit și palatul de pe insulă — interesantă construcție în stil neoclasic, distrusă de hitleriști dar reconstruit și transformat în filială a Muzeului Național. Am simțit semnele toamnei în parcul liniștit al castelului Wilanow, reședință odinioară a regelui Ioan Sobieski. Am intrat cu emoție în biserica în care se află zidite în marmură, inima lui Chopin și aceea a romanțierului Wl. Reymont, autorul celebrului roman „Țăranii” pentru care a primit premiul Nobel.

Există pretutindeni un cult al tradiției. Varșovienii mențin și reactualizează o serie de elemente care să le amintescă pitorescul de ieri al capitalei lor. În piața orașului vechi, sint expuse și acum cartoane, pinze, lucrări de grafică ale pictorilor amatori. La un colț de stradă, sub castani, într-o dimineață cu soare domol, am ascultat, în ușa unei librării, o mică orchestră de amatori care ne-a oferit un adevărat concert de tangouri din vremea studenției mele. Trecătorii se opreau, ascultau cu emoție și își vedeau apoi ginditori de drumul lor. Mi s-a precizat că e singura dintre multele formații de muzicanți care odinioară îmbogățeau notele pitorești specifice acestui oraș.

ION BĂDICĂ

ZAHARIA STANCU

sans selle, sans frein

Ma vie s'écoula sur les eaux, avec l'eau,
mes journées s'en allèrent dans le vent,
éphémères.
Quand le soleil, un jour, sera éteint — si beau —
les astres de la nuit éclaireront la terre.

Et ma vie s'est perdue dans les orages vengeurs.
Il ne m'en reste, hélas ! — maintenant qu'une
goutte.

Ce n'est pas dans un globe, mais dans un vase
à fleurs.
Que je voudrais pourtant qu'elle reposât, somme
toute.

Et je vais vous laisser mon armure qui vibre ;
pourtant, je garderai mon épée, à dessein.
Les chevaux je les aime lorsqu'ils filèment,
tout libres,
sans selle et sans frein.

Tu vas venir aussi après moi, je te dis,
toi, levant ton bras pour frapper de ton fer,
tu viendras haletant après moi dans l'enfer
ou peut-être dans le paradis.

Ne blâmez pas autant ma peine de ce ton,
ne croyez pas si gais les raisins dans les cuves.
Après l'écrasement, on n'a plus de limon,
mais des futailles de vin, gigantesques effluves.

Traducere de AUREL TITA